

INCVNABVLA

Qu

10.

kal komo.

Inuen. 40.

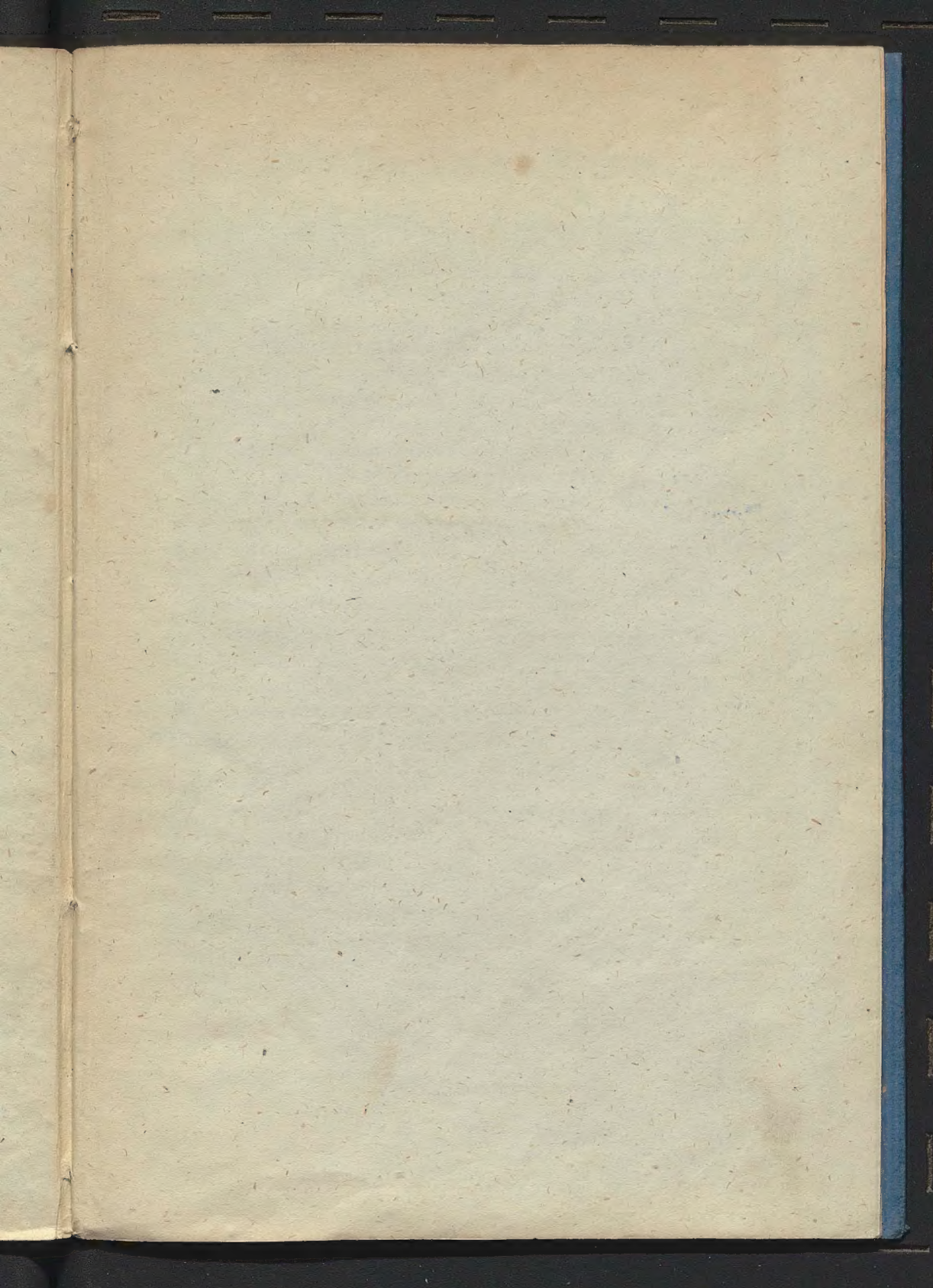
10

Inc.

stanari catoli 2 Inc. 382

XIV. 4. 35a

q. Hain Report. to. Hays. Desiderata.

Inc. Dec. 10.

Legenda metrica Alberti

Incipit legēda cōpendiosa

et metrica magni doctoris Alberti ordinis fratrum predicatorum quondam Ratisponensis ecclesie epi.

Argumentum in eandem

Alberti. haud vlli vasti orbis in arte scdi
Alitā tento dei ludere iutus ope
Materies multis quanq̃ iacet obruta vbi

Pauca sed amplecti vñbus opro meis
Plurib⁹ vndat enī. q̃ que p̃pendere metris

In promptu mihi sit. ac mora parua sinat
Nō longo sermone tñ lanuginis edam

Que ve senectutis tpe gesta bibi
Nec nō digna stylo. p̃ eū que facta ferūtur

Saxea corpus vbi busta habuere suum.

De beata vgo apparens Alberto immensa cum claritate in oronib⁹ p̃strato exhortata est euz ad p̃dicatoz ordinis ingressū. spōdēs ei maximā sciaz adeptuz esse

Iti vita comes dū erat. vñq̃ haud mobilis etas

Laude dei matris canaq̃ lassā fuit

Laudis in officio quum vginis esset: ab arce

Labitur ipa poli. luce corusca nimis

Ignens haud aliter q̃ quum sol lucet: aquosio

Aubibus enietis: sub q̃bus ante fuit

Albertū q̃ suis nitidis inspectat ocellis

Nec nō vgeneo hos edidit ore sonos

Despice cōuero nutātez pondere mundum

Domini diui te regat ordo nouus

Expers mensure tibi dein de scientia fiet

Sole sub vt rapido nemo secund⁹ erit

Legenda opendiosa et me,

Quam accepto habitu firmo predicatorum profecit in virtutibus et scientiis coram deo et hominibus:

Argis haud surda patet hunc sub imagine somni
Sacre per dulces aure bibisse sonos
Deliciis dubij nam spretis ilicet orbis

Sponte sacre subijt religionis onus
Tempserat ancipitem quo mundum quicquid ab illo

Produxit vite tempore laudis erat
Sacris sepe vacans precibus. litris ve operaz dano

Nullum unquam sub eo tempus abibat incers
Credere nemo neget. fertur quos trisse libellos

Si tamen libeat enumerare suos
De eo quod Albertus omni die integrum peroras psalterium
sepenumero impetrauit a deo precibus quod suo ingenio adquirere nullatenus valebat

Argo diuina sui nequaquam nescia voti
Haud secus ac cecinit. exhibet ingenium
Nam primeuus adhuc senibus documenta spinat

Equibus in celum vita parauit iter
Fidus quoque caua dauid in testudine prompsit

Omni sunt ab eo carmina lecta die
Assidue non pauca precum quia tura litauit

Adcirco arte parem non habet orbis adhuc
Sepius ingenio renuente licet: dubiorum

Morticie sola causa fuere preces
De eo quod diabolus suis inuidens salutiferis doctrinis
habitum fratris assumpsit. sicque Alberto legenti apparet
ei legendi facultatem inhibere conabatur. sed Albertus pergnoscens
eius nequicias signo crudel. opposito enim percul fugabat

Oemon perspicuo tradenti dogma. videndum
Se dedit Alberto. fratris in effigie.
Famina conatur diripere: ne documentis

trica venerabilis Alberti

Allus forte suis. flectat ad astra gradum
Lanigeri quanq̃ pecudis velatus amictu
Se celare tamen non quijt ipe lupus
Procinus Alberto dñi qui numine notus
Almifice signo diffugit inde crucis
Ut fugit accipitrem semel vngue retenta colūba
Atq̃ fugit fontes agna nouella lupos
De eo q̃ albertus prophetauit de scō Thoma aqui/
nate tñc t̃pis eius discipulo. dum enī quadaꝝ die sup
difficili questione scūs Thomas respondisset dixit
Albertus. Vos vocitatis istū bouē mutū tñ adhuc
talē dabit mugitū q̃ mūd⁹ pcipiet vniuersus
Eximij diuus Thomas ab aqno oriundus
Quo dabat Alberti. tempore dogma bibit
Quē nō sepe suum fama est reuerasse labellum
Cur sibi vocis egens bucula nomen erat
Istius Albertum semel ingenio stupefactum
Haud pauci memorant. hos cecinisse sonos
Hūc sine voce bouez frustra minime vocitatis
Nam sua more bouis vox erit hausta procul
Non secus euentum cecinit q̃ fata probasse
Quē latet e multis. nullus opinor erit
De eo q̃ Canonic⁹ q̃daz rhome orans vidit basilicā
qua solo tenus procubuit/ serpētibus agitari. moxq̃
frēm ordinis frēm p̃dicatoꝝ ingredientē/ cathedrā in
qua euangelij festiuis dieb⁹ legi p̃sueuerat ascēdē. le
ctoq̃ euangelio b̃i Joannis In p̃ncipio erat ṽbū zc
totā illā serpētū mltitudiez euauuisse p̃spexit. quā vi
sioneꝝ sorori sue carnali deuotissime matrone iūmās;
audiuit ab ea viz illū sibi p̃ visionē ostēssū. Comitē de
outinghē petituz. quē adies canonic⁹/ fratres iuenit
ei q̃ ex certis signis cognito/ visioneꝝ p̃dictā p̃palauit.

A. h.

Legenda opendiosa et me

Menibus amplexū rhomanis isse sacellū
Quendā scripta ferunt: tura litare precū
Qui paulisper humi postq̃ est rogatō moratus
Cepit in excessū mentis adire deum
Hec deus ipe suis opilans vocib⁹ aures
Sed sua vota pia blandius aure bibit
Sua vacat hinc p̃cibus. mox discolor aspidis op̃let
Ecclesie latebras turba veneniūomi
In cancro solis dum voluit igne⁹ axis
Nutrit bestiolas vix tot arena nigras
Horribilē stridore sonū dedit agmē officū
Nō secus imissus q̃ solet ignis aque
Dominici subito diu tñ ordine quendam
Ecce vidit septa subire virum
Se cui⁹ circū locat internodia. serpens
Moria multicolor ore aconita vomens
Reptilū tanto quāq̃ fuit agmine septus
Omnia adhuc expers vulneris exilit
Inde dei cathedrā qua dia solent recitari
Festo x̃ba die: mox pede carpit iter
Omnia abibat eo serpens recitante Joannis
Uerbula p̃spiciū que posuere man⁹
Pr: sbyter interea euigilat: sed imagine lechi
Cuncta putat somno. ludificante geri
Porro sue bibulas retulisse sororis ad aures
Vasa. sacerdotē p̃fida fama canit
Ci: monialis ait: quē nup̃ imagine somni
Moris iam Comit̃s ontighen arua petit
Alter/ adibo virū fatis sic ora resoluit
Nam mihi spero palā reddet amict⁹ eum
Passibus haud lentis Comit̃s sibi vendicat arua
Que litura pedes fratris hic aure bibit

trica dñi Alberti magni.

Et sibi monstrati fratris sub imagine somni

Moticie causa forma color q̄ fuit

Scitanti q̄ vie causam conspecta fatetur

Omnia quo vidit/ ordine cōmemorans

Et pius albertus patulas accōmodat aures

Eloci narrantis: singula mente locans

Tunc visio verificatur canonici **N**ā post duos annos

heresis rhome orit̄. ad cui⁹ exterminationem **A**lber-

tus vocatur ipi⁹ q̄ doctrinis exterminatur

Igna bis igniuomus quum sol duodena pegit

Seuismate ps rhome saucia facta fuit

Qui iactare auit heresum se posse magistris

Illatraē malis. nullus in orbe fuit

Quē bibit albertū vulgi rumore peritum

Iussit rhomuleam carpere papa viam

Panda ego ceruleam puppi sulcasse per vndam

Nunc intum nec equi suspicor auxilio

O pede forsan iter socio sibi stipite trinit

Hoc ego grādeno non reor esse nefas

Sexagintanovem labentes degerat annos

Nunc dum papa domum iussit adire suam

Tramitis insignē post tedia venit ad urbem

Rhomulea cuius est basis acta manu

Alicet hereticis vt erat vallatus iniquis

Nescius omnis adhuc extitit ip̄e metus

Dentis enim caruere loco/ nō verbula chusti

Tum excute cor̄ metū dñi petis ip̄e duces

Mititur egregius septicis errore retentam

Catholicam varijs delaquare fidem

Obstupere omnes. intentiq̄ ora tenebāt

Fatis p̄spicui succubnere viri

Nunc dignū qua laude ferā qui pene labanti

A iij.

Legenda opendiosa 7 me

Succurrit fidei. sum dubius sat adhuc
Quo p vrbani quartū Albert⁹ eps ratisponēsis or-
dinatur inuitus. et de humilitate eius.

Ratisponensis. **M.** saxea corpus
Presulis interea mausolea regunt
Et grauis albertus onus inter saxa cubātis

Quāuis vrbani vix ditione subit
Etsi ad celsa gradū fastigia flexit honoris
Ipsi pompa tū non fuit vlla comes

Coccineos vnq̄ non est amplexus amictus
Tyronum nec ei longa sequela fuit

Egit plura quidē sed ego breuitatis amicus
Audere nolo modis sint licet apta stylo

Ratisponenses. labentis t̄pis arca
Nam reor annales. cetera gesta canant

De eo q post tres ānos vel circiter resignato ep̄atu
Coloniam adiit. et quid ibidem fecerit

Zodiaci rapidus ter sol quum signa pegit
Flexit ad agrippe culmina summa gradum

Sepe ab eo iuuenes documēta bibere senes q̄
E quibus in celum vita parauit iter

His quot sanctiloquos fertur pinxisse libellos
Ne sermone moxer enumerare piget

Exilemq̄ chorū fratrum renouauit ad vsum
In quo ianq̄ sua molliter ossa cubant

Qu cognouit in spū obitum sancti **T**home aquinatis
eius quondam discipuli.

In mensa residens fratrum spectante caterna
Fletus vnda suis cepit adesse genis

Causam discipulis gemitus scitanti bus. inquit
Ecclēsie lumen occubuisse thomam

De suis vrit amor adeo causa vt lachrymaruz

trica Alberti dñi magni.

Exstat ipse meas cur rigat vnda genas
Quod thome etheream tunc spiritus ibat ad aulam

Quo dabat albertus tpe: post patuit.

De eo quod venerabilis doctor iuxta finem vite sue
in memoria vacillauit. oibus ammirantibus ac si vidis-
sent eclipsim solis in plenilunio. Et quod illis respon-
derit his versibus declaratur.

Tempore discipulis quodam documenta saturus
Pro dolor Albertus mente remansit inops
Alter in alterius iactantes lumina vultum

Obstupuerunt omnes irrecitabiliter
Naud secus eclipsim celi quam solis in arce

Aurea cum plena cornua pheebe gerit
Soluite corda metu lachrymis ait iste profusus

Water namque dei hec vaticinata mihi est

Eius in obsequiis essem quum nup. ab arce

Labens ipsa poli hos edidit ore sonos.

Despice conuexo nutantem pondere mundum

Dominici diui te regat ordo nouus

Vinc tibi mensure sapientia nescia fiet

Sole sub ut rapido nemo secundus erit

Arte fides comite tua ne tandem minuat

An te diez mortis nescius artis eris

Si quicquam ergo manus fidei mea pinxerit impar

Hoc rogo flammis deuoret ignis opus

Confractis lachrymis acies funguntur. et ortis

Pectoris ex imo. fletibus ora madent

Protenus exul ubi de mente minerua volarat

Semper amena deo tura litare precum

Vinc adeo ruga faciem sulcante senili

Atropos extremum clausit iniqua diem

A uij

Legenda opendiosa et me

In tertiam partem
SArgumentum ^{legende.}
In Aldenus in teneris que doctor gesserit annis.
Alc ubi rudenti candida barba ruit

Iam canere incipiam: p eum que facta feruntur
Saxea corpus ubi busta habuere suum
Quod Albertus post mortē apparuit frī Godefrido de
Duysborch ī oīonib⁹ prostrato in pōtificiali habitu
in cuius fronte gēma quedā miri fulgoris: ita ut to/
tam ecclesiā illuminabat: vestis etia⁹ qua induc⁹ erat
multis varijs q̄ gēmarum generibus coruscabat **E**t
que dixerit his versibus exprimuntur.

Quam sera vmbrosaz traxere crepuscula noctez
Quēdam fama canit cura litasse precum
Et lapsus rutilis somnū suadentibus astris

Eclitus albertū se comitante die
Lucifero radiante nouo fugit vmbra sacelli
Quo vir stratus humi vexit ad astra precem
Hoc peperere iubar, nō sol. non luna bicornis

Imo nec icarci stella proterua canis
Nā neptunus equos nōdū pallentibus astris
Igniuomi bijugos solis habebat adhuc
Qua nox atra perit. antistitis extitit almi

Gemmigerum sola lucis origo caput
Et si luciuomis fama est rutilasse pyropis
Vestes. e celo venit ad ima quibus
Sicut apollo tñ. rutilis fulgentius astris

Turgida sic alijs vertice gēma nitet
Hac q̄ virum labris affatur voce reclusis

Huc tua ne timeas lumina flecte precor
Imbripotens ego presul qui nuper obiui

Saxea cuius adhuc busta cadaver habent

trica venerabilis Alberti

Quā sint magna mihi vite iam p̄mia. totum
Men puto linguaz promere posse genus
Ex tēplo pressis obmutuit ip̄e labellis
Sic q̄ pedem referens flexit ad astra graduz
Hec breuib⁹ cecini. que cetera multa supersunt
Anō vacat. vt nouis. qui citus ire paras

Explicit luculentum opus

metricum per quēdam fratrem Ordinis Predicato/
rū conuentus Colonienſis dictatum Anno dñi. M.
cccc. xc. sup̄ vita ⁊ miraculis venerabilis fratris do/
mini Alberti magni ratisponenſis Ep̄i p̄dicti ordinis
doctoris in omni ſcientia ſingulariſſimi.

Bequitur expositio aliquo

rū difficultū terminorū predictoz.

Anugo in apposito p pma barba ponit. **U**n **A**landian⁹ in maiore:
Per tua lanugo dum serpere cepit ora. Busta sepulcra sunt. Diffe-
rentia enī illa int^r pyrā. rogū. et bustū. a. **S**eruius sup. xlii. **V**irgil⁹ in *el*
neidos posita sepius a poet⁹ pfundit. **M**obilis etas p iuuetute
ponit. **A**na etas p senectute. **C**orulca est h nti calus. als enī nō sta-
ret metz. **G**licer. i. lico. **T**risse p truisse p syncopam. i. scripsisse. vñ
Virg⁹ in bucol. **N**ec te peniteat calamo truisse libelluz. **H**aud
secus ac cecinit. i. non alit^r q̄ cecinit. **T**estudine caua p cithara ponit.
vñ **V**irgil⁹ in iiii. georgic⁹ Ipse caua solans egrū testudine amorem.
Et **H**orac⁹ in arte poetica **S**axa mouere sono testudinis p̄ce blāda
Alandian⁹ etiā in maiore **B**eserat orpheos blanda testudine cantus.
Enī notanduz q̄ dñ nllus regrediens in suos meatus varia reliq̄sset
aialia: relicta etiā testudine q̄ dñ putrefacta cēz nerui ei⁹ extenti remā-
sissent intra corū. p̄cussa a **H**ercurio sonū dedit. ex cui⁹ imitatione ci-
thara ē op̄posita. **N**ec **S**erui⁹ **A**itare est sacrificare. **U**n **T**heodol⁹
Agregio cieropi debet causa litandī. **M**und⁹ i. ortus. vñ **B**oe-
cius. si remiscaris cui⁹ patrie sis oriūdus. **A**urētius tñ vallem mag⁹
pprie loquens sic inq̄t **M**und⁹ placenit. i. originē parentū ex place-
tia duco. **S**z ortus placenit aliud significat. **C**ui buculē nomē erat
meli⁹ diceret q̄ bucūla. sed metz nō patit. **E**nī **V**irgil⁹ in iiii. georgic⁹
Est etiam flos in pratis cui nomen amello. **A** **S**acellū paruū tem-
pli est. vñ **V**irg⁹ in bucol. **E**t quo. s. faciles nympe rifere sacello. **P**p-
pilo. i. obturo. **P**fitēs tis. ē p̄pens multas quas maculas hñs. **U**n
Aucañ **Q**uā puis p̄ict⁹ maculis theban⁹ ofites. **A**t hz ofitū in gēo
pli ad dñam h⁹ nois officiū cū. s. h syncopaf. **I**nt nodiū. i. spaciū int^r
duos nodos vel os in genu. vñ **Q**uid. v. metamorph. **M**ollia nodo-
sus facit infnodia poples. **A**conitū venenū ē qd nati de spuma cerba-
ri dī. dñ hercules enī sustulisset. **I**mago lcti. epitheron est ad somnus
vñ poeta **S**culpte qd est somn⁹ gelide nisi mortis imago. **Q**utighen
oppidū est **B**uenie. **S**igna his igniuomus quū sol duodena p̄-
egit. i. p duos annos. **I**llatrare. i. resistere. **B**ibit aure. i. audit vñ au-
diuit. **P**andus. a. um. i. curuus. vñ **V**irgil⁹ in ii. georgic⁹ **A**ncibus z
pandis fumantia reddim⁹ exta. **S**ulcare fm **P**apia est diuidere vñ
secare. z pprie aratro vel nauī. **M**auseolea sepulcra sūt. vñ **A**ucañ
Pyrāides claudūt indignaq; mauseolea. **S**nt saxa cubitis. i. sepul-
ti. **R**anspona citas est **B**auarie. **A**yro mules est. z pducit p̄mā. q̄/
uis tyrānus p̄mā corripit. vñ p **I**uuenalēz **A**laud. **M**abentis tpis
arca. epitheron est ad annales. **A**nnales sūt historic. **E**st tñ dīa. **N**ā hī/
storia est eoz tpm q̄ vel vidim⁹ vel videre potuim⁹. **A**nnales sūt eoz q̄
etas nra nō nouit. **N**ec **S**erui⁹ sup p̄mū **E**neid. **P**roten⁹. i. p
eul. tñc venit a porro. teste **S**eruius. vñ **V**irg⁹ in bucol. **P**rotenus eger
ago hanc etiā vñ citre duco. **E**t in vii. **E**neid **M**artareā intendit vo-
cē qua p̄renus omē **C**ontremuit nemus. **S**ed p̄m⁹ a ppe significas

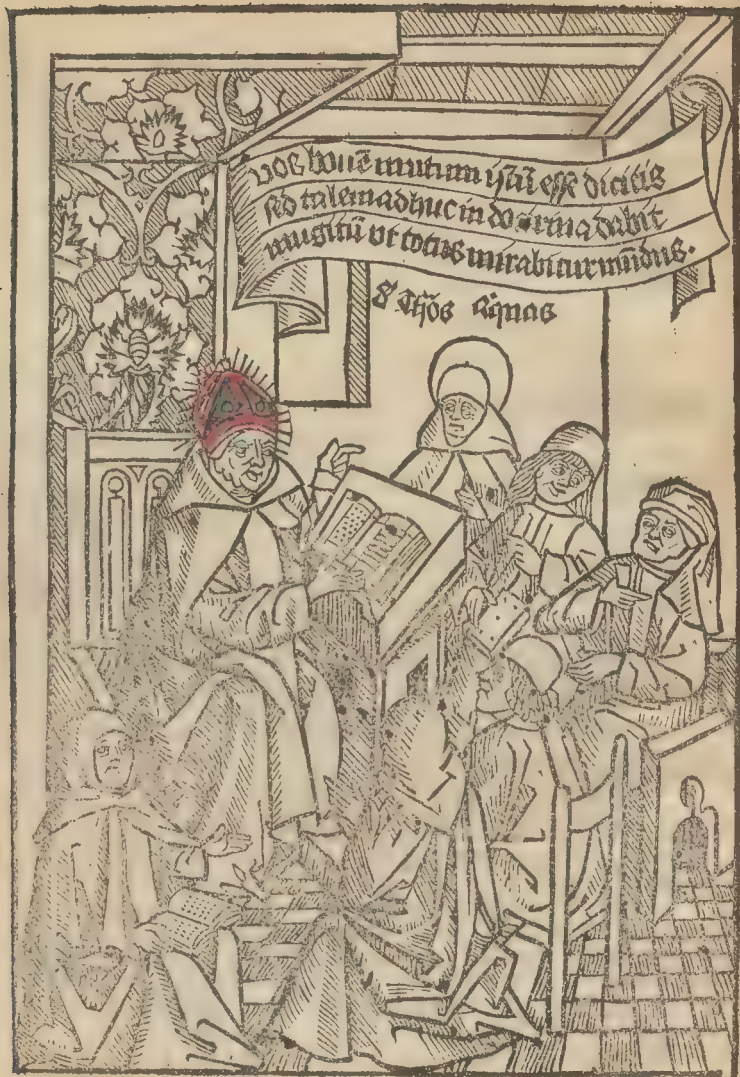

Nati. vii. Quid in eplis Protinus adductis sonuerunt pectora palmis.
 Minerva dea sapie est. 2. Iepentiero p sapia ponit viz p fulgentiū li.
 ii. mytilogiaz Ruga senili facie fuleante. i. senescere. Atropos fatalis
 dea est. Un ad intellectū illi? notandū q fm Marcianūz Sacrobūz
 2. Platonē pimus oim deoz Demogor gon fuit. qz a demonibz 2 ge qd
 est fra genit. Nūc in infimis fre mālionē sibi elegit. iuxta illud Luca
 ni Un ille pcelland? erit q nūqz fra vocato No p cussa tremis q gor
 gona cernit aptam Verberibz q suis trepidam castigat herinuz. Iste
 de tellure dea fre genuit tres parcas qz noia et officia his versibz ex
 p munt. Per ternas metas fatoz ducit eras Pūm vite modera clo
 tho perire Lachēs affatur sois vite q teneat Atropos imitis ad opus
 trahit omnia ditis. Un et poeta Lotho colū baiulat. lachesis trahit
 atropos occat At dicunt iō parce fm Isid li. viii. etymol. qz nemī par
 cant. I. Icareus. a. n. diruat ab Icarus. Un ad intellectū illi? ter
 minū scidēz Icar? rex Atheniens p? Argone dū acceptū a libero pte
 vīnū mortalibz indicaret. occasus est a rusticis q quum plus equo po
 tassent debuiat se venenum accepisse crediderāt: hui? canis reuers? ad
 Argone filiā dū eius comitata vestigia puenisset ad pīs cadauer: la
 queo vitā finivit Nec deoz volūtatē int deos translata est quā p gine
 vocat Canis quoqz illo int deos collocatus est. Nec Gernius. Ne
 pimus deus maris Apollinem solem esse voluerūt Apollon enīz
 grece p dēns dī q feruore suo oēm suā vīrenū decoquēdo pdat herba
 ruz. Sol at dī aut ex eo q solus sit aut q solite p tres dies surgat et
 occidat Huius quoqz quadrigam ascribūt illā ob causam aut q qdri
 partitis tpm varietatibz anni circuli pagat. aut q quadriduo limite
 dici metat spaciū Un 2 ipis eqs p digna noia posuerūt. Arithme
 ticeon lampos 2 philoge? Arithme? grece rubens dī q a matutino
 sol lumine rubicund? exurgat. Arceon fulgens dī q tertiē hore momē
 tis insistes vehemēs lucidior fulgeat Lampos vero dī ignis qz dum
 ad vmbilicū dici centrati cōscenderit circulum ardēt? suo feruore elu
 cebit Philogeus grece terrā amās dī q hora none pcluior vergēs
 occasibz pron? incubat. Nec fulgēt? in. i. li. mytilogiaz Un et Quidi?
 ii. metaph. dicit Interea volucres pyrous Cousz Arthon. Solis eq
 qre? qz phregon hūmūbz auras Flāmigeris implēt pedibz qz repagu
 la pulsant Ad ppositū q bīugi eq se qtuor pnotati. Imbrispolens. i.
 rati sponēs. antea enī imbrispolis citas illa dicebat q iā rati spona. vul
 garit Regens burch

Dagne tua venia Jacobus tibi cudere versus
 Alberte hos voluit. suscipias bene.
 Qui licet e Gouda musis inuisa oriundus:
 He tamen effectū q quid ei faueant.
 Dumitias ideo q frugum dignare suarum
 Acceptare libens: quas modo soluit ager.
 Musis vt erit admissus plentius vnqz:
 Maiori pompa seruiet ipse tibi;

BIBLIOTHECA
 VNIV. MAGELL
 GRACIOVENSIS

Bibl. Jag.

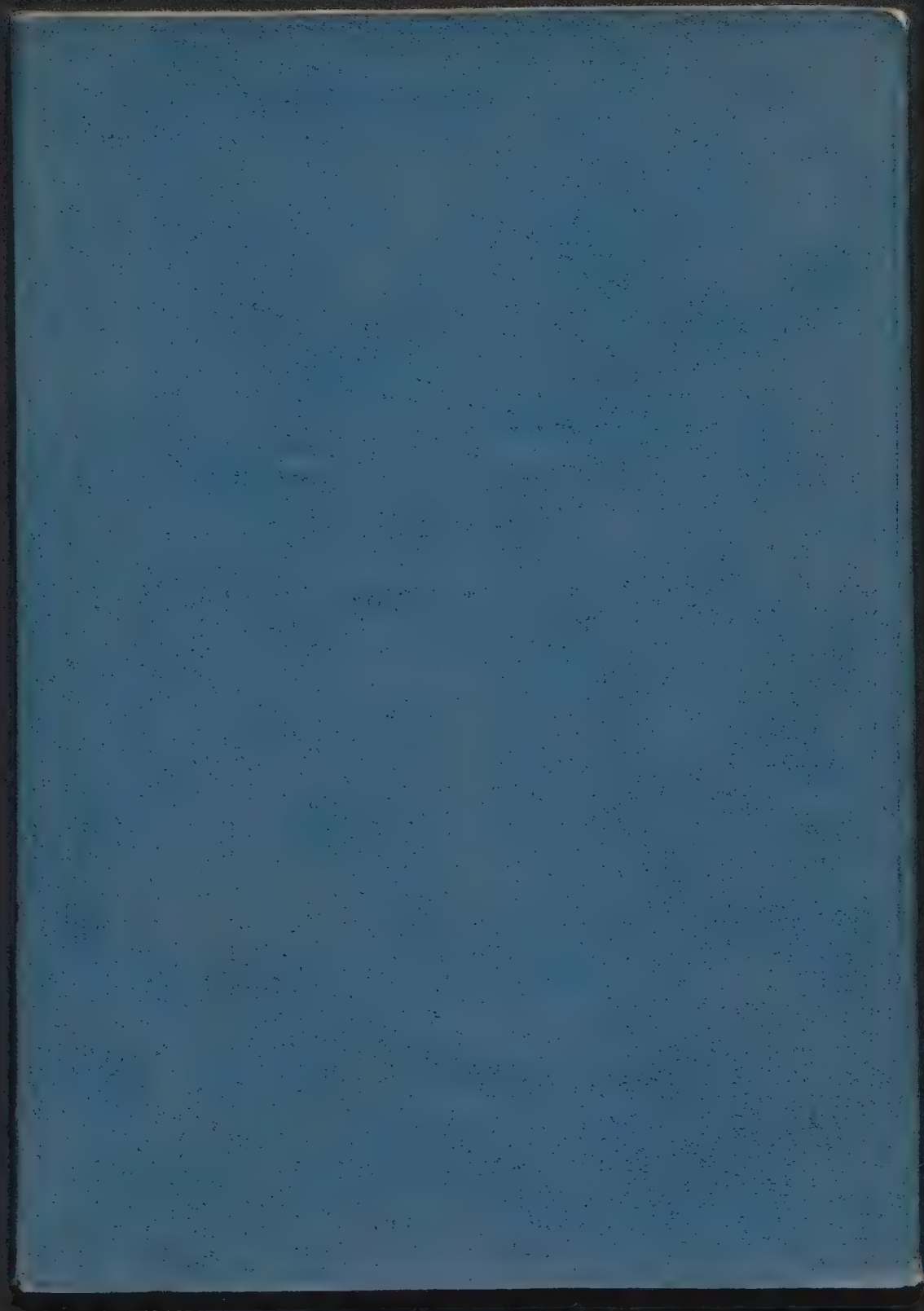

Biblioteka Jagiellońska

stdr0008046

Alberti Magni

Legenda literalis

Coln. Koelhu. 4. 1490.

H. 11915 (E)
(Wist. 345)

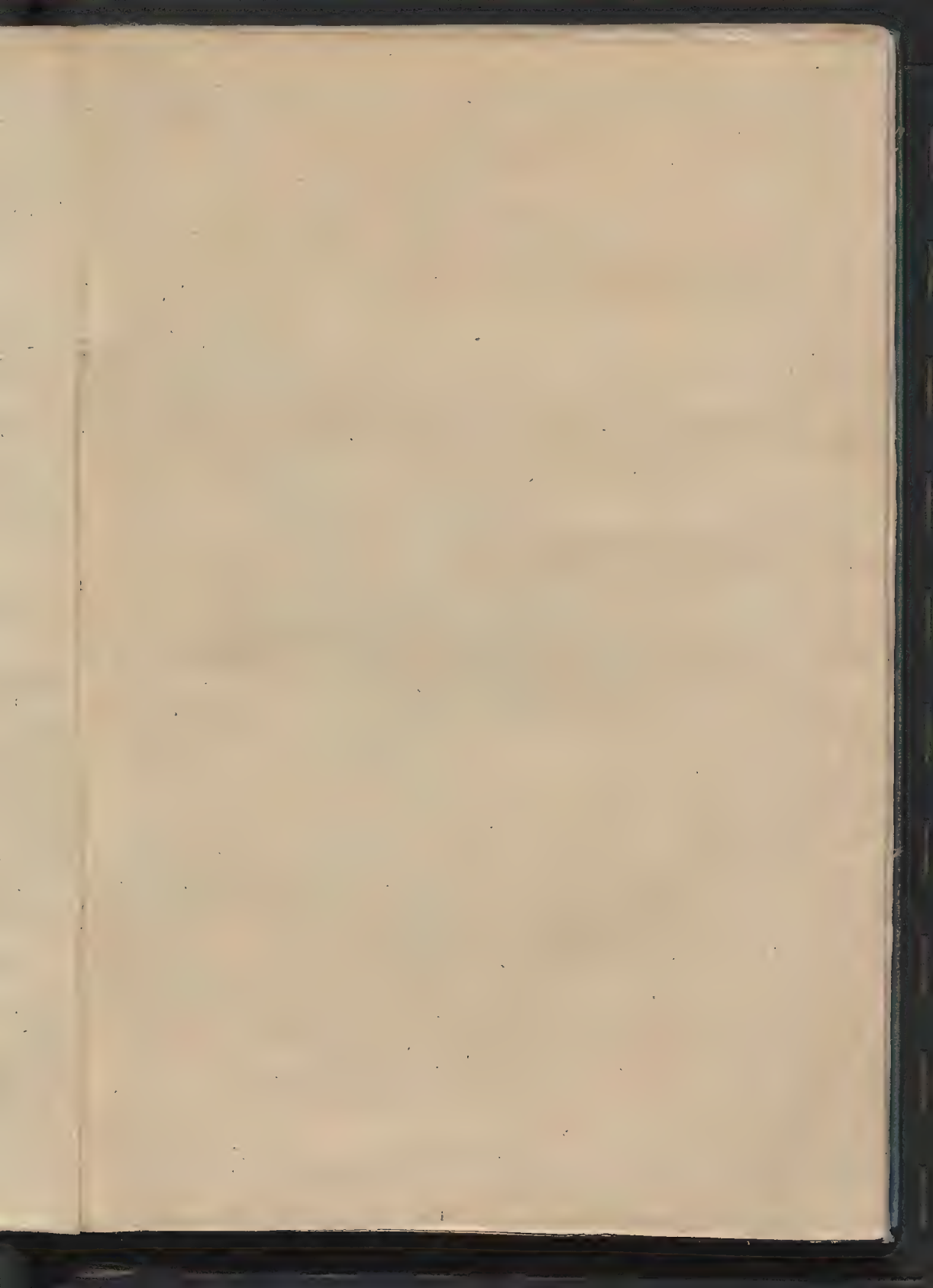
Inm. 382

Inc. 382

Inm. 382

XIV. 4. 35a

ap. Hain Repert. bibl. desint.

Legenda trālis Alberti magni

Prefatio

Incipit prolog⁹ in legēdā

venerabilis dñi bñ Alberti magni ratisponē ecclesie
quondā ep̄i Ordinis fratrum Predicatorum.

Resignū viroz illustres de-
scribere vitas velut qdā vina modernoz exēplaria
fidelis tradit ātīqtas ⁊ ecclīastica sancit auctoritas.
Nā p b quodāmo apd nos etiā p mortē viuūt. mul-
tos qz ex his q viuētes mortui sūt ad verā puocant
vitā Sic athanasī alexādrine vrbis ep̄s vitā magni
Anthonij claro stilo depixit Sic hieronym⁹ scōz pa-
trū hēmitaz mōchozqz habitacula pagrans admodū
scrutinio sciscitat⁹ ad luculētā posuit veritatem Sic
etiā Bñdictū mōchoz iubar singlare/ scūs papa gre-
gor⁹ clarissimo illo suo dialogo gloriosū dedit Sic ⁊
malachiā ep̄m ⁊ totū hibernie pmatē/ sui clareuallē
mōsterij popatū hospite btūs Bernard⁹ magnis scī-
tatū pconijs p̄mendat Sic nimiz ceteri qpluēs qz
de certo nouerūt scōz vitas et vtutes ad pfectū fu-
turoz scribere nō omiserūt Voz igit puocat⁹ exēplo
ex his q empti sūt de terra videor mihi nō supuacue
ad mediū reuocare magnum Albertū ratisponē ec-
clesie qndā ep̄m/ q dieb⁹ nouissimis (qz tenebre vi-
cioz ⁊ ignoratie erāt sup facie abyssi inē eos qz apo-
stol⁹ in edificationē corpis christi ⁊ cōsumationem
sanctoꝝ datos pastores ⁊ doctores enumerat) aucto-
ritate sublimis tanq̄ strennu⁹ athleta in ecclesie edi-
ficationē cōtra hereticoꝝ plia: flumina scripturarum
emisit Pic est frater Albert⁹ doctor ecclesie celeberrimus
ingens decus ⁊ splendor germanie qui a pri-
mo iuuentutis flore in religione sancti Dominici

Prologus in legendā

dñō cōsecrat⁹ vite sanctitate ⁊ doctrine fulgorib⁹ tā
efficaciter claruit vt aurea eccleie columna merito fu
isse dicatur. **C**ui⁹ vitā ⁊ virtutib⁹ plenā fuisse libell⁹ nup
post elenationē venerādi corpis ei⁹ p dilectū fratrem
nrm **A**. ex pīm traditionib⁹ quoz quidā ei⁹ discipuli
extiterūt aut alias ipm in carne vegetantē cognoue
runt studiose collect⁹ cōmemorat. **C**ui⁹ plixitatē ppter
fastidiosos lectōrēs remouere cupiens pcellētissimū
patris hui⁹ gesta iuxta possibilitatē meā breuiori cō/
pendio impolito quidē sermone sed iuxta prioris lū
belli apologias veraci depromē dignuz duxi/ pauca
tū q ibidē omīssa sunt aut iuxta historicū sensum mi/
nus digesta inferendo/ nō nulla etiā ppter narratio/
nis ordinē sub alijs ⁊boz colorib⁹ ponendo. **N**ō enī
licet nō recēdere qd chīm nō piguit p̄stare q dñi san/
ctos suos glificat nos exēplo iformat. **N**oc at lectoi
rez nosse desidero quia pauca aut nulla miracula spe
cialit⁹ p eū facta in hac mea descriptiūcula colligā sed
poti⁹ qd ad edificationē oīmode attingz cōuersatiōis
ei⁹ ordinē referre cōtendā q̄uis ad indicū sanctitatē
ei⁹ dextera dñi p ipm etiāz miracula opari dignata ē
de quib⁹ frater **T**homas brabātin⁹ ei⁹ discipul⁹ qui
in scdo libro apū m̄gri sui ⁊tutes magna ex pte enar
rans tū in generali mentionē facit. **N**eqz enī pcursoz
dñi miracula fecisse legit⁹ quo maiore inter natos mu
liez nullū fuisse veritas ipa testat⁹. **F**ama at mirabili/
um opoz ei⁹ p pte oblitterata aut negligētia senioz
ad nos min⁹ deducta: laudē sanctitatē ei⁹ non minuit
quia vere beatitudinis p̄fectioni nō detrahūt in qua
illū iam in eterna securitate cū his q amicti sunt sto
lis albis felicē eē nō dubitam⁹. **E**t aut hoc opuscu
lum maioris esse roboris censeat in **C**apitulo nostro

domini Alberti magni

puiciali nup in opido pfortzemēsi i dñio marchidoms
minis Badēs āno dñi. M. cccc. lxxxviij. celebrato re
uerēdo i chō pñi fratri Jacobo de Balilea sacre the
ologie pffessori egregio ac hērice pñitat. inqñitori or
dinis pñicator q eidē Caplo vt generalis vicarius
pñedit ad publicādū obtuli. Quo facto atq; corā vñi/
uersa fr̄m multitudine recitato cū ab oib⁹ pñēdatū
fuisse placuit eidē venerabili pñi fr̄i Jacobo pñato q
eo tpe ibidē ex pñore insignis pñct⁹ Colonia pñbtm
Albertū p theuthonie puiciā tricesim⁹ puicialis ei/
lect⁹ est eidē opusculo anctem attribuere et sic autē
ticatū alijs ad legēdū cōicare. Cōtinētiā igit ipi⁹ p
matori capacitare legentiū in tres ptes distinxerunt sicue
patebit in pñessu et vñicuiq; pñicule propria capi/
tula assignauit.

Explicit prologus.

Rubricę prime partis

**De ortu ipi⁹ et patria et qñliter p beatā xginē ma
riā cuz studeret Padue āmonit⁹ fuit intrare ordinē
fratñū pñicatorū.**

**De ingressu ei⁹ et assumptiōe habit⁹ ordīs sancti.
Dñici a beato pñe Jordano in vrbe paduana ⁊ de qñ/
busdā illustrib⁹ viris.**

**De pñectu ei⁹ in xñtibus ⁊ scientijs ⁊ qñliter pñmo
de Lombardia miss⁹ ē ad Colonia agrippinā et de sū
datione cōuēt⁹ ordinis pñicatorū in eadē vrbe et de
pñmo priore eiusdē loci.**

**De studio ei⁹ exercitio ⁊ quō in pñato monaste
rio et i alijs locis docuerit ⁊ de pñmo aduētu sci tho/
me de aqno in Colonia ad eū.**

**Qualitē magn⁹ fr̄ Albert⁹ cathedrā magistrālē pa
rijs⁹ ascēdit et quō diabolū ei⁹ studiū impedire volē**

Tabula

tem fugauit.

De reditu m^grⁱ Alberti ad **Poloniā** ⁊ quō sub eo
studiu generale florebat ad qd̄ iā scdo miss^{us} fuit frat^r
Thomas de aqno ⁊ quō beat^{us} doctor **Albertus** spū
phetico p̄dixit p̄fectū discipuli.

Qualiter venerabilis m^grⁱ **Albert^{us}** vite sc̄itate ⁊
sc̄ie claritate magnific^{us}: p̄tinue p̄ter act^{us} scholasticos
integz psalteriū dauidicū orādo psoluit.

De fernida ei^{us} deuotiōe circa doctrinā incarnatio
nis ch̄i. ⁊ ad vendabile eucharistie sacramētū. p̄cipue
quoqz ad gl̄iosā x̄ginē mariā.

Qualit^{er} magn^{us} p̄r **Albert^{us}** a deo p̄aplm̄ **Paulū** ē
p̄fortat^{us} p̄r ⁊ ad scribēdū exhortat^{us}.

Qualit^{er} gl̄oriosus doctor **Albert^{us}** in p̄iorē p̄uicia
lem est electus ⁊ q̄digne p̄fuit prouincie sue reu
thonie.

Qualit^{er} eo t̄p̄e venerabilis p̄r **Albert^{us}** monasteriū
sc̄imoniatū qd̄ padis^{us} dicit^{ur} sub cura ⁊ habitu ordinis
p̄dicatoz fundauit.

Qualit^{er} ad eliminādas ip̄ias lēges gentiū alios qz
erroēs destruc^{ti} dos seru^{us} dei **Albert^{us}** miss^{us} ē a sede a
postolica ap̄d ātiq̄s **Saxones** ⁊ **Polonos**.

De magna tribulatiōe f̄m̄ p̄dicatoz ⁊ minoz ⁊ de
qdā libello p̄ eos compilato.

Qualiter magn^{us} p̄r **Albert^{us}** aduersarios vicit ⁊ or
dines sc̄os libello in ecclia cathedrali **Quagine** pu
blice combusto liberauit.

Qualit^{er} famos^{us} doctor **Albert^{us}** enāgelū sci iobis ⁊
epl̄as canonicas exposuit in p̄ntia dñi pape alexātri
⁊ Cardinaliū cū eēt lector sacri palaeij ⁊ de pena ad
uersarioz.

De visione qdā enidā p̄posito ord̄is regulariū ca
nonicoz sci **Augl. sc̄a**. p̄cedētiū declaratis. cap. xvi.

De ortu et patria Alberti.

Incipit prima pars legēde

venerabilis dñi bñ Alberti magni Ep̃i et p̃ de ortu ip̃i
et patrie et q̃liē p̃ bñz s̃ginē Mariā cū studēt paduē
ammonit⁹ fuit iterare ordinē s̃m p̃dicatoz. **Cap. i.**

Administrāte p̃ orbez rēpublicā Friderico
h⁹ noīs secūdo emicuit in sacro p̃dicatoz
ordine velut qdā lucifer int̃ astra glorioſ⁹
p̃i fr̃ Albert⁹ eo ni fallor ceteris maior et
prestātior q̃ vulgarit̃ nomē suū deo p̃uidēte meruit
p̃stari hēditare. doctor vtiq̃ mirific⁹ alme vniuersi/
tati. parit̃ ṽrē dec⁹ ecclie vniuersalis. Cui et si for/
san ap̃d nōnullos adeo magn⁹ iux̃ nomē suū nō esti/
met nequaq̃ tñ pua nob̃ attulit emolimēta. qñ q̃dez
a magna gl̃ia p̃ntificalis dignitatē. sc̃p̃m erip̃ēs de la/
tribulo suo studioso q̃si nesci⁹ in tante op̃inōis lucē
euaſit ita vt fugientē vltro gl̃iaz ip̃a gloria sequerēt
Mar⁹ ē at̃ anno circit̃ dñice incarnationis millesimo
Centesimo nonagesimo tertio presidēte vniuersali ec/
clesie Celestino h⁹ noīs t̃tio ex alēmanie p̃tib⁹ i op̃i/
do cui iocūda danubiū fluminis inundatio reddit ob/
lectabile nomē Lauvingē. p̃uicie sueue angustens̃
dioces̃ vulgarit̃ Augsborch ex p̃ijs par̃tib⁹ de mi/
litari familia de bolteter dicta. tp̃ali vtiq̃ abūdantia
cū ridēte Isaac i bona p̃speritate succrescētib⁹. **U**bi
sane i loco suborti mūdo lumis p̃t̃ dīnas ibid̃ oñsas
x̃tutes ab incolis p̃structa est ecclia edificijs et altari/
b⁹ sac̃. operosa posito ad oriētē solenni ci⁹ ep̃ithaphio
ad p̃petuā tātī p̃ciuis recordatōez. Deniq̃ ṽbs illa
lignē turri p̃fert Alberti pontifici. imaginē mūdo q̃i p̃/
deceretū publicās ñris climatib⁹ ñ surrexisse doctore

Prima pars legende

Ab ipis at crepudijs diligenti enutrit postquam tra-
dit est divine legis eruditio qualis futurus esset quod
busdam pluribus ostendere cepit cum aliorum sodalium petula-
ria declinare ecclesiarum frequentare psalmos et hymnos
cum clericis ibidem decantare solebat. **Q**uam autem pueriles an-
nos innocentem domi per prima litterarum rudimenta translegisset
paternis laribus ablatandis mittitur ad paduanam nobilem
scholam die vrbem quatinus illic liberalium artium sibi prepararet
peritiam. **Q**uo in loco studij sui aliquanto tempore decurso cum
fres predicatores penitus aduenissent divina benedictione
peruenit est. **N**am cum quadam die ibidem basilicam orandi
gratia fuisset ingressus et statim suam dei genitrici attenti com-
mendaret facta manu domini super eum apparuit ei regina ce-
lestis mundi homo maria circumamicta superni luminis cla-
ritate placido vultu dicens illi. **A**lberte fuge mundum et
ordinem predicatorum quem a filio meo per mundi salute no-
minis dirigendum tibi expectis ingredere ac in illo ef-
ficaciter regularibus institutis et studio insiste quod deus
etiam spiritus sanctus sine copia te dotabit ut tota ecclesia per do-
ctrinam tue libros illustret. **Q**uam autem pietatis merito hec auri-
bus eius instillasset mor cacumen illius scale. **J**acob pa-
triarche virtutum gradibus ascendere satagebat et vox illa
salutaris dalcit aures suas pulsavit. **N**on tunc itra-
re per angustam portam. **N**am ab ipso tempore divina providere cle-
mentia quam sibi eum providebat vas electiois futurum firmiter
in animo firmavit mundi naufragia relinquere et ad ce-
lestem sibi ostentatam religionis portam conuolando fugere de
medio babilonis.

De ingressu eius et assumpti

one habitus ordinis sancti Dominici a beato patre Jordano in pueri-
tu paduano et de quibusdam illustribus viris. **C**apitulum.

De eius conuersione

Prolo aut tpe bñ dñico p quē dextera dñi fr̃m p̃dicato
rū erexerat ordinē ad āgelicos ordīes trāssato vir p̃
clar⁹ fr̃ **Jordanus** teuthonic⁹ dicti ordīs p̃fessor vt
tā strēnue mīltitudinē p̃fesser gñalis mgr̃ ⁊ dux p̃stitū
it̃ Qui⁹ vitā admirādā x̃tutib⁹ plenā ⁊ miracul⁹ p̃spi
ciā fuisse: gestoz ei⁹ scripta i ij. li. q̃ vitl fr̃z ordīs p̃di
catoz inscribit⁹/ clare p̃memorat. vbi int̃ alia x̃tutuz
ei⁹ insignia ferē plures q̃ mille ad suā religionē p̃ci
pue ex bononiēf ⁊ parisiēf gymnasijs p̃lagenā salu
tifere p̃dicatiōis de h̃ mari magno extraxisse **Ex** q̃b⁹
plūm ob vite meritū ⁊ scie claritatē magisterij cathe
drā postea p̃scēdērt. ⁊ vt clara eoz testant̃ edita q̃dā
eccleīe lūaria splēdida extiterit **Ex** q̃b⁹ fr̃ ⁊ dñs hu
go p̃b̃ cardinalis tituli scē **Sabine** p̃r reuerendissim⁹
⁊ scūs q̃ totā bibliā luculētissime postillauit ⁊ soci⁹
ei⁹ oigne mēorie fr̃ **Hūbert⁹** q̃nt⁹ h⁹ ordīs mgr̃. bñs
q̃z p̃r **Raymūnd⁹** decretoz doctor fcti⁹ sacri p̃dicatoz
ordīs p̃sul i eccleīe edificationē surrexerit **Fr̃** q̃z vice
rī beluacēf speculator q̃ oēz materiā scibīlē i q̃tuor
libros laboriosissime digessit ⁊ n̄ pauci alij vita ⁊ far
ma p̃clari q̃ tpa gl̃os⁹ meruit. ⁊ doctrinis illustrauērt
Vic g̃ **Jordanus** p̃dict⁹ t̃atoz elcōz filioz dux ⁊ mgr̃
ordinē bñ p̃is sui dñici tāq̃ hēditari⁹ i spū successor
oīquaq̃ āphare satagēs dñ q̃dā vice in urbē padua
nā solito zelo p̃dicatur⁹ aduenisset ⁊ turbas copio
sas p̃m̃scm ser⁹ sue mollisue doctrine auditoēs oēs
anidos habuisset se mediū dedit spectabilis **Alber⁹**
nr̃ q̃ vt sup̃ dictū est tunc iuxta dei genitrici. monita
ad religiōis īgressuz festiabat. mēte rñ adhuc parūp
fluctuatat p̃dicēte vorl suis auūculo suo cui carnali
adhuc affectu coagulat⁹ detinebat **Sz** cōfortat⁹ per
viz dei **Jordanez** ac i bases p̃petue stabilitatis p̃poi

Prima pars legende

fit reiecta mora rupi. scilicet laqueis liber futur^{us} ecclesie
pastor et doctor ad religionem pergit. **Qu**e beatus pater
Jordanis qui iam interioris luminis radijs incubat^{us}
et aliquando datur^{us} esset in lucem gentium amplissimo gaudio
suscepit et sancte conversationis habitum tradidit.

De profectu eius in studiis

Studentibus et scientiis et quilibet primo de Lombardis missus
est ad Coloniam agrippinam et de fundatione puere ordinis
predicatorum in eadem urbe et de primo Duore eiusdem
loci.

Capitulum iij.

Quantum igitur in domo domini noui Ayo frater Albe^{rtus}
cum esset pauper collegio sociatus cepit feruentissi-
me mentis puritati et studio intendere ac de virtute
in virtute giganteis passibus ire. **U**nus mos laudabilis erat
primo ad orationis subsidia recurrere et alas spirituales in
apostolicum subsidium sanis penitus ad altum volandum adaptare
ut nimirum oratione studium mature perueniens intellectum prepa-
raret. **S**ic igitur excubans ad fores sapientie in brevi tempore
in modum pius alium super omnes coetaneos suos succres-
cens eo quod omnium scholarium scientiarum virtutes facillime apprehen-
deret: cepit a magistris et alijs percurrentibus per his id est sapi-
ens siue doctor appellari. **E**t quod digne. **E**rat ei verus
amator sapientie imo et ipso habitu sapiens. **N**on ei tem-
poralem gloriam quam reliquit optabat sed sapientiam et virtutum florem
vincens colligere et in alucario melliti cordis deportare
satagebat. **M**andem ob probitatis meritum et scire donum qui-
bus ceteris fratribus prestantior inuenitur est cum per maiores suos fu-
isset lector ordinatus ab urbe paduana mittitur ad famo-
sam illam germanie metropolim Coloniam agrippinam ubi
tunc paulo ante anno sancte salutis nostre. **M. CCC. XXI.** fides pre-
dicatores ab urbe parisiensium directi hospitale quoddam cum
capella quodam sancte marie magdalene in vico stoycorum ad

De eius studio

inhabitādū acceperāt vbi tūc fr̃es ī paup̃tate ⁊ arta
religiōis obseruātia sibi fr̃is **L**eonis poratu deo mū
litabāt Illo ī tpe p̃fuit **C**oloniēsi eccl̃ie clarissim⁹ ar/
chipsul **E**ngelbert⁹ de **M**arka vir pi⁹ et bon⁹ q̃ eos/
dē fr̃es benigne fouēdos suscepit **H**ic ē preclar⁹ ille
Colonie agrippine am̃stes q̃ p̃ ca āno dñi. **M**.cc.xxv
dolo **F**ridERICI **C**om̃it. de **M**lenburg mltis inocenter
p̃foss⁹ vulnerib⁹ p̃ glōriā adeptū martyriū p̃ dñz **A**dōra
dū portuēscē ep̃m cisterciēf ordis q̃ br̃s dñico ī vita
familiā fuit tūc ap̃lice sed̃ legatū cū miraculorū gl̃ia
ī eccl̃ia sc̃i petri hō uice tumulat⁹ **F**uit at̃ illo ī tpe ibi
dē p̃m⁹ por fr̃ h̃eric⁹ d̃ **C**olonia sic dict⁹ vir boē m̃co
rie q̃ cū br̃s p̃re **J**ordano sup̃dco dū sil p̃f̃i ec̃nt theo
logice facultat. baccalarij ex sp̃ali reuelatiōe br̃s x/
gis dñe ñre ad br̃s **D**ñici religionez puolauit adiūcto
eis fr̃e **L**ede q̃ eidē fr̃i h̃erico ī poratu successit **E**xcre
uit at̃ idē fr̃ h̃eric⁹ p̃ modū in disp̃satorē x̃bi dei ei
gregiū ⁊ fidelissimū p̃plo fr̃aco ⁊ cl̃eo p̃f̃i g̃tissim⁹
sicut q̃iā plebi **C**oloniensi se p̃ modū exhibuit. qñ q/
dem q̃i celestis negociator animas plurimorū ch̃zo
lucrifecit **Q**ui⁹ anima inter āgelorū agmina p̃ euola/
tionē a corpe visa est a sepedictō p̃re **J**ordano.

De studioso ei⁹ exercitio et

quō ī p̃fato mōst̃io **C**oloniēsi ⁊ ī alijs loc. docuēit ⁊ d̃
p̃ aduētu sc̃i **A**hōe d̃ agno ī **C**olonia ad eū. cap. iij.
Quā igit magn⁹ fr̃ **A**lbt⁹ ī **C**olonia cū ill̃ et̃ni
regl̃ x̃nacul̃ t̃q̃ olina fructif̃ea deuotiōis ⁊ do/
ctrine gr̃a pinguescēt: cepit ibidē ī legēdo **B**ñias vi
berti effūdē alijs q̃ ip̃e pu⁹ hauerat de fontib⁹ salua
torū. **D**ehinc expedit h̃is actib⁹ scholastic. circa ānū
dñi. **M**.cc. xxij. cū dom⁹ fr̃m ī citate **W**ildeshemensi
p̃mo cōstiteret ibidē in op⁹ verb̃i dei destinatur.

Prima pars legende

Post B cū apd Friburgēsez ratifponēsez vbi postea
epalc thronū alcēdit z argētīnēse pclaras germanie
vibes p ples ānos doctnādo z pdicādo fructū vber/
rimos attulisset maioz suoz decreto rurpad coloniā
redestinat **U**bi cū in vinea catholice doctrine iterū
desudaret mittit ad eū bone idolis fr **T**homas de a
quino etate qdē inuenis sz mēte senior solut iam de
carcere in q fere p biennū a frīb suis carnalib eo q
habitu assūpte religiōis reñcere nollz ānocent detē/
tus fuerat **A**ū āt **I**nnocētī hui noīs papa qrt pēu
rātib qbusdā amicis frī thome insignē illā mōt cal
fimi abbatiā vbi corp scī pīs **B**ēdicti dēscit cui ser
ptē subiaccēt epat totī apulie platurā insigniorū ob
tulisset: rennuit ille q iā paupratē sibi in sponsā elege
rat z oīa ppt chīm z euāgelium reliqrat **Q**ua ppter
occulte curiā romanā ad quā venire a mēorato pont
tificē demādat fuerat deserēs: ad israhelicas pfugie
māfiones **V**enit qz vt supra dixim ad **C**oloniā tāqz
ceru sitibūd ad fontes aqz vt sapiētie pocula ex vi
uis **A**lberti ppinis acciperet z siti p sua q estuabat
refocillamē haberet **V**āsit ergo sub tāto patre peda
gogo venerād discipul donec ipē pclar lēctor ibi
ad temp moratur euaderet: tffe **A**lberto p magiste
rij insignijs parisi adēntē cui tñ studiositat: palliuz
vt alter **H**elize qadusqz rediret emulabat discipls.

Qualiter magn frater **Al**

bertus cathedrā magistralē **P**arisi ascendit et quō
diabolū ei studiū ipedire volētē fugauit. **A** Cap. v.

Quā igit ob sciētie z doctrine claritatē p pfa/
tos ad scholasticos gliosa d eo opinio lōge la
teqz celebraret ob spē ditiōrl pfect parisi mittitur

De eius studio

Ubi tāta cum excellētia sentēcias magistrales edo/
cuit vt oēs de ipi^o pfunditate ⁊ alte speculationis
acuitate mirarent^r **Q**uā p^o adeptas licēcias mgrali ou
reola digni^o coronat^r et in cathedra theologoz cum
glia collocat^r **C**epit at extūc tāta doctrina clarere ac
firma auctoritate docē vt iā suo p auditorio oēs sa/
piētie amatores sol^o videret^r habere **Q**uā sicut fertur
tot nōnūq^{ue} habuit audientiū supposita vt nec schola
nec dom^o aliq^{ue} illoz posset mltitudinē prinē **A**deo at
in oib^{us} sciētijs tūc singularis excellētie habebat^r vt
non immerito illud qd vulgariter de eo dicitur sibi
tūc applicari posse. **C**unctis luxisti / scriptis lux clara
fuisti **M**undo luxisti quia totum scibile scisti.
Quā aduertēdū est in qūto pfectiōis gradu seru^o dei
Albert^o excreuēat cū bonoz emul^o hosti^o atiqu^o ipz a
salutifero studiū sui ⁊ doctrine exercitio retrahē mte
bat **N**ā dū quodā tpe **P**arisi^o in cella residēs aliq^{ue} rū
vēitātū idagine solita deuotiōe itendēt aduenit ecce
lurid^o ille serpēs atiqu^o fraudulētā faciē suā i specie
fratris obtegēs ⁊ nescio qd musitādo cū supelilio de
indiscreto causabat^r vl^o idebito studio suo **S**z ipe il/
co int^o sibi spū reuelāte fraudis cōmēta dep^ohēdens
p^osignato sibi cruel. munimē vmbriatiōū illd phātasma
dicto xbo citi^o pfugauit **F**uerūt at eo tpe tredecī n^o
plim^o s^o ānis d^o p^odicatoz ordie mgrī licētiati p cācel
lariū **P**arisienses q^{ue} ordinarie i theologia legebat^r vi/
delz fr^o **R**olā^o cremonē^o homo clar^o **H**ugo viēnē^o
postmodū rōne curie cardialis **J**ohānes de scō egli
dio anglie **G**ueric^o de scō quītino **G**aufrid^o de ble
uello burgū^o **A**lbert^o reuthonic^o p^o ea ratisponē^o
ep^os **A**urēti^o brito **S**tephan^o ānsiodoren^o **G**willhel
m^o de stāpis **J**ohēs parisiē^o bon^o hō brito **B**elias p
uicialis **F**lorenti^o gallic^o **T**homas de aqno apul^o de

Prima pars legende

regno sicilie. **H**ugo metzē. **B**artholomeus thuronensis
Et frater petrus tharentasiensis. postmodum archiepiscopus
lugdunensis. ipse est papa Innocentius quintus. **H**ic omnes parisi
in domo fratrum predicatorum bini et bini legerunt et disputaue
runt presentibus scholaribus et religiosis multisque ecclesiarum prelati.
deo et hominibus gratiosi et multum fructum in dei ecclesia facientes.

De reditu magistri Alberti

ad Coloniam et quomodo sub eo studium generale florebat ad quod
iam secundo missus fuit frater Thomas de aquino et qualiter
spiritu prophetico predicavit profectum discipuli.

Capi. vi.
Erat tunc tandem ibidem in exercitiis scholasticis.
Per biennium anno tertio magisterij sui preclara lucer
na magister Albertus ad pristinam rursum mittitur pro
tertia vice Coloniam. **U**bi cum theologia scholaris denuo
proficeret et generale iam studium sub eo floretet mox
certatim ad eum ex omni natione prouenia discipulorum con
uolabant examina. **I**nter quos omnes qui prouenerant ipse vene
rabilis frater Thomas de aquino precipue et ceteri studiosior
postmodum est repperitus. iam secundo per venerabile patrem fratrem
iohannem de wildeshusen quondam bosnensem episcopum tunc pre
dicatorem ordinis magistrum quartum directorem pariter et ad Co
loniam est adductus. **H**ic autem frater thomas in tantum sacrarum
literarum contemplationi inhiabat ut iam ab aliorum consodaliu
societate abstractus solus ipse in silentio et taciturnitate
tamquam singularis versari videbatur propter quod nonnulli de
fratribus ob silentij disciplinam ipsum bonum mutuum appellabant
Sed cum die quadam magistro suo Alberto super quadam difficili
questione ex libris sancti Dionysij de diuinis nominibus
mirabili efficacia egregie respondisset stupefactus magister
Albertus prophetico spiritu afflatus coram omnibus dixit. **V**os vo
catis istum bonum mutuum sed in veritate dico vobis quoniam ta
le adhuc dabit in doctrina mugitus et totus implebitur

De eius studio

suo sonitu mūd⁹. qđ veracit⁹ adīpletū eē nemo ē qui
dubitat. **U**n p⁹ hoc mgr sui discipuli⁹ pbata sufficien
tia/ oēs ad⁹ scholasticos tāq⁹ magis idoneo illi p⁹mis
sit. At vero mgr **Albert⁹** cū libros ethicoz cū q̄stio/
nib⁹ legeret fr **Thomas mgrī** lecturā studiose colli
gens redegit in script. op⁹ stilo disertū/ subtilitate p
fundū sicut a fonte tāti doctoris haurire potuit qui
oēm hoīem in sui t⁹pis etate in sciētia p̄cessit. **H**ic hic
cōsiderādū est et mgrī q̄nta fuerit excellētia z facū/
dia i docēdo. discipuli at q̄nt⁹ amor discēdi. cū vt suū
adīpleret desiderū totiens p multarū terrarū spacia
patrie oblit⁹ honorib⁹ qđ reiectis ad hūc singularem
doctōrē **Albertū** tāq⁹ ad fontem sapiētie declinauit.
Viguit ergo **Colonie** ipso t⁹pe ac in tātū excreuit stu
diū sane doctrine sub p̄dicto doctore vt iā p̄stātū⁹
inter alia samaret. sic quoq⁹ fundamētū ei⁹ firmatuz
ē z x̄cutib⁹ ornatū vt q̄rqt sup hoc edificauerūt siue
p **Albertistas** siue p **Thomasistas** firmi ac iuicibiles
tanq⁹ dij fortes et sane intelligentes vsq⁹ hodie per/
manserūt. **N**ā eorū doctrina fulget ecclia vt sol et lu
na cū nō immerito duo celi luminaria fuisse dicant⁹.

Qualiter venerabilis ma

gister **Albert⁹** vite scītate z sciētie claritate magnifi
cus cōtinue p̄ter ad⁹ scholasticos integrū psalteriuz
dauiticiū orādo p̄soluit.

¶ vij. Cap.

In tantum at hic doctor aures diuine pietat. iugiter
inclamabat qđ sicut venerabili eius discipulo fratre
Thoma brabantino in secundo libro apuz referente
cognoscimus multis annis continue fluentibus cū
in cathedra cōtinue p̄sideret in sua capella/ scā dāuid
fidelia ex itegro p diē et noctē deuoti⁹ orādo p̄soluēt

Prima pars legende

Interdū etiā dictis horis et disputatiōib⁹ termina-
tis semp cōtemplationi diuine et sacris meditationi-
bus insudauit vt sic mirand⁹ doctor simul ⁊ scientie
studiū ⁊ vite/ discipulis preberet exempla Quid er-
go miri si talis homo supra hoīem in scientia p̄fcee-
rit qui tā sanāte tā integre in ⁊tute profecit Vñ ex-
perimēto sane possum⁹ accipere quo spū et motu ru-
tus illi spirituales euenerūt quos aliquotiēs in suis
scriptis videt̄ eruātuare Vñ et dicta sua singulariter
magis q̄ ceteroz modernoruz dicta doctor affectuz
inflāmant q̄ abundātissime sacre scripture auctori-
tes cōbinādo multiplicat Quātū vero huic sane do-
ctrine cōcordat opatione/ ex alio ostendit̄ dñi q̄ttuor
libros sentētiarū quo ad singula cōtēta rememorādo
succide ad modū orōnū cōscripsit Insup ⁊ euāgelia
dñicalia per circulū anni sili modo breui⁹ p̄stringen-
do exponens in preces vertit vt idē sit sacroz ⁊boz
explanatio et pie mentis ad laudandū orādūq̄ sup-
plex deuotio Insup et letaniā singulārē quā p̄posuit
nō suis limitib⁹ limit̄ esse restrictā sed ampliando no-
mina scōroz et vario ordine distinguens singulares
cōposuit orōnes nō qdē ⁊bis sed sententiā magnas
Ex quibus colligit̄ seruū dei Albertū mira et mltis
insolita spūs deuotione ōne vez qd nouerat ad pie-
tatis affectū eo q̄ in dño delectabat̄ ordinasse iuxta
doctrinā ei⁹ qua in quodā loco dicit Scire at̄ nīhil fa-
cit vel paz ad ⁊tutē. velle at̄ opari multū.

De feruida ei⁹ deuotione

circa doctrinā incarnatiōis ch̄i et ad venerabile eu-
charistie sacramētū p̄cipue quoq̄ ad gloriosaz ⁊ginē
Mariam.

Capit. viij.

De eius studio

Quāta etiā deuotiōe ad sacratissimū incarnationis ch̄i mysteriū ⁊ p̄cipue ad venerabile eucharistie sacramētū ferebat his libet inse-
re qm̄ vt ei⁹ docet scriptura in qdā tractatu quē de
mysterio misse edidit ⁊ in libro de eucharistia nō ho-
minū more q̄si adhuc sterilis esset aut mēte ieiun⁹ su-
per hac re loquit̄ q̄nimo qd̄ iā spū plen⁹ ⁊ pane celi
faciat⁹ sup̄ alios dñm gustasse videt̄ ad modū illi⁹ di-
lecti discipuli q̄ sup̄ pect⁹ dñi in cena recubēs secreta
dei meruit p̄tēplari. **H**uic etiā testimonio astipulat̄ i
sua chronica ff. **B**ernard⁹ de castri albiēs diocef or-
dīs p̄dicatoz ei⁹ cōtpane⁹ ita scribēs **D**ñs inq̄t frat̄
Albert⁹ reuthonic⁹ ratisponēs ep̄s in philosophicis
⁊ diuinis sciētīs maxie perit⁹ mltā ⁊ varia sciaz hu-
manaz fil⁹ ⁊ diuinaz edita vniuerso orbi reliq̄t intel-
lectū nō solū p̄funda sed et sentētīs alta. **Q**ui etiam
circa finē diez suoz q̄si iā de ppe ad celestes patriā p-
sedur⁹ cepit nō pua de sacratissimo salud. nre viatis
co mysteria pādē in qb⁹ dulcedinē sui gust⁹ iterni lin-
ceritatē fidei ardorē spei ⁊ charitatis fernoze in deū
suū euidēt ostendit. **Q**uāt⁹ etiaz ⁊ q̄dulcis glose ⁊
ginis marie extitit amator ⁊ p̄fabulator ⁊ laudū p̄di-
cator ei⁹ scripta et carmina deuotissima testant̄. **S**cri-
psit ei⁹ librū quēdā de laudib⁹ eiusdē ḡgis marie oī
suauitate plenū / fide pbatū. oī q̄ deuotione ⁊ lau-
de adornatū. q̄ tpe dñā nra sibi apparēte celesti visita-
tiōe dulci⁹ recreat⁹ fuisse dicitur. **I**n ip̄o aut̄ libro mi-
ro et inaudito modo ḡginis laudē dilataē cōtendit.
Nō enī tān̄ vtutes animi eiusdē ḡgis multiplici⁹
distinguit et enumerat vtz et corpis ei⁹ singula mē-
bra cui⁹ fuerint dispositiōis in figura et colore dispu-
tando quid p̄babil⁹ sit tenendū in huiusmodi. vt de
corpe etiam laudē habeat satagit inenire. et si inueniē

Prima pars legende

nō poterit qđ desiderat saltez argumēta pro et cōtra
inspiciens iam hoc tā illud opinari qat ne vel imagi
natio pñtia xgins careat. **Q**uibus consideratis in ipo
libro stupore tenemur et dicimus. **P**utas ne gloriosa
xgo que sui memox: nequaquā imemor esse p̄t. et dicit
Qui elucidant me/ vitā cēnā hēbūc/ visionis sue spēs
a tāto suo amatore abscondere et nō poti⁹ dulcissima
apparitione ipm inuisere debuit. **T**ā magnifica ei ipi⁹
doctoris de xgine supbenedictissima scripta existunt
vt hec sola ipm btissimū declarāt. **A**deo nāq; deuot⁹
dei genitrici extitit vt in suis scriptis ei⁹ p̄conia sile
nō posset quin poti⁹ vel aliqd de sua supdilecta his
inserendo ediscēt aut p⁹ labox studiū cū laudib⁹ tmi
naret. **P**lures etiā de xgine gliosa sabbatinas sequē
rias nō tam xborum scientia q̄ armonie deuotionis
q̄ excellentia refertis edidit quas etiā in orto vel i
alio loco secreto interne mētis iubilo nōnunq; deuo
tius dulci⁹ q̄ resonare solebat imiscendo sepiissime su
spira cū lachrymis que oīa sufficientissime probant
affectū eius sincerissime dilectionis et affectum eius
intēntissime deuotionis.

Qualiter magn⁹ pater Al

bert⁹ a deo paplm **P**aulū est confortat⁹ pariter et
ad scribendū exhortat⁹. **C**apit. ix.

In **I**c doctor cū libros beati dionysij clari⁹ expo
neret iam ad illū de ecclesiastica hierarchia
manū doctam mitteret exponendū: tāto p̄ ne
gociū illi⁹ arduitate cepit redio fatigari. vt q̄si tā vt al
ter hieronym⁹ in danielis expositionē spe et animo
destituit⁹ op⁹ inceptū postergare ac incōpletū relinq̄
re vellet. **S**ed fidelis dñs q̄ suos in vinea oparios

De eius studio

ultra vires proprias depmi nō pmittit mor ad illi' cō/
solationē aplm suū **P**aulū ad eū in visione mittit q
animū ei' propulso omni tedio spūs ad vltiora p/
sequēda animauit **Q**ualiter at gentiū doctor brissim'
paul' beato viro **A**lberto apparuit sequētia declarāt
Nā fr quidā vita et sciētia clar' quē sanctū **T**homas
de aqno ei' tūc discipulū fuisse plurimi tradūt inuenie
de manu mgti **A**lberti notulā hec vba cōtinētē **T**u
tis aurib' loquor **I**n expositionē libri de celesti hier
rarchia laborib' multis pfectissem et aggress' expositio
nē de ecclesiastica hierarchia pmi caplm qd de baptis
matis sacramento tractat cū imensis laborib' trāsissē
ad expositionē scdi capli manū mittēs fateor defici
ens desperavi **E**t ecce post matutinas somnium tale
vidi **I**n quadā eniz ecclesia me inueni in qua beatus
Paulus missam celebrabat **U**n plurimū consolatus
sperabā p ipm de intellectu libror bti dionysij pleni
us erudiri **E**t cū dicēt apls i missā **A**gn' dei p ostium
ecclesie magn' populus est ingressus **Q**uos apls pla
cide resalutando qsiuit quid peterent **Q**ui dixerunt
Ecce demoniacum tibi adduximus supplicantes vt
expulso demone digneris hunc curare **Q**ui placide
se promisit hoc facturum **E**t demone fugato commu
nicauit hominem a demonio liberatum de parte hor
stie consecrate **T**uncq post **A**gnus dei: esset ablutio
tribuenda ego me ad hoc obtuli et cum reuerentia
sum locut' **D**omine multo tēpore exoptauī vt poss
sem de abditis et profundis in libris beati dionysij
occultatis de vīe pietat. gratia edocerē **Q**ui mihi be
niuole respōdebat dicēs **P**ost missā ad domū aarō
sacerdot. mecum venies vlē aquā **P**' missaz hō aplm
sū secut' **E**t cū vētū eēt ad aquā apls lenit trāsibat.

Prima pars legende

Ego at cū aquā tangerē pedib⁹ meis subito excreuit
in imensum vt mihi trāsit⁹ nō patēt Apostolus vero
trāsiens domū Aaron quā mihi indicauēat ē ingress⁹
et ego sollicit⁹ de seq̃la subito a somno sum excitat⁹
Ego at mecū cogitās meipm interpretē somnū feci ⁊
visionis Quia p̃mū capitulū p me expositū egit de ei
iectiōe demonis ab hoīe p baptisma. et baptisato ho
mine p̃cipatio sacramenti dat Ad domū aaron vo
catio q̃ chusmate vngebat/ seq̃ns capl⁹ qd̃ d̃ chūsma
te quo pōtiffices p̃secrātur inuitabat Verū aque pro
funditas excreuentis me retraxerat a scribēdo cui⁹
mihi trāsitū bt̃s apl̃s facilē oñdebat diuine gratie
innitenti Accinct⁹ sum ergo in me ad scribēdū ⁊ dei
adiutorio p̃sumauī vbi de infirmitate p̃pria despera
ui Nec vacat a laude p̃cellētissimi p̃is hui⁹ qd̃ inter
modernos doctores ip̃e p̃dictos bt̃i Dionysij libros
q̃m̃ ceteris expeditior aggress⁹ est p̃mit⁹ exponen
dos cū inter antiquos p̃t̃ illoz intricatā nimis p̃
funditatē vix aliq̃s expositoz inueniat Cui⁹ rei cau
sa bt̃s hieronym⁹ excellētissimū illū ariopagitā di
onysiu int̃ illustres scriptores nō posuit eo q̃ libros
tā emīnētes ad coēm nō estimauerit notitiā trāsfer
rēdos Nec mir⁹ qm̃ sicut ex p̃cipio ecclesiastice hier
archie accipim⁹ ip̃emet diuin⁹ dionysij oēs quadaꝝ
sub attestatiōe catholicos p̃strixerat ne p̃dictos suos
libros ip̃erite mltitudini s̃z solis doctis reuelarent.

Qualiter gloriosus doctor

Albert⁹ in Priorē puīcialē est elect⁹ et q̃digne pre
fuit puīcie sue theuthonie.

Capit. x.

Cum igit̃ hic p̃clar⁹ doctor tāq̃ radiosa lampas
castra israelitica meruit. ⁊ doctnis illustrat̃ sc̃z

De eius studio

ordis ritū ad puīcialar' officiū Anno dñi **D.** cc. lliij.
wormacie a frīb' eligit' z gñalis prior mōsterior' p
alemaniā pstituit' Qualis at extūc sue religiōis cepe
rit esse ppagator z xrtutū vbi q̄s seminator acta suorū
caploz z ordīationū decreta pducit' Celebravit at tpe
suo q̄ digni' p̄fuit q̄ttuor capla puīcialia **P**rimuz in
wormacia vbi fuit elect' **S**cdz i Augusta **T**ertiu in
Erfordia **Q**uartū i ratispona **C**ōstat at teuthonie p
uinciā ipō tpe se p oēs alemanie fines extēdisse z sar
xonie puīciā nō fuisse **Q**ua p̄t ordiez fr̄m p̄dicatoz
in sui t̄pis **E**t fundatiōe nouellū sub **I**nnocētio t̄rio
p scm̄ p̄iez **D**ñicū ichoatū z ab **H**onorio ei' successore
pfirmatū i diuersq̄ iā mūdi p̄tib' scz hispanie. ita
lie. frācie. āglie. vngarie. dacie alijs q̄s mundi p̄tib' ā
pliatū z in oī scitate adornatū **H**ic p̄ clarissim' pari
studio i' alemanie p̄tib' etiā dilataē satagebat **Q**uā tā
q̄ p̄is sui dñici legitimā ples z scitat. comes ad diu/
sa mūdi loca dño duce pgebat z p domib' filioz dei
cōstruēdis p virib' agebat **I**ncipitēs ḡ a cōfinio re/
gni vngarie a danubij flumine magno ab austria x̄p̄
pānoniā vsq̄ bauariā alsaciā s̄uēniā. **D**ēiñ p reni li
ncaz vsq̄ gelriā p̄tēlāz traictū inferi' vbi domū fr̄z
sua in dustria coadiuūate serenissimo rhomanor' rege
wilhelmo hollādie **C**omite fūdauit **D**ēiñ hollādiaz
zelādiā frisiā in q̄b' fris hoīes p̄t mare tāq̄ p̄sces
i aq̄s morant'. **E**t etiā p moselle ductū vsq̄ brabāciā
et flādriā. **D**ēiñ girato cursu totā fere saxonīā west/
phaliā hassiaz thuringiā missenā **D**ēiñ sclauīā hollar
ciā marchiā vsq̄ ad illas citates q̄s stagnales vocāt
circa mare adiacentes puta **L**ubeka in pp̄ia persona
pedester visitauit **N**eq̄ enī viaticū in pera portauit
s̄ euāgelicā paup̄ratē cōplectēs cū frīb' viā' neces/
b iij

Prima pars legende

laris ostiatis cū necesse fuēat mēdicabat. Nec illi vn/
q̄ defuit pauper p̄ssim⁹ adiutor q̄nimo paupertatem
quā ip̄e vltro p̄ ch̄o acceptauerat in multas sp̄iales
diuitias p̄putaret. Ip̄m quoq̄ q̄i aliez ord̄is funda/
torē in p̄dict. natiōib⁹ ⁊ loc. non sine magno fructu
dñs milit et ordinauit. **P**aruno q̄dē zelo vicia ī dñico
agro p̄cipue illa q̄ sunt essentie oīs religiōis p̄ua ex/
tirpare curauit. **U**n ob viciū p̄prietat. in **C**aplo p̄/
uiciali apud Wormaciā p̄stitit⁹ iussit quēdā fr̄ez con/
uer sū in betouia **S**altzburgē diocesi sepultū extu/
mulari ⁊ p̄uari eccl̄astica sepultura. **H**ic igit̄ fr̄ ī cui⁹
p̄prietate extra domū īscio prelato suo nūmī ⁊ ve/
stes inuenta fuerāt cū **A**nanias ⁊ saphira fernēti zelo
etiā mortu⁹ punit⁹ ē sicut illi a p̄cipe aploz **P**etro
animaduersionis sententiam acceperunt.

Qualiter eo tempore vene

rabilis p̄r **U**lbert⁹ monasteriū scimonialiū qd padis⁹
dicit̄ s̄ cura et h̄itu ord̄is p̄dicatoz fūdanit. cap. xi.
Et t̄pe apud **A**uzatiū **S**oloniē diocesi opidū re/
b⁹ sc̄li opulētū longe lateq̄ saxonū gentib⁹ cir/
cūpositū instigante fr̄e quodam ordinis **P**redicatoz
Euerardo noīe **M**obiles qdā iuxta nomē magnoz q̄
tunc fuerūt in terra diuitijs pollētes filias suas sub
x̄ginitat. signaculo deo oīpotēti famulaturas tradē
disponebāt. **C**ū at̄ illustriū x̄ginum fama tanq̄ nard⁹
p̄ciosā circūquaq̄ diffunderet̄ et paulatiz pluēs alie
x̄gines ad scē puerlacionis normā aspirassent. **V**iles
quidā **M**inaburgē epi ministerialis **A**rnoldus noīe.
accesitū ad se seruum dei **U**lbertū petijt vt x̄ginale
collegiū sub cura ⁊ habitu ordinis p̄dicatoz iux̄ bñ/
placitū fuerēdi p̄is fr̄is iohānis bosnē quodā epi
tunc ord̄is memorati magistri sui etiaz auctoritate ⁊

De eius studio

pntia stabilire dignaret. **Q**uidēs igit scāz illam soda/
licitatē homo dei cū intellexisset q p cōtempnū mūdi
currere pate essent in odore vnguentoz celestis spōsi
flagrātissimo animo deū benedixit. **C**ū aut psonis de
regula et clausura pdicasset et ominū animos in dei
amore fixas didicisset. diē cōstituit quo p̄ciosas mar
garitas et īgenuos flores a filiab⁹ hui⁹ sc̄li segregaret
et ad locū vbi ch̄o spōso x̄ginū cū prudentib⁹ x̄gi
nib⁹ aptatis lāpadib⁹ iugit deseruiret deduceret. **I**n
q̄dā igit sexta feria postq̄ missā corā illa x̄ginali tur
ma pntib⁹ militib⁹ z nobilib⁹ plurib⁹ celebraffet co
mitantib⁹ clero et ip̄lo ad locū extra muros p̄fate ci
uitatis zuzatenē q tūc aluerhusen dicebat cū religi
osa p̄cessionē eas introduxit nudis pedib⁹ incedentib⁹
in hūili veste oīa sua et seip̄as loco donātes ibi
p̄petuo mansur⁹. **P**ostq̄ at corā altari in quadā āti
qua capella btē x̄gis q tunc ibi erat ab eis votū q se
z seq̄ces ordini subdiderūt accepisset. bt̄is p̄. **A**lt⁹
p̄is oboit⁹ lachrymis eas ibidē sub p̄petua clausura
z r̄gulari obseruātia inclusit cātātib⁹ cūctis. **R**egnū
mūdi et oēm ornatū sc̄li cōtempni p̄t amorē dñi mei
iesu ch̄i zc. **Q**uib⁹ gessit eternā b̄ndictionē ip̄is itulic
disp̄sando aucte dñi. **H**ugonis cardinalis p̄fati qui
tūc erat p̄ alemāniā apl̄ice sedis legat⁹ sup̄ duab⁹ so
ronib⁹ Gertrudis et ode. filiab⁹ **A**rnoldi p̄dicti de re
gula sc̄li. **H**ūidit ad locū p̄dictū. **D**icit⁹ at miles arnol
d⁹ cui⁹ vxor **R**unegūdis noīe ibi p̄ma priorissa sc̄a ē
relictō sc̄lo ad ch̄i miliciā se p̄uertēs h̄itū ordīs p̄di
catoz ibi assūpsit. z locū quē mutato noīe pori beat⁹
Alt⁹ v⁹ ob loci amicitatē ā maxie sicut p̄mi parētes
p̄t inobediāz a paradisi gaudijs ceciderūt ita spōse ch̄i
ibidē palestrianas p̄ obediēcie tramitez ad gaudia
b uij

Prima pars legende

paradisii essent reuersure paradysum appellari voluit in
structuris satis aptū reddēs eiusdē in tps lib^o curam
suscepit. **U**bi expleto milicie spūalis agone aīam ad
supne ciuitatē gaudia trāsmisit. **T**ransacto at aliqnto
tpe venerabilis p^r Albert^o postq^{ue} ad epat^u fastigium
p^rmot^{us} fuit ecclesiā ibidē de nouo p^rstructā p^rsecrauit

Qualiter ad eliminandas

impias leges gētiū alios q^{ue} errores destruēdos ser-
uus dei Albt^o miss^{us} est a sede ap^{osto}lica apud antiquos
saxones et polonos.

Capit. xij.

Quoniam at celebre nomē ei^{us} tāq^{ue} sum^{us} arōtuz rhoi
muleas arces attigiss^{et} letat^{ur} ethere^{is} clauiger ap-
plaudit senat^{ur} curie q^{ue} in tēpore oportuno inf^{er} cano-
nice religiōis latebras tā idone^{us} fidei p^rdicator et do-
ctor inuē^{it} fuisse^t. **A**ccersit^{ur} igit^{ur} atq^{ue} cū hono^{re} suscei-
pit^{ur} suscipit legationē et tāq^{ue} colūna luc^{is} ad gētes pec-
catrices tētris ignorātie tenebris obuolutas mitit^{ur}
illuare his q^{ui} in tenebris et vmbra mori^{untur}. sedēt **J**uxta
ap^{osto}lice igit^{ur} sedis mādata seru^{us} dei Albert^o clypeo fir-
dei test^{is} gētiū fremit^{ur} floccipēdit et assumpto fir^m atq^{ue}
clēicor^{um} comitatu p^{er} multar^{um} viar^{um} discrimina ad cōfir-
ma saxonie deīn polonie intima puenit. **E**rāt nāq^{ue} ill^{ar}
lar^{um} regionū hoīes sub ātiq^{ue} sclauor^{um} id est windor^{um} et
pūtenor^{um} barbaric^{is} legib^{us} adhuc ei^{us} tpe vinētes. **H**o-
rū at lex erat q^{ue} null^{us} orbat^{ur} nat^{us} deficiēs i mēbris re-
seruaret^{ur} ad vitā et ne nimia mltitudo excresceret q^{ue}
parentes nutrire nō possent q^{ue} dēminat^{ur} eēt nume-
rus pueror^{um} vltra quē a parētib^{us} nullus seruabat^{ur} ad
vitā q^{ue} nō statim interficeret^{ur}. **S**enes etiā ac decrepi-
tos qui laborare nō poterāt simili^{ter} interficiebāt et q^{ui}
nequⁱ fuit filijs in hoc parentib^{us} non parcētib^{us} pū
hoc reputantes vt sic mortui a miseria absoluerent^{ur}.

De eius studio

Quā āt seru⁹ dei **A**lbert⁹ barbaricos rit⁹ p⁹ pagos di/
ctay regionū discurrendo diligent⁹ explorasset adeo
vt etiā ipi filij eidē sepulcra parētū quos ita occide
rāt oñ dissent igemuit tantā hoīm ī pietatē vehemen
tissime detestando **Q**ualiter āt vomere xbi dei sacra
hoīm corda ad naturalē pietatez edomuit z diuinis
romanisq; legib⁹ qbus ab ipō fere tpe vsq; in pñtez
diē regunt subiecerit q ad plenū scriptū nō reperi
ideirco hic ponere nolui **H**oc tñ lectorē nosse delide
ro q hec q hoc in loco retulim⁹ venerabilis **A**lbert⁹
sup septio libro politicoz scribendo de seipō p memo
rat: de fructu quē p dicationis xbo in populo nequā
attulit penit⁹ reticendo **B**eat⁹ siqdem vir in tāto se
humilitatis tegmine a vento vane glorie custodiuit
q vñcunq; mirabilis potuit hoīb⁹ apparere studiosa
occultatione suppressit **D**ino tñ credit et indubitanē
asseritur q tuba salutifere p dicationis ethnicos por
pulos diuine legi ac vere fidei lineamēto correctos
expleto aplice legationis ministerio cū multo animay
fenore tādē barbarorum doctor **A**lbert⁹ ad fratres
suos sit regressus.

De magna tribulatōne fra

trū p dicator z minor z de quodā libello contra eos
compilato.

Capit. xiiij.

Quā āt eo tpe p dicator pariter z minorz or/
dinū castra p celestū militū duces **D**nicū et
Frācisē agminaliter cōtra babylon mundi
castellū ordinata cōsisterent atq; p vniuersū iā orbē
multiplicari et manu dñi roborari inciperēt timens
hostis ille ātqu⁹ salutis nre exosor ne suā quā i pec
catorib⁹ habet prātē aut etiā p dā īnīqtatē quā e milit.
acceperat p istoz bella spūalia depdēt p mouit castra

Prima pars legende

quosdā de ecclia qui etiā sapiētes hui⁹ sc̃li videbanē
vt p arma fallitat. ⁊ nequicie eoz p̃dicta ch̃i castra
debellādo denastarēt et ecclie sc̃e colūnas dolose dia
ruerent. Derideret ei sathā ait iob vibratē hastā ita vt
sublīnt ei etiā radij solis. Quid plura. Factū est at vt
qdā aplice sedis ātistes cōtra p̃uilegia quōdā a seipso
⁊ alijs q̃ttuor p̃decessorib⁹ suis p̃dictis ordinib⁹ cō
cessa alias lras daret ad instātiā quorūdā puerfor sc̃e
religiōis p̃secutor. **A**lex sūm⁹ ille sacerdos. **I**es⁹ ch̃za
q̃ hos ordines i sua quā p̃prio sanguine dedicauit ec
clesia ab initio p̃destinauit ne malū s̃ cōtra eos exor
tū excresteret respiciēs ad hūiles famulos suos cor
ripuit inq̃etos. **M**ā p⁹ dat. illaz mox p̃dict⁹ rhoman⁹
pōtifer eas die palysī p̃cuss⁹ ommutuit nec postea cō
ualuit quētiā a qdā scō viro vis⁹ est extra muros vi
bis rhome dari sc̃is. **D**ñico ⁊ fr̃āsc̃o indicā⁹. **L**ras
vero datas p̃ p̃dictos ordines alexand⁹ ei⁹ successor re
uocauit ⁊ alios malicie suggestores in p̃fusionē dāna
uit. **Q**ue nisi facta fuissent potētissimi orbis reges et
p̃cipes cōi iuramēto int̃ eos facto oēs p̃lator ecclie
⁊ clāicoz reddit⁹ sil⁹ ⁊ fruct⁹ sibi p̃fiscassēt. **D**ictos
duos ordines aplice⁹ destruxisset. **Q**ua ex re spm̃ dei
sanctū nō clā est. **S**uis nō deesse d̃naculis q̃ vt aurigā
sue ecclie forti⁹ t̃hāt ip̃e interiora mouet. ⁊ hostiū rer
pagula remouet. p̃silia impioz dissipat. ⁊ veros ecclie
sic cultores ab īiquoz maib⁹ libeat. **F**uerit at crude
lissimi h⁹ edicti ⁊ negocij p̃ui incētores p̃ p̃dictos or
dines q̃ttuor nuēro viri in sc̃lo famosi q̃ cū in parisi
ensi gymnasio eēnt p̃cipui adeo īmanit suos ⁊ quos
dā alios p̃citauerūt studētes p̃ innocētes p̃dicatoz et
minoz ordinū f̃res vt nisi deuotissim⁹ ille rex fr̃ācoz
sc̃us. **A**ndowic⁹ ⁊ fr̃ ei⁹. **A**lfō⁹ pictaue comes pio suc
cursu se his obuio dedissent ac p̃ tuitione p̃fatorū

De eius studio

ordini militasset predicti cum suis publicis emuli invidia
promoti fratres predictos et sua omnia extirpasse. **P**erfecto
plaga iusto dei iudicio per modum cecidit si illos et icti
deret in laqueum quem fecerunt. **C**um autem improspertum videret
eorum negotium ad alia molunt incommoda. sagittas parant
illas infamatorias mendaciarum pretexts per diversas regio-
nes legant. **N**ouissime autem additamento leuiathan ipse con-
siliari quendam libellum per religionis perfectionem spiritui vesano
plauerunt quem etiam summo pontifici tamquam zelatores fidei of-
ferentes arbitrabantur per hos dictos ordines sacros posse su-
dit delectum. **E**x ordinem autem predicti libelli titulum habuit de rebus
nouissimorum periculis hoc fuit. **E**cce videntes clamabunt.

Qualiter magnus pater al-

bertus aduersarios vicit et ordines sanctos libello in ecclesia
cathedrali anagine publice publico libellum. **C**a. xiiij
Alexander igitur habet nominis quater apostolice sedis sagacissimus
magister pontifex libellum hunc per magistrum wilhelmum de sancto
amore et suis pergestum in fide quod suspectum citat. vtriusque
perit ad suam potentiam iussit examinandum. **I**nterfuerunt autem ex
dicatores ordinis clarissimi viri ab apostolico vocati fuerunt habu-
tus dicti ordinis generalis magister **F**rater et dominus hugo presbiter car-
dinalis memoratus et magister **A**lbertus victor belli predicti et pu-
gil egregius. **E**x ordine vero fratrum minorum affuit scilicet per bonum
uentura quis admodum auctis tunc dicti ordinis generalis mi-
nister. **A**lij etiam complures ecclesie prelati inter quos dominus rich-
ardus et dominus gageranus cardinales fuerunt. **Q**uorum omnium signi-
fer et primus belli pergressor fuit magister **A**lbertus qui ex vocatio-
ne speciali domini apostolici prefati anagine veniens ubi tunc cur-
ria papa fuerat pia vel cautela libellum magistrum wilhelmum
quem sibi in futuro peristorum certamine necessariu credidit
citum fecit excipiari per diem et noctem singulos eius percurrentes
articulos et studiosum masticando memorie commendans.

Prima pars legende

An ergo libell⁹ in crastinū corā iudicib⁹ legeret⁹ et al
lijs plurib⁹ publicaret⁹ mgr⁹ **Albert⁹** sup illo respon/
sur⁹ tāto peritissime eloquentie spiculo puerorū aur
daciā pfodit vt oēs illū audientes admirarent⁹ vehe
menter: de tāta viri sapientia glorificātes deū q̄ talē
hoīem ad hoc elegerat vt castra dñi a depdatiōe phi/
listinoz chō manu ei⁹ pugnātē eriperet et ordines
sanctos a linguis nequā p ipm defensaret **A**postoli/
cus igit⁹ pontifex p̄fat⁹ libellū pestifex a se pdēnatū
indē in ecclia cathedrali corā p̄lo tradidit pburēdū
Qui⁹ etiā exēplar parisi⁹ corā vniuersitatis multitu
dine p̄nte scō frācorū rege **A**dowico pbustū est **R**e
sponsiones at mgr⁹ **Alberti** sup alioz obiectis et q̄s/
dam determinaciones p eū datas ingenios⁹ ille suis
quōdā discipul⁹ fr̄ **T**homas aquatis studiosi⁹ collee
git ac postea cū abbreviatione quadam in vnā libelli
formā redegit titulū illi iponens de religionis pfecti
one cōtra wilhelmū de sancto amore.

Qualiter famosus Doctor

Albert⁹ euāgelii scī **J**ohānis et epistolas canoniz
cas exposuit in presentia dñi pape alexā dri et **C**ardi
naliū cū esset lector sacri palacij et de pena aduersari
orum.

Capit. xv.

Is igit⁹ sic pactis mgr⁹ **Albert⁹** cū adhuc resi
dēt in curia lector sacri apostolici palacij cō/
stituit⁹ et a summo p̄e dño **A**lexandro aplico
viro et alijs **C**ardinalib⁹ ad exponendū bñ **J**ohānis
euāgelii inuitat⁹ **Q**ui statim obtēperans ex integro il
lud et etiā epl̄as canonicas tanto doctrinaz acumine
exposuit atq; inaudita scripturaz approbatiōe enus
cleauit vt nūq̄ sile op⁹ vīsum vel auditum fuisse ab

De eius studio

oib⁹ auditorib⁹ p^rdicaret. **H**inc etiā scīssim⁹ p^r alexā^r
z ali⁹ cū eo cardiales ad ordīes p^rdicatoz z minoz sin
cerissimo affectu atq³ fauore t^rhūnt apliātes eoz p^rui
legia z oīm adūsarioz p^roz dānātes edita. collētes eo
ruz bñficia z dīgtatū iura donec iurarēt oēs singula
reuocāre z parisi⁹ z alijs in loc⁹. vbiq³ p^r dictoz ordi
nū f^res mala euomūssēt. **E**cce quō redit iaculū in ar
cū suū. z p^rplēn⁹ sagitte eoz in eis. arc⁹ illoz p^rfrīgīt z
p^rpls dei liberat. **D**eniq³ rex frācoz scīus **A**ndowicus
mēorat⁹ ob singulārē ex tūc fauorē q³ ordini p^rdicatoz
aspirabat duas illi scholas in sacra pagina p^rpetuo cō
tinuādas parisi⁹ cōcessit ne frī studia alioz m^rg^roīū
inuidia postmodū turbaret. **P**rocefferat ei oīs sup^r di
cta turbatio ex q^rūdā m^rg^roz ābiciosa emulatione q³
scz ipi p^rdictoz ordinū frīb⁹ i scīa p^rnalē a salti coeq³
ri nō poterāt. **I**ō vt qdā eoz postea testificati sūt iur
debāt z p^r virib⁹ p^r eos mala z dolos cogitabāt. Alij
etiā p^r cōfessionū audiētīā. ali⁹ p^r messes xbi dei ali⁹ p^r
paup^ratē z mēdicatē turgebāt z velut ceci i mēdie
palpitabāt. **F**actū ē āt p^r aliq^d t^rps q³ vn⁹ ex. s. dīctū q^r
tūoz emulis m^rg^r scz **C**hristian⁹ beluacēf gū⁹ eg^rtaēt
Qui i amaritudine cordis p^rtrit⁹ sup^r tād. iurijis illat.
venīā precabat et i signū p^rnie vt ordini placat⁹ etiā
redderet elegit ap^d f^res p^rdicatoz sēpedcōs p^r mor
tē cumulari. **S**istū mō etiā m^rg^r **L**aurēti⁹ āglic⁹ p^r dī
rissimas frī p^rsecutiōes pēitētia duā⁹ legat⁹. oib⁹ lī
bris suis ordini p^rdicatoz ap^d f^res p^rdictos sepeli^r
Alio^r x^o p^rsecutoz mēoria cū sonitu perit⁹ z finis il
loz sine hōre trāsuiit. **F**acta ē āt p^rfata disputatio z vi
ctoria p^r manū almi doctoz **A**lberti s^r alexādro sepe
dicto q³ cepit āno dñi. **M**.cc. lūij. q³ sedit ānis septē et
mēsb⁹ t^rb⁹ de q³ iueit māifestissime i chronicis ipm dā
nasse libros p^r religiosos mēdicātes factos. **I**n q^ribus

Secunda pars legende

cōtinebat eos debere perire Anno dñi. M. cc. lx. h. illorū pseudoprophetarū dicta / falsitate eē plena: p̄trarij enēt p̄bāt. cū ad nr̄a t̄pa deo fauēte ī salutē mltorūz ordines p̄dictos p̄stat durare ⁊ vsq; in finez seculi p̄ fidei testimonio p̄manebunt

De visione quadā cuiusdam

p̄posito ordinis regulariū canonicorū sci Augustini facta p̄cedētū declaratio. **Capit. xvi.**

Uob' at̄ ānis sup̄dictā tribulationē ⁊ disp̄utationē p̄cedentib' accidit rhome vt cū q̄daz vir scūs regulariū canonicorū p̄posit' de baruarīa in ecclīa sci Petri deuot' oraret: vidit in excessu mētis ip̄am ecclīā serpētib' plenā quorū horribili sibilu nō sola illa. verū etiā tota rhoma replebatur Territ' igit' homo ille mox vidit quēdā ī habitu ordinis p̄dicatoz viz p̄claz ecclīā introeuntē Quem cū stupelet incognitū: dictū est ei diuino responso q̄ Albert' vocaret' Dūc g' fr̄em dicti serpētes sibilis importunis aggressi: inuoluebāt se pedib' ⁊ brachijs ei' pectori ac toti' corpis mēbris. de quorū medio virilitē se excutiēs cathedrā p' ascendit. in qua scū euāgelistū dieb' legi solēnib' cōsueuit Et īcipiēs ab initio euāgelij bti Johānis: cū ip̄z vsq; ad finālē illū passū Uerbi caro factū est: legisset: statī serpētū sibil' p̄uenit ⁊ penit' ab ecclīa fugati: pax ⁊ trāquillitas oīb' adueit ⁊ visio sic terminū accepit Nec igit' qd significarent vir scūs ignorās: in terrā suā reuers' est Atq; sorori sue scīssime recluse: qd sibi rome reuelatū fuerat: andi dicasset: illa spū exultās dixit Ecce qui tibi in visione forte mōstrat' est: nūc comiti de Ottenheim p̄pe terrā istā locutur' adueiet Gaudil' g' p̄posit' in h' vbo p̄p̄at

De eius statu episcopali

vidē viz. Et appropiās ex certissimis signis faciei: **S**au-
re/coloi. ⁊ pue macule/ quā sub palpebra habebat/ q̄
adhuc oīa ex visione cepta mēorie cōmēdauerat: ipm
Albrū eē recognouit. Indicauiť ḡ vir bñs dicto ma-
gistro frī **A**lbro modū quē vidēat visionis. h̄ neuter
qd significare posset agnouit donec p̄ duos annos
iuxta visionis seriē oīa q̄ sup̄ retulim⁹ p̄tigerūt. Ipsa
āt venēabilis p̄ **A**lbr⁹ cū vellet p̄fate visōis expiri
effectū nō cū fefellit vt sup̄ dictū ē enigmatice reuela-
tiōis vēitas p̄phetalis. imo scēz ordinē ostēse rei oīa
p̄tigerūt. **I**stāt igit mēito x̄tutū ipm excelluz foē ap̄s
deū q̄ diuina reuelatiōe mēruit vti: potēs ope ⁊ fmo
ne cū scis euāgelissl. designari/ dū malignatiū sc̄pētū
se excutiēdo e medio vires calcāt. et q̄i bñ redolens
vineā odoē x̄tutū/ illoz p̄ntiā fugat. atq; venenatos
sibulos suo spū sedat. oues ch̄i a morib⁹ eripiēs mor-
tiferl securitatē pacis. oīb⁹ optatā p̄bēs. **H**abuerūt aut
tūc fr̄es specialissimā deuotionē ad x̄ginez glōsā ma-
riā cui⁹ p̄ocinio a sua tribulatōne fuerūt erepti. **D**e-
cuiť ḡ vt x̄go sup̄benedicta dñā n̄ra ⁊ p̄ona singula-
rl. dū hostes filioz suoz p̄dē voluit nō nisi p̄ **A**lberti
sui secretarij ⁊ scribe manū ignominie p̄fusioēz īferret

ExPLICIT p̄ma ps legēde venerabil' dñi brī **A**l-
ti magni epi ⁊ p̄fessoris. **L**gēde eiusdez

Rubrice secunde partis le

Qualiter beatus pater **Albertus** cum **Colonic** ad
huc magistrali cathedre p̄sideret ab vrbano ponti-
fice et cardinalib⁹ ad acceptandum ratisponensis ec-
clesiē sacerdotium v̄getur vocatus ad urbem rho-
man.

Capitulum p̄mum

Rubrice scde partis legēde

De virtutib⁹ eius et sacris morib⁹ et qualiter p⁹ cōsecrationē suaz ad urbē ratisponēsez pueniēs a clero et p⁹lo cū hūili solēnitatē ē inthronizat⁹. **Cap. ii.**

De nimia ei⁹ hūilitate in epali dignitate et quō illo in tpe scpsit int⁹ alia insigne op⁹ sup⁹ Lucā in castro suo epali qd⁹ Stauff d⁹ et de qdā ei⁹ memoriali ca. iij.

Qualiter clarissim⁹ presul Albertus relicto epatu ad ordinis sui hūilitatē et paupertatē obtēta cessatione redijt. **Capit. iij.**

De reditu bti p⁹is Albr⁹ ad Colonā et q⁹lit⁹ vt p⁹ vite et docēne itegritate clar⁹ eccliaz scē cruci. i. edificijs et scōz reliq⁹is magnifice decorauit. **Capit. v.**

De reuerēcia quā b⁹ssimo viro Alberto p⁹icipes et ecclesiaz p⁹lati exhibuerūt p⁹cipue in cōsecratiōib⁹ ecclesiaz et ordiatiōib⁹ clericorū. **Capit. vi.**

Qualit⁹ b⁹ss p⁹ Albr⁹ Colonie in mensa cū frīb⁹ regularit⁹ discib⁹is diuina reuelatiōe p⁹gnouit obitū scī Thome de aqno longe a se positi. **Capit. vii.**

Qualiter reuerend⁹ presul Albertus consilio Angonēsi i quo scūs Bonauentura miguit a corpe interfaie et que ibidem fecit. **Capit. viij.**

Qualit⁹ b⁹ss p⁹ul Albr⁹ Colonā reuers⁹ corp⁹ scē Cordule xginis et martyris eo tpe diuina reuelatione inuēctum in ecclesia f⁹m ordinis scī Johānis trās tulit et de quibusdaz scriptis eius. **Capit. ix.**

De libris q⁹s b⁹ doctor p⁹ dei laude et ecclie edificatiōe p⁹scripsit Et p⁹mo de libris sacre scripture. ca. x.

De liberalibus sciētijs **Capit. xi.**

De libris naturalis p⁹hie. **Capit. xij.**

De libris p⁹hie moralis. **Capit. xij.**

De libris mathematicilib⁹. **Capit. xij.**

De eius statu episcopali

De libris logicalibus

De libris grāmaticalib⁹

De libris metaphysicalib⁹

De libris artūū practicarū

De p̄sumatiōe scholastici ei⁹ exercitiij et de quadā catholica ei⁹ p̄statiōe.

Capit. xv.

Capit. xvi.

Capit. xvij.

Capit. xvij.

Capit. xix.

Incipit secunda pars legē

de venerabilis et beati **A**lberti magni ep̄i ⁊ confesso-
ris. Et p̄mo. Qualit̄ ab **U**rbano papa et **C**ardinalib⁹
cū **C**olonie adhuc magistrali cathedre p̄sideret ad ac-
ceptandū ratisponē ecclie sacerdotiū viget. cap. i.

Posterea cū gloriosus pater

magr̄ **A**lbt⁹ adhuc **C**olonie i cathedra magistrali residēs
dīne sapie seatebrl. redūdaret ratisponē ecclia suo or-
bat̄ ātistite. **Q**uā āt de successōe r̄daret: clēicorū p̄uēt⁹ ⁊
sacerdotal' religio dignū sibi p̄fici a **R**ōno pōtifice fla-
gitāt pastore. **I**llo āt tpe **U**rbano h⁹ noīs q̄r⁹ sūmi p̄-
sulat⁹ iura tenebat. **Q**ui gaud⁹ q̄ posset iux̄ dei volū-
tatē exaltāe illū in ecclia pleb̄ vt i cathedra senioz eo
sublim⁹ laudaretur: q̄ illo tpe inter cūctos mortales
ob vite ⁊ scientie famā celebrior habebat. mētis acie
i clarissimū virū magr̄m **A**lbertū mor̄ direxit. **A**n̄ igit̄
eo tpe venerabil' p̄r **A**lbt⁹ p̄p̄ q̄sdā errores eliminā-
dos ad urbem **R**omanam vocatus fuisset: acclaman-
tibus **C**ardinalib⁹: celestis ostiarius ip̄m p̄p̄ulit sub-
ire sarcinā officij p̄sulatus. **E**t videre erat in tanti
patris senio hoc vnum precipue cōmendabile: q̄ de
electo quōdā **S**aule legīt qm̄ ab humero ⁊ sursum eo
q̄ secundum conditiones gentis sue esset stature pro-
cerior: eminebat super omnem populum ita vt ipse

Secunda pars legende

preciosus vir dei **Albertus** adhuc giganteum robur in humeris suis habere videretur. Sexaginta siquidem annis circiter eo tempore etatis sue annos implenerat quando apostolici ordinis adeptus est dignitatem. **Paris** vero tardato tempore sedes interitus ratisponensis vacabat. **Alberto** consentire reluctante donec rumor de curia ad aures venerabilis viri fratris **Humberti** in gallie partibus constituti deveniret. Qui de ablatioe tanti viri ab ordine nimio dolorem stimulat epistolam eidez mittit ad urbem qua flexis cordis genibus per intemeratam virginis marie et eius filij humilitatem ipsam adiurat ne per eius promotionem ad episcopatum se et ordinem predicatorum quem meritis et doctrinis ita gloriosius reddiderat desereret.

De virtutibus eius et sacris

mouibus et qualiter per consecrationem suam ad urbem **Ratisponensem** pueniens a clero et populo cum humili solennitate est inthronisatus.

Capitulum ij.

Qualiter autem fuit ut palma virtutibus floruit ex prefata epistola beati patris **Humberti** qui eius felici consubernio familiari inhesit certum habemus. quas hoc in loco inter ethereos eius mores sub alijs verborum coloribus pio lectori padere curabo. **Igitur** gloriosus vir frater **Albertus** tanquam lignum vite in medio paradisi fructus honoris et gratie indefinenter producens cum secundum exterioris hominis propositionem esset elegantis forme et fortis robore habebat corpus ex optimis lineamentis propositum ad quoslibet labores in dei servicio sustinendum. **A** tempore autem quo firmus predicatorum ordinem ingressus per callem iusticie in obseruatione regularis vite per carnis mortificationem iugiter gradiendo studebat de persecutore iunco

De eius statu episcopali

longo triumphare martyrio **E**t nocte quidē in orōne
et cōtemplatione pugil se ipm in ara cordis p orōnū
studia mactauit. die vero sup altare visibile dina my
steria purissima pectore ⁊ corde ardētissimo celebra/
bat **S**emp ei aut legebat aut scribebat aut dictabat ⁊
p̄dicabat aut cōfessionū audiētie insistebat. nūq̄ ani/
mū a diuinis operib⁹ feriatū esse pmittebat **E**t qm̄ in
maluolā aiāz nō introibit sapiētia neq; habitat i cor
pore subdito peccatis vt sacras lras q̄s vehemētissi/
me amabat limpidi⁹ p̄tēplari mereret semp purā sibi
conscientiā cōseruabat **C**haritatē. in sup lāpade inflā/
mat⁹ sic erga p̄rimoz salutē laborauit q̄ innūerabi
lez fructum nō solū in alemania sed fere p totū mun/
dū fecit p̄clara fama/ scīs exēplis vite sue immacula/
te. doctrina mirabili. ⁊ heresuz extirpatiōe **A**lacer et
dulcis erat in exhortādo. seuer⁹ in corripiendo. obex
vicioz **S**ed et h magnanimitatis in eo exēpluz fuit
q̄ p aiāz salute et dei negocio ap̄s eū non fuerit vl/
la regū sine potētū psonalis acceptio **M**ā cū eēt con/
cionator egregi⁹ tāto iustitie libramine singulis sua
reddebat siue magnis loq̄bat siue puis/eq̄e cūctos
veritatis iaculo feriebat **U**bicūq; cōuersaret smoi/
bus edificatorijs affluebat. et hūilitatē ⁊ paup̄ratem
religionis seruando viz se euāgelicū exhibebat **S**uz
āt frequent religiozoz mōsteria visitaēt ⁊ seruos dei
ad feruoris studiū dulcissima exhortatione aiaret h/
bum dei qđ de ore eius egrediebatur quēadmodum
fons de locovoluptatis libētissime audiebat. **Q**uali
āt sollicitudine circa psonas regulares inuigilaēt:
ordinationū ei⁹ decreta q̄ adhuc in plerisq; mōsterijs
reperiunt declarāt **M**ā cū aliquoties siue ex cōmissi/
one sedis aplice aut etiā rogatu quorūdā episcopoz

Secunda pars legende

in eorū territorijs claustra mōchorū siue ātriquorū cano-
nicorū regulariū aut scīmonialiū visitasset vt si qd p̄
religionis p̄fectionē et scōrū p̄m̄ statuta ageret studi-
osus p̄scrutator agnoscēt mirabili zelo quicqd in a-
gro dūico repperit p̄turbatū ad regularē vite tramicē
pio vs^o canterio studuit reuocare. **S**iquidē lucernaz
bonorū opeꝝ in oīb⁹ p̄ferēs ad ea q̄ dei sunt alios vo-
lētes duxit alios nolētes traxit. **Q**uā igit esset speculū
v̄tutū sine macula c^o cūq³ īfamie adeo vt de eo fama
ret illō qd de viro iusto legit^r. **M**ō ē inuēt⁹ filis illi q̄
cōseruaret legē excelsi. factū est vt quē de⁹ tāta p̄su-
derat grā ab oīb⁹ amaret^r. In his tñ nō gloriabat^r que
diuine attribuebat boītatī. **S**z cū essz p̄fūde hūilita-
tis spūz vanitatē q̄ ex h̄mōi nasci solet subtilit^r discer-
nebat p̄uidēs iacula īmici ne fauorē laudis hūiane ca-
deret in p̄cipitiū elatiōis. **E**t sicut de scīs scriptuz est
ibūt de v̄tute in v̄tutē velut celeste aīal aī facie suā
gradiebat^r vt eo mēte cōscēdēt q̄ cū ip̄er⁹ spūs duce-
ret. **N**ā cū eēt cōtemp̄tor oīs terrene dignitatē nō eī
in tiara z baculo delectabat^r plus q̄ ī sarculo z rastro
z nihil in hac vita p̄ter chīm et ei⁹ iustitiā amaret. at
deo vt oēs q̄ ip̄m nouerāt eo tpe q̄ ad ep̄atū rapē^r est
sp̄ possibile fore dicerēt btissimū viz in tanta hūilitate
et sui deiectione fixū: induci possē ad cōsentie dū di-
gnitati oblate. nō tñ effugere potuit. celestis clauicu-
larij diffinitiuā sentētiā nā cū magnis p̄cib⁹ suā īsuffi-
cientiā allegādo mīaz īploraret. fēf p̄m̄ aplicū di-
xisse. **N**oli fili occasiōes p̄tendere. **M**ō eī decz te fingē
Scriptū ē eī. **Q**uasi idolis īmolare ē nō obedire z q̄
peccatū ariolandi nolle adq̄scere. **C**onsecratus igit
p̄ciol⁹ vir dei. **A**lbert⁹ z oleo leticie delibut⁹ applau-
dentib⁹ aplicē curie senatonib⁹ gradū ep̄alis b̄ndicti-

De eius statu episcopali.

onis ascēdit sicq; pauc. elaps dieb⁹ accepta aplīca bñ
dictōe vibē romā cū decētī fr̄m z clericorū comitūa
egress⁹ est **P** anfractuosa at̄ redia cū ad vibē regim.
pueniss⁹ ad eccīaz scī **P**lasij quā fr̄es p̄dicatores iha/
bitāt declinavit **U**bi cū seruorū dei se orōnib⁹ p̄mer/
dasset tanq; fidelis samuel cū hūili fr̄m z clericorū
comitatu ad scī **P**etri pducit lumina ibiq; paumēto
hūili⁹ adherēs solo ten⁹ vsq; ad terraz p̄sternit atq;
sub tali sui ip̄i⁹ in dei timore custodia vtriusq; serus
lero stipat agmine **S**icq; ch̄s dñi cū cantid. letitie i/
thronizat⁹ in cathedra pontificali locat⁹. cūctis alt/
throno dño laudes referētib⁹ q̄ talē eis dignat⁹ ē p̄/
ficere pastore quē vite scītas et sciētie claritas cū ce/
lebrī fama toti⁹ orbis spectabilē reddit vniuersis.

De nimia ei⁹ humilitate in

ep̄ali dignitate z quō illo in tpe scripsit inter alia in/
signe op⁹ sup **L**ucā i castro suo ep̄ali qđ **B**eauff dicit⁹
et de quodā eius memoriali.

Capit. iij.

Rontificali igit̄ stola decorat⁹ cū eēt pastor i ecclē
lia et p̄lo dei fact⁹: p̄fessionis p̄terite seruauit i/
tegritatē. seruata at̄ p̄fessionis integritate pl⁹ orna/
uit pōtificalis dignitatē **N**ā ad instar glōsi thuronens⁹
ep̄i bñssimi **M**artinū hic bñs suā quā pa⁹ habuit hu/
militatē et mentl. puritatē p̄ virib⁹ p̄seruauit et qñ
adhuc paup et modic⁹ iuxta ritū sui ordinis in ep̄ali
iā dignitate mitis et hūilis ābulauit **N**ā calciāmēta
rusticana more religiosorū dñ ferre nō erubuit: ep̄s cū
magnis botella pp̄ia gēte vocari ptulit **C**ultui siq; dē
diuino et iugi legis dei meditationi intent⁹ de exteri
oris hoīs cultu nō aduertebat **S**ed neq; phaleratorū
equorū aliquū more alemanorū ep̄orū siue pro rata **R**a/
c v

Secunda pars legende

disponēs egregie citatis vs^{us} est pompa q̄n potius cuz
hūili stemate suaz vilitādo diocesiz pedester aliqñ vt
fert vilitauit iūmēto ep̄alia ornamēta ⁊ libros dese/
rente **D**e eccle^{sie} at sue redditib^{us} p̄ter victū curie ep̄al^{is}
nihil reseruari voluit s̄ reliq̄ que pauperz erāt p̄ fide/
les iconomos pauperib^{us} dari iubebat **E**t vt quieti^{us}
in silētio fortitudinē ⁊ deuotionē in dño conseruaēt
scl̄aria negocia poti^{us} in q̄b^{us} nō esset cupiditas fideli/
b^{us} voluit p̄mittere v̄ris: ne exteriorz negocioz mola
passim turbaret lectum sue cōtēplationis **T**āte autē
circūsp̄ctionis erat in ch̄ctis q̄ agebat vt velut ocu/
latum animal ante et retro inoffenso pede ep̄alem in
p̄plo ageret disp̄sationez sine q̄rela. **Q**uicqd̄ at i mo/
rib^{us} effeminatū et indecēs: p̄cipue in his p̄sonis q̄ ec/
clesiasticā miliciā p̄fessi sunt siue etiā in p̄plo reperit.
sp̄iali circūcisiōne mox abscindere diligētissime cura/
uit **P**ropt̄ inquietudinē at frequētatiū in castrū suū
ep̄ale qd̄ vno tm̄ miliario ab vrbe distat **S**tauff noīe
sq̄ cū potuit tāq̄ in secretario se recepit vbi d̄nis me/
ditationib^{us} vacās: gregē sibi cōmissuz p̄ luporū insi/
dias oīonū clypeo defendebat **E**t q̄ nō sapiebat brō
viro honor p̄lationis: videri in publico a p̄laribus
refugiebat nisi necessitudinis causa aliqñ foras egre/
di cogere^t **M**ā scdm̄ t̄pis exigētiā frequēter insulat^{us}
pōtificale officiū exercebat. **Q**uū dei ad p̄lin libent̄ de/
clamabat. salutaria monita ⁊ vtilia consilia req̄rētib^{us}
dulciter et affectuose dabat **A**ssociabat at lateri suo
clericos religiosos omni sobrietate ⁊ castitate pollē/
tes cū quib^{us} put temp^{us} p̄mittebat de sanctitate ⁊ v̄/
tutū p̄fectione vt ep̄m decet vbiq̄ tractabat **M**ā cum
de reb^{us} scl̄arib^{us} exigentib^{us} ecclesie caus̄ aliqñ loqui
cogere^t sermo menti ei^{us} oīno insipid^{us} reddebāt **C**uz
at turbinib^{us} causaz turbidior solito pl^{us} reddere^t mē

De eius statu episcopali

morq; esset pristinae cōuersationis cū frībus/dulciter
suspirabat Incōueniēs liquidē fuit nobilē illā aīam
terrenis negocijs implicari debere et in periculis x/
sari pccōz q̄ p diuini luminis cognitionē tā ardentē
suo inhesit creatori Inter cetera at ingenij sui moni
menta q̄ in epātus sui tpe egit insigne volumē super
Lucā edidit in quo se cū **Luca** verū languentis ani
me modicū ostendit ⁊ apothecariuz grāz **Hec** miruz
qm̄ eandē expositionis simulaginē in castro p̄fato se/
cretissimo/sup danubiū flumiū sito/confecit. vbi in e/
therea ⁊ grata sibi solitudine sapientiā scripsit accom
modatū tpe vacuitatis Quā liber at vir dei **Alber**/
tus ab omni sclari actione soli deo tūc adherēs exti
tit. quo etiā spū feruebat lucide ex p̄dicto volumine
declarat. cum pleriq; cōstāter asserūt qđ specialissimo
dono spū sancti eo tpe cum p̄dictū op⁹ dictaret sit in/
spirat⁹ **Hāc** quidē postillā btūs presul **Albert⁹** aprijs
manib⁹ cōscriptā in conuentu fr̄m ordinis p̄dicatōrū
in eadē vrbe p mēorali rehqt. libros nāq; qđ edidit
etiā i epali admīstratōe vt añ facē solebat hūilis et
laborios⁹ **Albe⁹** aprijs maib⁹ p̄scripsit qz mlti adhuc
in diuis suis ordīs mōsterijs repēiunt **Eo** tpe etiaz vt
qdā tradūt officiū de scō Ioseph glōse xginis marie
spōso p̄scripsit **Ad** scīssimū eē ordīs sui p̄iarchā sc̄m
Dnīcū q̄nta deuotiōe ferebat ex h̄ appaet qđ festū et
officiū eiusdē cōfessoris in ecclesia sedis sue p̄petuo
celebrandūm perpetuauit.

Quō clarissim⁹ presul Albert⁹

tus relicto epātu ad ordinis sui hūilitatez ⁊ paup̄ta/
tē obtenta cessatione redijt. **Capit. iij.**

Aps post hec ānis trib⁹ postq; ecclīaz ratispo/
nēs mirabil⁹ dñi auriga **Albertus** laudabiliter

Secunda pars legende

rerisset plures subditorum preuientes sanctas ac humilem
ei⁹ vitam tanquam illis propria moleste ferentes frequenter ei
detrahere iniurias quam irrogare ceperunt. **S**i causas qui
ris scrutare scripturas et inuenies ouem imolatam egypti
prius esse abominationem. Etiam si oderunt hilarem tristes
triste quam iocosi haud dubium qui odirent rectum et simpli
cem viri dolosi. Itaque cernens presul preclarus se in populo ba
uatico pacem posse perficere tedio ex hoc non modicum affe
ctus cum diligenter mente reuolueret quanta perplexitas et dif
ficultas occurrit in regimine ecclesiarum in theuthonia
et quam difficile sit ibidem offitium dei vel hominum declinare:
officium pontificale deserere satagebat. **V**olens namque viri
sancti exemplo christi dignitates cum possunt humiliter subterfu
gere et adeptas prudenter declinare. **Q**uod cum patris
temporibus per sanctos patres frequenter fecimus esse cognoscimus duo
rum tamen insignium virorum qui nostram regionem illustrauerunt
arnulphi et remachi episcoporum testimonio hoc in loco proba
mus. **Q**uorum primus beatus Arnulphus cum esset genere no
bilissimus et in palatio Dagoberti regis inter preces
fratrum potentissimus ad eum accessit. **D**erectus ecclesie rapto mal
gnis viribus claruit. **D**einde decursu aliquanto tempore sub
stituito sibi Goerico viro venerabili rege Aothario
omnibus populo reluctante ad deserti loca accessit licetque vitam huius
miticam tunc scissimo fine venit. **A**ltum autem beatus videlicet
Remachus qui et ipse ex nobili agnatorum stirpe precreatus est et
a sancto Eligio nouiomensi episcopo sub monastice professionis cen
sura instructus cum a palatinis Sigiberto regis austrasiorum
multo homine veneraret ad episcopatum tongrensem ecclesie omni populo
acclamante electus est. **T**um autem esset monastice vite vehementis
simus emulatores et multorum monasteriorum fundator obiecta ces
satione per quam theodardum discipulum suum et futurum martyrem
sibi substitui procurauit relicto episcopatu ad monasterium dioces
sue quod stabulans dominus accessit ibique sanctus per multorum monachorum

De eius statu episcopali.

creuit in gēte magnā sicq; glorioſ mēit. q̄enit in pa-
ce **B**eat⁹ aūt albert⁹ horū alioꝝ q; scōꝝ p̄m **T**eleſtini
h⁹ nois pape quiti q̄ mitrā papalē deposuit **C**lalerij
iponenſ epi q̄ b̄m̄ auguſtini lūmē ecclie ſibi ſucceſſo-
rē obtinuit: nō minorē mēiti in ſ cēſend⁹ ē. q̄ cū eſſeſ
vir eximie ſcitati. memor tñ pprie fragilitat. timēſ ne
ei⁹ negligētia ex eius ouili latrones aliqñ gauderēt
de ſpolijs: cū ab vberiorē ecclie fructuz. magl. eligēt
meditatiōi ſcibiliū i p̄dicatoꝝ ordie de q̄ aſſumpt⁹ ſu-
erat intēdē: epalē ſarcinā quā ab vrbano pōtifice co-
act⁹ acceptauit: p̄mittēte **C**lemēte h⁹ nois q̄rto dicti
urbani ſucceſſore viro ſciſſimo abiicit. et q̄ſi de arcu
extēto ad ordiſ ſui paup̄tatē ⁊ hūilitatē redire feſti-
nit **A**d clare atteſtat i ſua chronica fr̄ **B**ernard⁹ d̄ ca-
ſtriſ i hūc modū **A**lbt⁹ inq̄t epatū ratiſponēſ ecclie
coact⁹ ſuſcepit ſ; paulop̄tāq; carbōez manū adurētē
obtēta ceſſatiōe reiecit ⁊ ad ordiſ ſui paup̄tatē r̄diit.

De reditu beati patris **A**l-

berti ad **C**oloniā ⁊ q̄liē vt p̄u⁹ vite et doctrine inte-
gritate clar⁹ ecclaz fr̄m ſcē crud. titulo dedicatā i edi-
ficijs ⁊ ſcōꝝ reliquijs magnifice decorauit. **C**api. v

Abordiato igit ſucceſſore **L**eone viro vene-
rabili **A**nno dñi. **M**.cc. lxxviii. i perij **R**ichar-
di impatoris āno duodecimo reuerēdiſſimus
p̄r dñs **A**lbert⁹ liquit ſcep̄rū p̄ſulat⁹ p̄clare vrb̄ ra-
tiſponēſ p̄mēdās curā ouit ei q̄ lauit baptiſmate ⁊ re-
demit ſanguine atq; ad priſtinā **C**oloniā remeauit
Ebi nō ſolū a fr̄ib⁹. verū etiā ab eccliaz p̄lat. ⁊ po-
pulo **C**oloniēſi tanq; ver⁹ oriens viſitans eos ex al-
to miro cū honore ſuſcipit aplaudētib⁹ cūctis q; ſa-

Secunda pars legende

cerdotalē viz denuo itera vrb̄ sue menia recipe meru-
iſſet **D**ostq̄ igit̄ m̄ p̄ſtine puerſatiōis cōſuetudinē
dilecto ſibi reſtitutus eſt ep̄thalamio mox cepit ſcri-
bere libros et docē idōctos. i regulari quoq; obſuātia
tāto p̄fecti⁹ viūē q̄nto iā altiorē gradū i ſacerdotio et
magiſterio ſe nouēat poſſidē **N**eq; enī a laborioſa mo-
naſterioꝝ viſitatiōe ceſſauit quī adhuc p̄ zelo dom⁹
dei laborē lōgū itinērl. dñmō expediebat ſubibat libē-
ter vt ſi q̄ p̄uētū nouelle plātatiōes p̄ eū quondam
erecte min⁹ excreſcerēt a forſan ariditate ſci feruor
perirēt ipe ſua p̄ntia et ſacris monit. de nouo erigēt
et p̄mis ſuffragiis auxilia p̄beret **M**erēs at̄ antiquū
choꝝ ecclie ſcē cruc. quā fr̄es p̄dicatores ihabitāt p̄
fr̄m p̄ſallētiū collegio nimis eē anguſtus et ſtrictū de
maioꝝ ſuoꝝ aſſēſu/ p̄lī q̄ **C**oloniē accreſcēte fauorē
deſtructo antiq̄ edificio locoq; cōplanato iac̄l. denuo
i ſolida petra fūdamētis ſtructurā elegātē ſc̄m geo-
metricas leges peritiſſim⁹ architector exerit **I**n ip̄o
quoq; templo dono illuſtris ſc̄ie **E**lizabeth de wer-
ſterborch ecclie ſcāꝝ vñdecī milīū ūginumabbatiſſe
m̄lta nō min⁹ trecēta ſcāꝝ et ſcōꝝ de eodē cādido **H**/
ginū et m̄artyꝝ exercitu corpa itulit q̄ i altarib⁹ et alijs
p̄ijs locis ad laudē dei et ſcōꝝ venēabilē collocauit
Magnā iſup portione de ligno viuifice cruc. ſibi vt
ferē a ſcō fr̄acoꝝ rege **L**udowico traditā auro inclu-
ſaz et gēmis circūdatā in eodē vñcrabili tēplo ver-
nerādā atq; adorādā apportauit. ip̄m q̄ taz iſigne cle-
nodiū cū eēt ep̄s bñdixit et p̄ſēuit. **S**z et illud demū
in **A**lberti laude placet apponere vñ crucis illum ſu-
iſſe amatorem p̄bam⁹ **N**ic nempe ex ſpeciali deuoti-
one ad venerādā crucē et dñicā paſſionē in eadē ec-
cleſia ſignaculū crucifixi infra choꝝ et ecclie in alto

De eius studio

suspēdit ut ab oīb⁹ valeat adorari in quo ip̄emet san-
ctorū reliquias ip̄osuit atq; p̄ maiori deuotione in-
tuentiū ep̄ali benedictione auctū p̄secrauit. certas in-
dulgētiās deuot. adoratorib⁹ p̄cedēs **I**n muris igit̄
illis ⁊ in domo illa beati p̄is **A**lberti domicilio oī
tpe trin⁹ et vn⁹ de⁹ solennit̄ colit̄ scā crux adorat ⁊
benedicit. x̄go x̄ginū maria cū oīb⁹ sanctis supplicet
venerat. ut eis intercedētib⁹ pueniam⁹ ad socie-
tem eorū ubi cū angelis laudem⁹ deū in sc̄la sc̄lorū.

De reuerentia quā beatissi

mō viro **A**lberto principes et ecclesiāz prelati exhi-
buerunt p̄cipue in p̄secrationib⁹ ecclesiāz et ordina-
tiōib⁹ clericorum.

Capit. vi.

Quāuis aut̄ dei sacerdos **A**lbertus ep̄scopa-
tū dimiserat ex hoc magis celebre factum est
nomen ei⁹ **N**ā a regib⁹ ⁊ p̄ncipib⁹ et ecclesiāz ^{plur}
pro sue sanctitatis ⁊ hūilitatis reuerētia mltō dign⁹
habebat honore **I**llo at̄ tpe **S**ifrid⁹ de westerborch
ecclesiā **C**oloniensem t̄nter bellorum procellas stren-
nue gubernabat **H**ic igitur ex sincero affectu p̄cessit
beato patri **A**lberto in sua diocesi vbiq; rogat⁹
fuiſſet in pontificalibus celebrare **V**oluit aut̄ p̄ hoc
memoratus antistes ut venerād⁹ ille pater ab oībus
suis subditis honore debito suscipere⁹ nec min⁹ di-
gn⁹ adhuc estimaretur q̄ iam tātā dignitatē reliq̄rat
et ad ordinis sui hūilitatē p̄fugerat **N**ā mltas eccle-
sias nō solū in diocesi **C**oloniēsi verūetia p̄ totā fere
alemanīā i diuers⁹ diocesib⁹ rogatu aliorū ep̄orum cō-
secrauit **I**n ciuitate **N**ouimagensi **C**oloniēn diocesi
in signū basilicā sc̄larū canonicorū sc̄i **S**tephani pro
martyris p̄nte **R**einoldo gelrie comite consecrauit.

Secunda pars legende

In vltiori tralecto vrbe epali eccliaz frim p'dicato
rū sub titulo scī adree dedicauit. In anwerpia came
racēs dioceſ eccliaz frim p'dicatorū i hōre scī pauli apli
p'secrauit. In opido colūbariēſi baſiliēſ dioceſ elegā
tē eccliaz frz miorū z aliā quā ſcīmoniales scī auguſti
ni ſb cura ordi. p'dicatorū inhabitāt i hōre p'curſoris
chūſitr p'secuit. In opido etiā Cūngēſi Cōſtātiēſ di
oceſ eccliaz frim p'dicatorū ſitr p'secrauit. Vltra iſup alia
loca venēabilia p'cipue ordinū mēdicatū i diuerſ ale
manie ptib' p'secrauit q'rū noſa h' ponē longū cēt. Ex
q'b' oib' p'ſandū q'nta reuerētia pōtifices z eccliarū
plati hūc dei ſacerdotē venēabāt p'mittētes ei vices
ſuas ū ſolū i p'secrādo baſilicas ſz etiā i ordinādo clēi
cos z ſacerdotes. Nā anno dñi. Mccclxx. rogar' a ver
nēabili viro waltero argētīnēſ citat. epō Sabbato
Sicientes Centuz z quinq'ginta ſacerdotes z alios
fere q'dringētos ordinauit. Eodē āno vocat' ad vrbe
Baſileā ibid eccliaz frim p'dicatorū i hōre beati Dñici
conſecrauit cū quattuor altaribus.

Qualiter beatus pater Al

bert' Colonie in mēſa cū frīb' regulariter diſcūbēs
diuina reuelatione cognouit obitū ſandī Thome de
aquino longe a ſe poſiti.

Al Capit. vij.

Quā btūs doctor fr Thomas de aq'no bti pa
tris Alberti p oīa p'figurat' in ch'io diſcipul'
cū quodā libello quē cōtra errores greconū
ex mādato ſūmi pōtificis cōpilauerat ad cōſiliū Au
gdunēſe p'peraret z iuxta dei ordinationē in itinere
cōſtitut' in cāpanie partib' in monaſterio Foſſenone
Aſtertienſ ordiſ. ex hoc ſeculo trīſti enz angelis vi
ſit' ad celeſtez gloriā migraret ecce beat' p' Albr'

De eius statu episcopali

cum alijs fratribus Colonie residens in mensa cibum sumpturus cepit subito lachrymari. **Qui** cum prius ceteri quod fratres instant inquirerent. ille respondit Frater **Thomas** de aquino filius meus in christo qui fuit prefulgens ecclesie lumen. modo ex hac luce migravit ad dominum. **At** illi mirantes diem et horam diligentem observantes: postmodum missis nuncijs sicut ipse predixerat inveniunt. **Quid** ergo dicendum est nobis de beati viri huiusmodi meritis nisi quod opus dei dum beatus **Thomas** ad celestem gloriam extulit beatus pater **Alberto** confessoris et consortis securitatem dedit ut qui in hac vita non fuerat dissiles in divina illustratione et spirituali amodo equali fulgeret gloria in eterna leticia contemplationis divine. **Fuit** autem hic beatus vir pius lachrymas quasi de suo icolatu adhuc per longum ingemiscens testaretur se superna et celestia vehementius desiderare.

Qualiter reuerendus presul

Albertus concilio lugdunensi in quo sanctus **Bonaventura** migravit a corpore interfuit et quod ibidem fecit. **Capitulum viij.**

Ad tempore concilii lugdunense a papa **Gregorio** huiusmodi decimo celebrandum instabat. **Ad** quod cum sanctus **Thomas** aquinas ut dictum est vocatus fuisset in via divina dispositione preueniens ab hoc seculo migravit. **At** pater **Albertus** qui non dum iter arripuerat cognita ex visione ut dictum est discipuli sui morte detereso merore quamquam iam longo tempore confectus esset ad predictum concilium quibusdam secum assumptis fratribus peruenit. **Ita** generale capitulum eodem tempore sub reuerendissimo patre fratre **Johanne** de vercellis sexto predicatorum ordinis magistro celebrandum instabat. **Ad**ueniens igitur pater **Albertus** cum religiosa sua comitiva lugdunum: inuenit ibi congregatos ecclesie patres inter quos fuerunt septem reges quingenti episcopi et alij prelati fere sine num-

Secunda pars legende

mero **G**recoꝝ ho nūcū cētū viginti **E**x sacro autē
p̄dicatoꝝ ordie epi plures affuerūt ex q̄b⁹ duo ceteris
p̄clarioꝝ fama et doctrina eminebāt **F**r videlz
Petr⁹ de tharētasia archieps lugdunēsis et cardina
leps ostiēsis q̄ postea sublimat⁹ ī sūmū pontificez
Innocēti⁹ q̄nt⁹ dict⁹ fuit **H**oc in exeq̄is scī Bonauē
ture epi **C**ardial⁹ albanēsis ī illo cōcilio s̄cta rege
defuncti: p̄mā missaz cātavit z sermonē de eo faciens
solennē corā oībus hoc lugubre thema assūp̄it **D**o
leo sup te fr mi ionatha **I**n q̄ b̄m Bonauētura de
vite scitate magnifice p̄mēdavit **A**li⁹ at fuit gl̄iosus
p̄r dñs **A**lbert⁹ ratisponens ecclē quōdā eps q̄ coraz
papa z p̄istorio x̄bū fecit p̄ rege r̄omanoz **R**udol
pho t̄nc nouit electo cui⁹ electionē idē pōtifer ibidē
p̄firmavit. h̄ns p̄ thēmate illō p̄pheticū **M**ittā eis p̄
pugnatoꝝ z saluatoꝝ q̄ liberet eos **I**n h̄ cōcilio ve
nerabilis p̄r **A**lbert⁹ plures errores destruxit z p̄ci
pue grecoꝝ de q̄b⁹ aliq̄ ponit ī sc̄ba p̄e sūme sue z ec
clesiā dei adulterina **p**ūctiōne sedatē volētes publi
ce disputādo cōuicit z spurios illoꝝ errores renoca
re fecit. q̄ nō valebāt resistere sane doctrīne quā vir
dei validissimis sacre scripture auctib⁹ confirmabat.
Sane in dieb⁹ illis int̄ h̄suz ymbrias stelle dīne per
sp̄ssici afflatū ī ecclia flāmas extulē coruscas. **E**x q̄
b⁹ p̄ter thomā z bōuētura aliosq̄ viros illustres q̄z
sup̄ mētio fca ē adhuc p̄cipue ex p̄dicatoꝝ z mīoꝝ
sacris ordib⁹ fulserūt petr⁹ mediolanēf z āthom⁹ de
padua ī italia **A**lexā⁹ de ales z rōn⁹ ī frācia. **R**oderi
cus postea archieps p̄postellan⁹ cū plurib⁹ alijs ī h̄
spania **R**obert⁹ archieps cāthuariēf ī anglia **R**ai
nald⁹ discip̄ls scī dñici archieps armathan⁹ p̄mas ī
hibernia **C**lemēs pōtifer ī scotia **S**tephan⁹ eps ī

omphone
1

De eius statu episcopali

anthiochia **A**ncelm^o cū alijs i tra scā **P**aul^o vngar^o
cū plib^o alijs i vngaria **E**gidi^o de roma ordīs hemi/
tarū scī **A**ugustini archieps bituricē i aq̄tania **E**t ce
teri q̄ plures fidei testes ⁊ veritatē assertores q̄ totū
vere orbē dīne sapiētie lūe illustrauerūt **W**oz in me
dio q̄i stella matutina q̄si sol refulgēs in x̄tute sua clar
ruit sacerdos magn^o pōtifex egregi^o magn^o ⁊ glīosus
Albert^o **A**d cui^o vocē sic oēs veritatē aduersarij at/
toniti mutire n̄ audebāt quēadmodū rane coarctēs
celo tonāte attonite con quiescunt.

Qualiter beatus presul **A**lbertus

Albertus **C**oloniaz reuersus corp^o scē **C**ordule x̄ginis
et martyris eo tpe diuina reuelatione inuentū in ec/
clesia s̄m ordinis scī **J**ohānis trāstulit et de quibus/
dam scriptis eius.

Capit. ix.

Cerato igitur **C**ōcilio glorios^o vir **A**lbert^o ad
pristinā **C**oloniā est reuersus vbi tūc pro p̄cor/
dia inter comitem **J**uliacēsem et ciuitatem **C**oloni/
ensem facundie sue antidoto desudans illos pacifi/
cos reddidit quoz animos diuorcia fedauerant **F**ar/
cta est autē p^o hec **A**nno dñi **M**.cc.lxxvij. ip̄o die brī
valentini martyris cum ecclesia p̄cursoris, ch̄i scī
Johannis in **C**olonia edificaretur; diuina dispensa/
tiōe sequēs reuelatio de corpe sancte **C**ordule regie
quā historia prodir martyrio, coronatā ex candidato
exercitu sanctarum vñdecim milium virginum in ear/
dez vībe **D**e cui^o trāslatione apud p̄fatā ecclesiā s̄
q̄ sequitur ad integrū habent tpe brī **A**lberti p̄seri/
pta **P**̄ trīnā inq̄t admonitiōē factā quidā s̄m ordīs
scī **J**ohannis in **C**olonia de corpe scē **C**ordule q̄ fuit
vna de societate scāz vñdecī milīū x̄ginū inuentū est

Secunda pars legende

corp⁹ eiusdē virginis cū insignib⁹ q̄ ap⁹ corpa earū dē
v̄ginū solent inuenti **Q**uo in loco eo tpe suauissimi
odori. fragrantia respersa est **S**z p⁹z p̄fati fr̄is anxius
q̄d ageret circa tā arduū negociū p̄siliū petere nō dis-
tulit **U**n cū illis t̄pib⁹ vir reuerēd⁹ z venēabil⁹ dñs
fr̄ **Alb⁹** ratisponē⁹ ecclie quōdā ep̄s ordi⁹ fr̄m p̄di-
cator⁹ p̄fessor⁹ sacre theologie q̄ illis dieb⁹ i sciētis z
studijs liberalibus tā diuinis q̄ huānis nulli vt cre-
dit scōs habit⁹ i scā citate **C**oloniē⁹ frequent⁹ moraz
traheret eo q̄ iā senio p̄fect⁹ i ea locū p̄petue habi-
tatiōis delegisset: eū dē celer⁹ adiit cōsiliū ab eo sup
his petitur⁹ dimissis medio tpe sacris illis ossib⁹ dis-
cooptis z intact⁹ **V**eniēs igit⁹ ap⁹ dictū pōtificē nar-
rauit ei p̄ ordinē historiā facti sup trib⁹ apparitiōib⁹ z
nō min⁹ de iūctiōe sacri corporis **Q**uib⁹ audit⁹. reuerē-
d⁹ ille p̄ letabiū⁹ efficit⁹ z erurgēs ait **V**adā et ego
vobiscū visur⁹ quō dñs visiones has magnas opere
adimpleuerit **V**iderat siqdē fr̄ ille v̄ginē speciosā in
cui⁹ fronte erat **C**ordula v̄go regina. eidē locū sepul-
cri ostendēdo **E**t secut⁹ iā pōrē noiātū veit ad domū
fr̄m ordinis sc̄i **J**ohis **Q**ui auditis v̄bis fr̄is **I**nger-
brādi iūctōis scāz reliq̄az resolut⁹ in lachrymas lau-
dās deū ex itimo sui cordis illā hymnologiā **T**e deū
laudam⁹ ab oib⁹ imbi p̄gregat⁹. cātare p̄cepit i excels⁹
Ih̄c vero suis induc⁹ pōtificialib⁹ eleuauit de terra
ac trāstulit easdē reliq̄as cū oī solēnitare q̄ decuit in
ecclesiā fr̄m sc̄i **J**ohānis **P**̄⁹ s̄ deuote pactis miss⁹ rū
solēnis reposuit eas in loco decēti vbi extunc multa
sūt ibidē dñit⁹ ostēsa miracula **U**n in tā p̄uecta z ver-
nerabili existēs senectute lxxxv. circiter anoz corporis
sui di⁹ solutionem deprope expectās nō repuit adhuc
libros scribere et alia salutifera opa exercere **D**escripsit

De libris a se editis

nāq; trāſacto lugdunēſi cōſilio duas vltimas ptes
vt ipemet teſtat de mirabili ſcīa dei Et libruz de eu-
chariſtie ſacramēto vt pmiſſū eſt et deuotiſſimū illuz
libellū de adherēdo deo In q̄ legētib⁹ pſpicue pz qū-
to ſpū ⁊ cordis affectū ī dei amore ferebat. qūto etiaꝝ
ſpirituali exercitio in fine dierum ſuorum ad ſupnam
hieruſalem feſtinans anhelabat.

De libris quos hic doctor

pro dei laude et eccleſie edificatione conſcripſit Et
p̄mo de libris ſacre ſcripture. **C**apit. x.

Omnī at ſcīe huic doctori celit⁹ collatū euidenter
mōſtrat in multiplici ei⁹ ope ſcripturaz q̄ quaſi
ſcriba doctiſſim⁹ de theſauro cordis ſui noua ⁊ vetēa
diuerſaz ſcīaz occulta pducit in lucē **M**uērus at et
noīa aliqꝝ libroz q̄ ad laudē creatori. ipe dictauit in
ſequētib⁹ pſcribent. nā mltos alios edidit libros q̄rū
noticia ad nos nō pueit In p̄mis igit vt a canoica iei-
piam⁹ ſcriptura fecit ipe venēabilis **A**lt⁹ op⁹ egregiū
ſup totā bibliā q̄ ad vet⁹ ⁊ nouū teſtamētū p modū
poſſille exponēdo legē p legē vt videre poſſis ſuam
poſtillā nihil aliud eē niſi catenā inuincibilē vēitate
p̄nexā **S**cripſit iſup ſup mltos libros biblię eo mō q̄
ſcripſit ſup naturalē p̄hīaz p tractat⁹ ⁊ capla diuidēs
Itē ad petitionē fr̄m ſcripſit ſūmā theologie q̄ ititu-
lat de mirabili ſcīa dei **H**ec ſūma cōtūz q̄ttuor ptes
ſiue libros **P**rim⁹ agit de deo ſcōꝝ ſe ⁊ cōditōes ſue
p̄fectiōis **S**cōꝝ de creaturā ⁊ vicis **T**erti⁹ de ch̄o ⁊
x̄utib⁹ **Q**uart⁹ d̄ ſac̄mētū ⁊ gl̄ia r̄ſurrectiōis **I**ncipit
at lib̄ ſic **M**irabil⁹ ē ſcīa tua ex me **I**tē ſcripſit q̄ttuor
ſcripta ſup q̄ttuor libros ſentētīaz **P**reſ hec q̄ttuor
ſcripta vt qdā dicūt ⁊ alia ſcripta ſup ſc̄ētīas edidit

Secunda pars legende

eo qd pluries sententias legit in diuersis locis. **I**te scripsit summa de quatuor coequis. **I**te librum de homine. **I**te librum de bono secundum communem intentionem in quo de virtutibus singulis determinat et de legibus et alijs multis. **I**te librum de perfectione vite spiritualis. **I**te librum de mysterio missae in quo omnes qui de predicta materia scripserunt excedere videntur. qui sic incipit. **I**saie lxvi. Ecce ego descenda in vos sicut flumen pasci. **I**te circa finem vite sue scripsit unum librum de corpore christi sive de eucharistia cuius prologus sic incipit. **D**e sacro sacro corporis domini sacro locuturi. **T**hema. Venite comedite panem meum. **I**te scripsit librum de laudibus beate virginis marie de quo supradictum est qui sic incipit. **N**unquid cessit mihi spina. **Q**ui librum ab aliquo abbreviatus sic incipit. **C**lara est quam nunquam marcescit sapientia. **I**te librum per wilhelmistas impugnantem religiosos de quibus in visione de Alberto hita notatum est. **I**te librum de muliere forti cuius initium est. **L**audes ecclesie descripsit. **S**alomone in figura mulieris fortis. **I**n libro pertinentis materie aliquo sollemnissime per predicatoribus. **S**i quis enim habuerit huius libri practicas cognoscet quante virtutis sit quod ad diuidendam unam autem tres non est in aliqua ope alicuius doctoris modum nobilior. **I**te fecit librum de partu hominis. **I**te librum de formatione hominis in utero. **I**te librum multarum questionum determinatarum. **I**te librum de origine et immortalitate anime. **I**te multas passas et sequentias de beata virgine maria. **I**te officium de sancto ioseph sposo virginis gloriose et patre christi putativo. **E**t multa alia ad parisienses. **I**te proposuit sequentiam de sancta trinitate qui sic incipit. **P**rofitentes unitatem. et cantat in ordine fratrum predicatorum. **I**te scripsit orationes super quatuor libros sententiarum ut dictum est. **I**te orationes super omnia euangelia dominicalia per totum annum ut dictum est. **I**te fecit novam leraniam in hunc modum ut qui de singulis sanctis singularem faciat orationem. **I**te scripsit unum officium de corpore christi cum quibusdam passis.

De libris quos edidit.

de eodē venerabili sacramēto qđ nō ē in cōi vsu ec-
clesie Itē scripsit sup̄ Dyoniſiū de celesti hierarchia.
Itē de ecclesiastica hierarchia Itē de dñis noib⁹ quē
librū etiā legit Colonie qñ br̄s Thōs discipul⁹ ei⁹
fuit Itē d̄ mystica theologia Scripsit deiq; s̄r epl̄as
eundē br̄i, Dionysij B̄rio s̄r quiq; epl̄as ad gailū mō/
chū Itē ad solipatrē Ad polycarpū Ad demophilum
Ad thimotheū De symbolica theologia Sup̄ epl̄as
br̄i Johis ī pathmos Sup̄ epl̄as ad appellionē Itē
dñicā orōnē p̄ quēdā tractatū s̄brilit̄ exposuit Itē
scripsit librū de arte p̄dicandi. Itē librū de repatione
hōis lapsi ⁊ plura alia Itē p̄posuit officiū ecclesiasticū
de spinea corona dñi saluatoris n̄ri qđ nō solū in ordie
p̄dicatoz s̄z etiā in galliaz eclijs decantat.

De liberalib⁹ sciētijis carī.

Ad rogatum etiā s̄rm suoz scripsit ⁊ dictauit mō
mirabili oēs artes liberales huānas qđ scias scz
p̄bias naturalē moralē ⁊ rationalē mathematicaz et
metaphysicā In q̄ ope dictas scias ad plenum scire
desideratib⁹ sic vtilit̄ laborauit qđ viā sciendi ⁊ intel-
ligendi facili modū qđ p̄fundū altū cōpēdiolissimū
p̄r̄ oīno ignotū adīuenit et tradidit Aut ei ī p̄ncipio
libri phisicorū Intētio n̄ra ē in scia naturali satisfaci
p̄ n̄ra possibilitate s̄rib⁹ orō n̄ri nos rogātib⁹ vt ex
p̄lūmis iā aīcedētib⁹ ānis t̄lez eis libz de phicā. p̄po-
nēm⁹ ī q̄ ⁊ sciaz nālez p̄fē h̄re ⁊ ex q̄ libros aristotelē
p̄petēt̄ itelligē possēt Ad qđ op⁹ l̄z insufficiēs nos re-
putam⁹ tñ p̄cib⁹ s̄rm deesse n̄ volētes qđ mltoties an-
nuim⁹ tādē suscepim⁹ denūci p̄cib⁹ aliqz Ad laudē p̄-
mo oīpotēt. dei q̄ ē s̄s sapiētie ⁊ natūe factor ⁊ in-
sticutor et rector. ad vtilitatem s̄rm et p̄ p̄sequēs oīm
in eo legētū ⁊ desideratū adipisci sciaz naturalēm

Secunda pars legende

Addem⁹ at alicubi pres libror⁹ ipfectas z alicubi li-
bros int⁹missos vl⁹ omisso⁹ q⁹s vl⁹ aristoteles nō fecit
vel si fecit ad nos non puenest cū sint tres pres phie
essētiales scz phica metaphysica z mathematica **I**ntē-
tio nra ē pdcās pres facē latīs itelligibiles **P**ri⁹o cō-
plebim⁹ deo dāte sciaz nālez **D**eīn loqm⁹ur de mathe-
matic⁹ z oib⁹ itētiōez nraz ī scia dīna finim⁹ **P**ec oīa
Albr⁹ deo adiuvante cōpleuit **Philosophie** cap. xij

De libris naturalis philo:

Scp⁹lit etiā **A**lbr⁹ sup octo libros phycor⁹ **D**e ce-
lo z mūdo **D**e natura locor⁹ **D**e caus⁹ pprietatū
elemētor⁹ **D**e generatiōe z corruptiōe **D**e scia methe-
oror⁹ **D**e vniūsalib⁹ **D**e aīa **D**e nutrīmēto z nutibili
De somno z vigilia **D**e dīnatiōe z pphetia **N**ec pu-
tāe dñt inscīj q⁹ de dīnatiōe supstitiōsa hic liber sit sed
de naturali de q⁹ in scdo scripto distinctiōe septia vbi
sic dicit **P**ro tāto cōcedo sicut **A**ug⁹. z nō apli **N**ec
silit⁹ de pphetia q⁹ ē donū vt theologi accipiūt s; na-
turali de q⁹ in lib⁹ de somno z vigilia aliq⁹ posuit **I**tē
de sensū et sensato **D**e morib⁹ aīalīū **D**e respiratiōe
et īspiratiōe **D**e dīa spūs z aīe **D**e itellektu et itelligi-
bili **D**e iuēntute et senectute **D**e morte et vita **D**e ve-
getabilib⁹ z plād **D**e aīalib⁹ libruz dīuisū ī mltos li-
bros ptiales q⁹ de manu ei⁹ ppria cōscrip⁹t **S**olone ī
puētū frīn p⁹dicatoz h⁹ sic z sup mattheū sūt **I**tē scri-
psit puā sumā phie q⁹ īnticulat **P**hia pauper⁹ **I**tē libz
ptra auerroistas **I**tē de vnitare itellekt⁹ libros tres
Dōnes p auerroistas. **I**tem librum de vnitare forme
Itē libz vñū qñdeciz qñstionū. **Tralis.** ca. xij.

De libris philosophie mo:

De libris a se editis

Eripsit etiā Albert⁹ magnā phiaz scz moralem
valde plōgā **S**up libros ethicoz duplr scz per
modū cōmēti et p modū scripti **D**e monastica libros
quīqz **D**e iconomica libros q̄tuor **D**e politica libros
ocho **I**tez exposuit ad lraz oēs libros morales phie
aristotelis **I**te problemata aristotelis **E**xposuit etiā
tres libros rhetoricoz. **C**api. xiiij.

De libris mathematicalib⁹

Ones scientias mathematicas copiosissime p/
tractauit **M**ā ipse fecit sūmā de scientia arithme/
tica **I**tez aliā de scientia musicali. **I**te aliā de scientia
geometrie **I**te aliā de scia p̄spectiua **I**te aliā de scia a/
stronomie **I**te p̄mētauit arithmetica boecij. musicam
eiusdē Geometriaꝝ enclidis **A**lmagestum ptolemei
Speculū astrolabiciū **E**t notandū q̄ astrolabiū nō ē
oīno illicitū sed tūc t̄m q̄n eo quis vtiť ad qd institut/
tū nō est sicut illi q̄ p tale instrumētū diuinare volūt
et iudicare furē ignotū et silia **U**ti at astrolabio vt a/
stronomi sine sup̄stitione licitū ē **D**icit at astrolabiū
eo qd p ipm ostendit q̄lēt labūtur astra **I**tem scripsit
sup p̄spectiua alacenis **I**te fecit libru de spera mūdi
Ite libru astroꝝ **I**te fecit libru de scia alchimie in q̄
ostēdit fallacias alchumistaz et errores varios corū/
dem dicens q̄ fere oēs deceptores sūt **D**e libro at q̄
semita recta dī nō est Alberti s̄ ab eo dānat in libro
mineraliū **I**te fecit venēabilis Albert⁹ speculū astro/
nomie in q̄ reprobat scias magicas scz nigromātiāz
que plurib⁹ modis fit ⁊ imagies astronomicas quas
vicinitatē dicit habere ad nigromāticas ⁊ ideo non
vult eas defendere **E**t addit **N**ō cōmendo eas **D**am/
nat etiā in eodē speculo **G**geomancia **H**ydromāciam

Secunda pars legende

Psyromaciā. aerimaciā. chiromaciā. aurnspiciū. Nos-
toscopiā. Annulos. prestigia. Atq; libros astronomie
licitos ab illicitis. distinguit. **D**ānat q; ibidē charactēs
et suffumigationes nigromatīcoꝝ ⁊ specula. **I**tē fecit
librū de natura deoꝝ in plures ptes distinctū. **I**tē
librū de secretis secretorū. **H**ic ali⁹ est ab illo q̄ intitu-
lat de secretis mulierū ⁊ **A**lberti magni nō est. sed a q̄dā
saxone dictū esse cōpositus. **I**tē librū de duodecim al-
phabetis. **I**tē librū de interpretationib⁹ somniorū ⁊ q̄li-
ter hec interpretatio q̄nq; fit sine sup̄stitione in suo de
somno ⁊ vigilia aliq̄liter notatū est. **I**tē fecit librum
de m̄gis purgādis ⁊ eligendis ⁊ plura alia.

De libris logicalib⁹. ca. xv

In logicalib⁹ scripsit p longū scz de vniuersalib⁹ li-
brū vñū. **D**e p̄dicamentis. ⁊ sex principiis librū vñum
Sup̄ perihermenias libros duos. **D**e diuisionibus
librū vñū. **D**e topicis libros octo. **D**e priōib⁹ libros
duos. **D**e elenchis libros duos. **S**cripsit etiā super li-
bros posteriorum p modū expositionis l̄ralis.

De libris grāmaticalib⁹. xvj

Atez fecit venerabilis **A**lbertus summam grammat-
ticalem. **I**tem fecit librum de arte rhetorica. **I**tē expo-
suit antiquos doctores grāmaticales scz priscianum
in maiori ⁊ m̄iori volumib⁹ et alios auctōes.

De libris metaphysicalib⁹. xvij

Postq; ad lōgū exposuit oēs scientias mathema-
ticas siue doctrinales: descripsit altissimo filo
p̄mā philosophiā q̄ metaphysica dī. i. q̄ posuit libros
tredecī. **U**n dicit i principio metaphysice. **N**aturalis

De libris quos edidit

b^o et doctrinalib^o in quoniam licuit scientijs elucidatis
ad veram philosophie scientiam accedam^o Itē ad cōple
mentū metaphysice scripsit vniuersalia et de prima causa
De intelligentijs ac substantijs separatim libros duos.

De libris artium practicarum. xviii

Itē fecit librum de medicina Itē librum de lanificio Itē
de aratura Itē librum de agricultura Itē librum de navi
gatione Itē librum de venatione Itē librum de arte the
atrica Denique seru^o dei Albert^o horum aliorumque librorum e
ditor quorum nomina ad nostram noticiam non puenerunt quasi
imobile ecclesie catholice turri contra hereticorum iacula
consummavit.

De summatione scholasti

ci eius exercitij et de quadam catholica prestantione. ca. xix.
Quoniam autem quadam die ut preclar^o pater Albertus
senio grauat^o more suo adulescenti seruato in eon
uetu Coloniensi in cathedra legeret presente copio
sa auditorum multitudine. Cumque in disserendis et adduc
endis quibusdam rationibus vim facere cepit eius memoria
vacillare. Superius igitur cunctis ipse Albert^o pro pau
lulum quod tacuerat spiritui confortat^o talia in medium verba prout
En vobis charissimis meis noua sit et vetera referam
ei in diebus iuuentutis mee studio et ingenio florere inciperem a
monente regie gloriosa et spiritu ducere ordines firmiter predicato
rum sum ingressus et ab ipsa ut studio fideliter intende
rem sum hortatus quod tam studendo quam orando sum pro
viribus exercuit^o Et quod ex libris fugere non valui
sepiissime orationibus impetraui Unde cum ali
quotiens preces eiusdem domine nostre aures precibus
et gemitibus pulsarem et semel illi deuotius

Secunda pars legende

supplicarē vt me lumine diuine sapiētie illustraret ⁊
cor meū in fidei soliditate pfirmādo integrū cōserua
ret ne aliqñ phoz ratiōib⁹ illaqueat⁹ a fide recta ou
bitarē/affuit illa ⁊ vorl.ānuēs ita me cōsolādo dixit.
Alberte esto secur⁹ et in xutib⁹ atq; doctrinis pse/
uera qm̄ de⁹ doctrinā tuā ratā habebit ⁊ ad ecclie p
fectū sanā illā cōtinebit. Et ne in fide aliqñ posses va
cillare ecce dñs fallacia et ars phoz sophistica a te
auferet in fine diez tuoz efficiet. q; tūc tanq; puul⁹
in innocentia tua et pur⁹ in fide catholica. p⁹ hec mi
grabis ad dñm. Et h̄ tibi signū sup his q; vctura sunt
in te erit qñ m̄orie defectū sustinebis in publica les
tione. Nūc igit fres mei qm̄ mihi iuxta denūciata h̄
euenerūt. scio ⁊ vere cognosco iā tēpus meū adesse et
vite terminū imminere. Un̄ corā vobis publice pter
stor ac firmiter me credere confiteor dñes ⁊ singulos
chriane fidei articulos supplicās deuote mihi ecclia/
stica sacramēta exhiberi tpe oportuno. Si at aliqd dī
xi vel scripsi aut dixero vel scripsero in futurū qd si/
dei catholice dissonū fuerit null⁹ erit ponderis aut
momēti. Quib⁹ sic dictis finē suaz lectiōnū imposuit
atq; in lachrymas se reuoluens oib⁹ q; dulci⁹ vale dū
cens de cathedra descendit. Extūc at rationes phice
ab ei⁹ memoria sunt ablate. textu biblie et phie apud
ipz memoriter pmanēte. Que cū **S**ifrido agrippine
Colonie archiepō p ordinē recitata fuissēt ex cōpas/
sionis piter ⁊ amorl. affectu vbertiz est lachrymatus.
Paucisq; p⁹ hec trāsa dī. dieb⁹ memorat⁹ p̄sul ad mo
nasteriū cū sua comitiua accessit vt dilectū deo ⁊ ho
minib⁹. Albertū sibi amicissimū more solito visitaret.
Et cū ad cellā ei⁹ pulsaret dicēs p̄. **A**lberte es ne hic?
Ille deint⁹ ei nō aperiendo respondit. **A**lbert⁹ non

De protestatione Alberti

est hic s; fuit **Ad** audiēs pōtifer suspirādo cū lachry
mis sequētib; se dixit. **G**lere **Albert** nō ē h; s; fuit
insinuās glōsū virū p' penes labores qb' doctrinā
do p'dicādo dictādo alijs q; xrtū exercitijs ī vinea
dñi tā feruēter desudauit vsq; ad decrepitā etatē cū
cumulo meritorū in oī sanctitate feliciter excreuisse
adeo vt iāz tanq; celestis homo liber ab oībus tēnis
ad celestē patriam feliciter tendere videretur

ExPLICIT scōa ps legende venerabil' dñi
bri **Alberti** magni episcopi et p'fessoris.

Rubrice tertie partis

De felici ei' trāsitu ⁊ solēni sepultura ap'd **Coloniā**
agrippinam.

Capit. i.

De stupendo miraculo diuinitus post sepulturam
eius circa venerabile corp' eius ostenso. et q' viūēs
miraculis claruit.

Capituluz. ij.

Qualiter bñs p'elul **Albert** post mortē glorioz
apparuit in ecclesia fri **Godefrido** cōfessori suo ac mi
nistro in habitu pontificali.

Capit. iij.

Alia reuelatio q' bñs p' **Albert** sit altior in bea
titudine q; cōmuniter saluati.

Capit. iiii.

Alia reuelatio diuinitus ostensa q' confirmat' sit
gloria eterne felicitatis.

Capit. v.

Reuelatio de gloria scōz p'f'm **Alberti** et **Thome**
de aquino ei' olim discipuli.

Capit. vi.

De multiplici cōmendatiōe et laude beati patris
Alberti viri p'cellentissimi.

Capit. vii.

Apologeticū p' emulos ⁊ detractōēs sciatū. ⁊ do
ctrine religiosissimi p'is dñi **Alberti** ep'i.

Cap. viij.

De extumulatione et transpositione corpis almi
doctor. facta solēni cū qbusdā miraculis.

Cap. ix.

Tertia pars legende

De iuvene q̄si totaliter excecato et ad tūbam almi doctoris plene illuminato. **Capit. x.**

De muliere a diuturna egritudine ad tūbam venerabilis pontificis liberata. **Capit. xi.**

De viro qui sensus olfact⁹ quē p̄diderat ad visus et fragrantia venerandi corporis recuperavit. **Cap. xij.**

De quodā q̄ disenteriaz patiebat siue fluxum sanguinis et ad doctoris tūbaz cōualuit. **Capit. xij.**

De quodā fr̄e ordinis p̄dicatoz ad sepulcrū doctoris a quodā incurabili infirmitate curato. **Cap. xiiij.**

Incipit tertia pars legēde

venerabilis dñi b̄i Alberti magni epi et confessoris Et p̄mo de felici ei⁹ transitu et solenni sepultura apud Coloniā agrippinā. **Capit. p̄mū.**

Sicut sacerdos dei gl̄iosus Albert⁹ gloria et honore reuerēd⁹ cū certior fact⁹ esset et signo exp̄imentali didicisset suā peregrinationez cito finiri debere. cepit animū ab oīb⁹ exterioribus totalit̄ subtrahē. Nā nec aliqd ext̄ic scripsisse legit̄ aut dictasse s̄ q̄si a terrēis oīb⁹ absolut⁹ et liber in deū solo licet corpe in hac peregrinatione esset cōstitut⁹: cogitatiōe et auditate in illa eterna patria cōuersabat̄ atq; de die in diē festinas ad verā reppromissionis patriā felix p̄ficiscebāt. Optauerat nāq; multo tpe emerit⁹ miles Alb̄⁹ deposito carnis onere int̄ fr̄es suos in scā ciuitate Coloniensi sub ymbra dilecti corporaliē quiescē q̄tin⁹ cuz dies ḡnialis resurrectionis respiraret cū sanctis q̄z n̄ mō magn⁹ corpm et reliquiāz numer⁹ verniciā nūcrosa milia martyz expectāt v̄tuz in diē iudicij dñm suū v̄turo iudici leti⁹ occurreret. Quia p̄t locū sepulcrū h̄e quē sibi more antiq̄z instoz viuens designauerat

De ei⁹ transitu siue obitu

quotidie visitās vt fert^r vigiliās defunctor⁹ p se iam
tanq̃ mūdo mortu⁹ dicebat In ecclia etiā scōz mēo/
rias siue altaria frequētabat q̃s tanq̃ ciues scōz et
domesticos supne ciuitatis q̃b⁹ mox associand⁹ erat
a longe deuoti⁹ salutās eoz cū lachrymis dulcit p̃o
cinita ip̃lorabat Tandē expleto milicie sue tpe fidel
seru⁹ / z prudēs dispēsator **Albt⁹** / cū esset lōgo senio z
labore fract⁹ cū mēret audire dñicā vocē **E**uge serue
bone et fidelis intra in gaudiū dñi tui et p̃moy lau/
reis adornari pennib⁹ sup̃l. deuote ecclia siq̃ sacmē/
tis sedēs i cella sua sup venerāde canicie sedile corā
positis frīb⁹ z orātib⁹ cū esset ānoy octuagita septez
deo cui fideliter inhẽsit reddidit sp̃m in cui⁹ p̃ntia le/
tus decantat z in eternū decantabit **S**icut audiui⁹
sic vidim⁹ in ciuitate dei nr̃i **C**orp⁹ āt magni sacerdo
tis facta oīm puētualiu⁹ ecclesiaz scē ciuitatis **C**olo/
niens⁹ sinari z nobili p̃cessionē p̃nte illustri archiep̃o
Gustido. in choro ecclie scē crucis ante summū alta^r
cum luctu et merore in arca sarca est tumulatum et
honorabiles exeq̃as cōsecutū **H**ui⁹ ei miserie adhuc
psodales h̃ gliosos viros et emeritos defleant non se
difformēt sacre scripture. que nūc **M**oyse nūc **J**osue
nūc **J**osiā nūc **M**achabeū iudā aliosq̃ multos dolo/
roso planctu cōmendat **I**ntestina āt corpis ei⁹ in vi/
bem ratisponam delata fuerunt ibiq̃ ob deuotionez
cleri et populi in aula sancti **P**etri retro summū
altare vt fertur honorifice sunt recondita **E**lixit autē
in episcopalis ordinis dignitate annis circiter decez
et octo ex quibus annis fere quattuor ratisponensia
ecclie cathedrā tenuit. reliquos āt in ordine **P**redica
toz cū fratribus sanctissime viuendo trāsegit.

Tertia pars legende

De stupēdo miraculo diuini

nit⁹ p⁹ sepulturā ei⁹ circa venerabile corp⁹ ei⁹ ostēso
et q⁹ viuens miraculis clariuit.

Dirigunt igit⁹ in senectute bona et apposit⁹ ē ad
patres suos seru⁹ dei **Albert⁹** ratisponē⁹ ecclē
quōdaz epus sacre theologie ⁊ p⁹dicatoz ordi⁹s p⁹fess
sor scōm ordinationē dei Anno dñi **M. cc. lxxx.** quinta
decima die mens⁹ decēbris . feria sexta: septimo anno
Rudolphi romanor⁹ p⁹ncipis Anno a p⁹firmitōe
ordi⁹s p⁹fati sexagesimo q⁹rto Interiecto at aliq⁹nti tē
poris spacio chori edificio p⁹ ipm in vita edificato et
tā pleni⁹ cōsumato cū corp⁹ almi doctōris deuotiōis
grā a frīb⁹ apto sepulcro p⁹q⁹reret i tūba qd iux⁹ morē
ecclē in pontificalib⁹ dōsaliter et supinū positū fue
rat. reptū est integrū in oīb⁹ mēbris et indumētū euz
mirabili odoris fragrātia penit⁹ incorruptū q⁹si ad re
surrectionis tubā et iudicis venientis gliaz iacē vt
sibi moris erat cū viueret q⁹si in o⁹zone recūbēs **Quo**
p⁹fecto miraculo de⁹ palā facē voluit sui famuli di
gnitatē et gloriā ostendens in hoc mirabili facto q⁹si
tū viuens ad supna orādo et cōtēplando rapī cōsue
uerat cui⁹ corp⁹ exanime sese diuino nutu in altū q⁹si
orans leuādo erigebat **Sile** qd de scō **Paulo** p⁹mo hē
mita brūs scribit **Hieronym⁹** qd in **Albto** epō credi
m⁹ innouatū **Fratres** at de tā stupendo miraculo sal
uatori. collaudātes clemētīā p⁹ciosū doctōri. corp⁹ qd
fuerat spūscī organū vt p⁹ pontificakib⁹ indutū sus
pinū in tūba decenter reponit sicq⁹ sacrā glebā i spe
lunca murata honorabiliter deposuerūt. **Scienduz**
at q⁹ hic magnific⁹ p⁹ in vita sua cū alijs sue p⁹fessio
nis viris illustrib⁹ in p⁹ncipio ordinis p⁹dicatoz mira

De miraculis post obitum

culis claruit gl'iosis q̄ q̄nis in generali tñ et in spe/ ciali aut p̄culariter descripta nō sūt ap̄t hoc tamen incredulitati deputāda nō sunt. cū fr̄ **Thomas** bra/ batin' ei' discipulus in libro ap̄i sc̄do/mgri sui **Alb/** ri & tutes quasdā describens q̄s huic opusculo suis in locis inferni inter alia subinfert in hunc modum **De** quo dicim' q' miraculis claruit q' ei' vite meri/ tū demōstrāt. **Silr** in legēda sancti **Thome** de aqui no scribit bēn̄ patrē **Albertū** miraculis claruisse. m̄s ti nāq; in **Predicatorū** ordine ip̄o tpe hoc dono cla/ ruerit sicut liber q' vid' fr̄m ordiis p̄dicatoz inscribit p̄memorat. **A** Nec tūc facere miracula p' magno habe batur. **R**efert etiā fr̄ **Thomas** iā dict' de fr̄e **Salo/** mone q' in senio ordinē p̄dicatoz **Colonie** intrauer rit et p' totā reuthoniā doctrina et miraculis clarēs sc̄ssimo fine tpe bēi **Alberti** ibidē quieuit. **Qui'** tamē miracula in speciali p̄culariter nō posuit. **L**oc' etiā sepulture eiusdē ignorat. **Q**uō enī posset fieri q' taz idone' fidei p̄dicatoz et doctor memorabilib' nō rur taret opib'. **A**lex de beatissimo **Augustio** **Possidi'** **Calamens** ep̄s historiā scribens nulla fere de eodez excellentissimo doctore narrat miracula nisi sat. bre/ uiter sub hac & box forma. **N**oui **Augustinū** p' ener/ guminis orasse q̄busdā & liberatos a maligno. **E**t ali' qdā cū egrotū illi presentasset orauit p' eo **Augusti/** tin' et sanat' est. **C**ū enī miracula de substātia sc̄itat. nō sunt sed tñ signa sc̄itatis ideo in hoc beatissimo p̄e nō multū sunt exteriora attendenda miracula. **E**gyptijs & oparijs iniquitatis cois exclusis a regno dei dicētib'. **D**ñe nōne in noīe tuo p̄phetauim'. demonia eiecim' et & tutes multas fecim'. **Q**uib' ip̄e respōde/ bit. **R**ecedite nō noui vos. **E**t similiter fatue & ginea

Tertia pars legende

a beatitudinis aula secludunt et virginis dicunt et tñ
nō recipiunt Magis enī nobis de sanctitate et mira
bili deuotione persuadent ei⁹ scripta q̄ mille mira/
cula dum quandā vult⁹ interioris pulcerrimā simili
tudinez efficaci⁹ q̄ signa legēti representant Nullus
igitur de tanti viri dubitare debet gloria cuius tam
preclara sunt testimonia de vita.

Qualiter beatus presul Al

bert⁹ post mortez gloriol⁹ in ecclesia fr̄i Godefrido
de duyborch confessori suo ac ministro in habitu pō
tificiali apparuit. **Capit. iij.**

Actū est at paulop ost discessū bti p̄is Alberti
dñi quadā vice religios⁹ vir fr̄ Gotfrid⁹ de duyf
borch almi doctoris confessor et minister p⁹ maturi/
nas in ordine prostratus ante quoddam altare in ec/
clesia iaceret apparuit ei visibiliter in splēdore nimio
bñs presul Albert⁹ nobilissimis pōtificialib⁹ vestib⁹
adornatus habens mitrā pōtificialē splendidā in car/
pite in cuius fronte lapis magnus et preciosus emi/
nebat q̄ plures de se radios emittens totā ecclesiam
illustrabat **A**lia at ei⁹ indumenta monilib⁹ erāt ple/
na et p̄ciosoz lapidū varietate intexta **F**rater at hec
videns stupens et admirās ex tam mirabili visione
ipm q̄ Albertū recognoscens quesivit quō sibi esset
Qui benigne sibi respondit **O**prime fili mi **H**umani
enīz sens⁹ nō sunt capaces claritatis et glorie q̄b⁹ me
dñs sua pietate mirabiliter decorauit **Q**uā corporalis
hec pulcritudo quā oculis iā cernis corpis solū me/
taphorica est in ppatione illi⁹ qua me dñs glorifica/
uit in gloria sua et sub similitudine qdā solū representari
ua **A**ndores enī radioz de gēma in fronte copiosi⁹

De miraculis post obitum

radiātes et noctē tāq̃ meridiē illustrātes illā quam
tā adept⁹ suz sapientiā et illi⁹ gloriā et honorē in me
demōstrāt. Alij at lapides p̃ciosi varietate et clarita/
te distincti ⁊ vt vides habitui meo inserti varia scie
mee opa designāt vt puta libros et cetera opuscula
q̃ ad declarationē fidei et declarationē dñe sapiēcie
ipse p̃posui. **U**n ip̃a est merces mea et retributio co/
piosa. Et sicut in vita mortali viuēs multos de tene/
bris ignoratiē ad lumē veritatis ⁊ cognitionis dñe
eduxi sic alij ad meā gloriā cumulandā donauit mihi
dñs sex milia aīaz vt ab omni pena purgatori⁹ meis
meritis et suffragijs liberate ad cōspectū dei me de/
ducerent cū leticia inenarrabili. Et hec dicens visio
celestis disparuit et ille tanq̃ virgula sumi ex aroma/
tib⁹ euauit. **N**ō enī incōueniens fuit q̃ hic dei famu/
lus **Albertus** q̃ tā cōtinu⁹ vt p̃missum est ap̃d deum
oīonū phylas fudit et maxime zelū siticis aīaz quē/
admodū copiosissime demōstrāt ip̃i⁹ libri insup̃ tācū
fecerit fructū aīaz p̃ totū orbē/singulare reciperet su
per aīas p̃uilegiū ex dono dei cū zel⁹ aīaz teste beato
Gregorio acceptissimū sacrificiū ap̃d deū eē nouim⁹.

Alia reuelatio qđ beatus

pater **Albertus** sit altior in eterna b̃titudine q̃ p̃mu/
niter saluati. **Capit. iij.**

Est in treueris qđā nobilis feia de villa **Gar**
brack q̃ vsq̃ ad octogesimū vite sue annū i casti/
tate ⁊ inocētia deo fuit op̃ione celebris hēbat. **S**
extadecia die p̃ mortē venēabili fr̃i **Theoderico** th̃c.
fr̃m lectori i treueri cui solita fuēat p̃fitei ad pulpitu
in studio suo residenti visibiliter apparuit dulciter q̃
illum salutando dixit q̃ illi. **Ex parte dei missa sum**
uij.

Tertia pars legende

ad te ut de reb⁹ quaz certitudinē scire affectas a me
edocear. **Q**ui ille **Q**ualem inq̃t vitam dud. domicella
Que respondit **I**n conspectu sum scē trinitatē. etne
bēitudinis gaudio quietata **A**tille rurū interroga/
uit eā **N**osti inquit m̃gr̃m **A**lbertū quondaz ep̃m ex
ordine ñro nup̃ **C**olonie defunctū? **R**espōdit illa **O**/
prime noui **A**t ille **U**bi est inquit **A**ui illa r̃ndit di/
cens **G**audet letitia inenarrabili longe valde supra
nos **E**t hec dicens disparuit.

Alia reuelatio dñit⁹ ostēsa

q̃ p̃firmat⁹ sit in gloria eterne felicitatis. **A**Capit. v
Quedaz abbatissa in teuthonia cisterciens⁹ ordi/
nis p̃ se atq; sorores suas multas fecit oratiōes
p̃ venerabili p̃re **A**lberto tūc nouiter defūcto eo q̃
uiuens frequenter eas sua doctrina et admonitione
ad bonū inducere solit⁹ erat **Q**uodā igit̃ mane cū di/
cta abbatissa paululū obdormisset vidit b̃m **A**lber/
tū añ altare paratū q̃si more solito iā p̃dicatur⁹ sed i
aere subleuatū **S**anda igit̃ sc̃ia hec vidēs p̃re timorē
clamauit **V**en fr̃ **A**lbert⁹ cadet quia fulcimētū s̃b pe/
dib⁹ nō h̃z **A**ui mox astans reuerēda q̃dā āgelice cla/
ritatis p̃sona ait **F**r̃ iste p̃firmat⁹ ē et ideo cadē n̄ p̃e
Solata igit̃ cepit auscultā diligēt⁹ q̃ eēt p̃dicatu/
r⁹ **E**t inchoās ait **I**n p̃ncipio erat x̃bū et x̃bum erat
ap̃s deū x̃. vsq; ad finē **E**t subiunxit **H**oc x̃bū q̃d est
plenū gr̃e et veritate x̃. ego iam video in eterna clar/
ritate **E**t hoc dicto disparuit.

Reuelatio de gloria scōru

p̃m **A**lbr̃z **A** home ṽ agno ei⁹ oliz discip̃li. **A**ca. vi.
Sanda x̃go **M**athildis sc̃imonial⁹ de helpede in
saxonia cui⁹ ṽsā admirādā p̃scripsit fuerēd⁹ vir

De eius transitu siue obitu

fr̃ henric⁹ hallis lector puer⁹ rupin⁹ ordis fr̃m p̃di-
cator⁹ vidit quadā vice diuina reuelatione aīas scōz
p̃m Alberti et **A** home de aqno tanq̃ duos p̃nobiles
p̃ncipes mira claritate conuiscos hoc mō celestia pe-
netrasse **M**ā solū cui rex celi insederat et duas vener-
andas p̃sonas ad regē in throno accedere conspexit
h̃ntes x̃ba aureis l̃ris in vestib⁹ cōscripta q̃ p̃ singu-
la splendorē mirificū de se diffuderāt et odorē **E**nu-
queq̃ at̃ duo angeli p̃bāt cū flāmātib⁹ candelis qui
eos vsq̃ ad sedentē in throno p̃ducebāt **V**irgini autē
scē desup̃ p̃cūctati didicit p̃ sp̃m̃ has quas vidēat p̃so-
nas esse Albertū et Thomā clarissimos p̃res ⁊ docto-
res q̃ tanq̃ diuina cognitione in terris illustrati nec
nō igne sp̃ualis amonis q̃ flagrabāt incensi ap̃tissime
p̃ angelos duos cū lūiarib⁹ q̃ p̃bant sūt designati eo
q̃ nō pax de **C**herubin atq̃ **P**eraphin donis habes-
rent **I**nscripta at̃ x̃ba aureis l̃ris splendorē ex se radi-
antia doctrina illoz est quā de dīnitare atq̃ humani-
tate scribendo docuerūt **U**ñ iā ip̃oz anime mira iocū-
ditate letant ac odore suauissimo sunt recreate silesq̃
effecti sunt sc̃is oīb⁹ ob meritoz copīā cū quib⁹ luci-
das ⁊ quietas mansiones in eternum accipere meru-
erunt eo q̃ illorum cōuersationez imitari studuerūt
in hac corruptibili vita.

De multiplici cōmēdatiōe

⁊ laude b̃i p̃ris Albi viri p̃cellētissimi **C**apit. viij.

P hoc clarissimo p̃re Alberto viri p̃celebres x̃-
cutū p̃conia in suis p̃hibuerūt scriptis ex quib⁹
hic pauca referare curabo ne vel nos illū soli ap̃d a-
lios videamur extollere aut qd̃ absit laudes illius et
nomen ei⁹ celebre sub silentio velle trāsire **M**emoria

Tertia pars legende

enī ipi⁹ nota est apud deū et apud hoīes nomē q̄ illi⁹
gloriosū etiā in exteris gentib⁹ celebre satis habetur
Nō enī soli⁹ hec mea vox est. testes sūt etiāz barbare
nationes ad quas fama dñi **Albri** pueit. **Qu** scissim⁹
p̄ **Pius** h⁹ noīs papa scōs **Genens** origine ita in q̄
dam epla ad p̄cipē thurcoz sup eius vita ⁊ famosa
doctrina scribit i hūc modū **Beat⁹** inq̄t dñic⁹ i extre
mis nar⁹ hispanie oris q̄si ali⁹ vesp mūdo emicuit quē
nouū quēdā sc̄m n̄ridū viuēdi morē suis auditori
bus tradidit ⁊ f̄m p̄dicatoz ordinē sub regula cano
nica instituit. f̄res q̄ suos p̄ vniversū orbē dño cooper
rante ad p̄dicādū direxit Int̄ quos plures multum
fructū afferentes fideles oparij inuēti sunt in euāge
lio chr̄i. Alij at̄ in doctrina clarissimi euaserunt p̄cit
pue quidē magn⁹ ille **Albert⁹** ep̄s ratisponens q̄ nul
lū doctrine gen⁹ ignorasse credit **Hec** minor eo tho
mas aq̄natis fuit in l̄ris et si maior sc̄itate. In quib⁹
x̄bis mēorat⁹ p̄t̄ifex presupponit b̄m **Albertū** fore
sanctū / quāq̄ b̄m **Thomā** canonisatū ab ecc̄ia p̄ferat
sanctiorē **P**reterea dū scissim⁹ p̄ **Johānes** **Rōne** ec
clesie hui⁹ noīs vicesim⁹ scōs pontifex cū sua curia
in vrbe **Avinionensi** resideret eo tpe quo aquinas
Thomas scōz catalago ānotat⁹ fuit: etiāz de canoni
satione tractabat **Alberti** ep̄i qm̄ solennior tūc sc̄itat⁹
tiq̄ fama habebat **V**lerūtū p̄pter canonisationē sancti
Thome tūc factā: executio illi⁹ vt dicit fuit int̄missa
Ex ordine at̄ p̄dicatoz p̄mo venerabilis p̄ fr̄ **Vnib**
tus dēi ordinis maḡ ⁊ p̄ ḡnatis seruū dei **Albertum**
multis laudū p̄conijs in sua epla extollit. ex q̄ flores
quosdā x̄rutū extractos in supiori loco expressi sunt
Preterea religiosus et doctus vir frater **Ulricus**

De eius transitu siue obitu

de **A**rgentina quondam magistri **A**lberti discipul⁹
qui etia⁹ quarto loco post magistrum suum prouinci
olatus officiū per **T**euthoniam administrauit: testa
tur vitā ei⁹ clarā fuisse sub breuib⁹ in summa sue the
ologie libris sic inq⁹ens **A**lbr⁹ doctor me⁹ ratisponē⁹
ep⁹s vir adeo diuin⁹ fuit vt n⁹ri t⁹pis euo stupor z mi
raculū cōgrue dici possit **F**rater thomas etiā louani
ens brabāt⁹ ei⁹ discipul⁹ vir magne grauitat⁹. z scie
sicut sup⁹dictū est in libro ap⁹ū p⁹ter alia scitatis ei⁹ et
doctrine insignia q⁹b⁹ ipm p⁹mēdat testat⁹ eūde⁹ p⁹fectū
fuisse in v⁹tutib⁹ et ideo ipm p⁹fecisse sup⁹ oēz hoīez in
scientijs. testat⁹ insup et miraculis claruisse **F**r herma
nus de mynda saxo g⁹ne. vir religios⁹ z doct⁹ ordinis
p⁹dicatorū in libro historiay q⁹ de mirabilib⁹ mūdi in
scribit⁹ libro q⁹rto de vita d⁹ni **A**lberti sub breui lib⁹or
ruz cōpēdio multa cōprehendit que suis in loc⁹ huic
n⁹ro opusculo iserta sunt. **D**ñs etiā anthonin⁹ archi
ep⁹s florentin⁹ p⁹fessor ord⁹is p⁹dicatoz i sua chronica
dicit d⁹nz **A**lbertū viz illūatissimū ob vite scimonā
z doctrine famā/ t⁹pa **A**lexā⁹dri q⁹r⁹ti **U**rbani q⁹r⁹ti **A**le
ment⁹. q⁹r⁹ti **G**regori⁹ decimi **I**nnocē⁹tij q⁹nti **A**driani
q⁹nti **J**ohānis vicesimi p⁹mi rhomanoz p⁹ōtificū vsq⁹
ad vltimum annum **N**icolai tertij reddidisse claris
sima **R**euerendus etiam pater frater **J**acobus ordi
nis fratrum minorum i prologo summe q⁹ **P**antheo
logia dicitur cōmendans vitas **A**lberti et **T**home
in hac verborum forma ita dicit **S**eraphici **D**omini
ci normam imitantes emulatores sanctimonie illius
ac splendissime sapiētie extiterūt magn⁹ ille **A**lbert⁹
lgenio et doct⁹ne claritate cui⁹ latē aq⁹nas thōs exor
uat⁹ exēplo in omni g⁹ne doctrine exornatus euasse.

Tertia pars legende

Postremo fr **Jacob** philippi de bergamo ordis hē/
mitaz sci **Augustini** in suo suplemēto d **Alberto** ita
dicit **Albert** magn^o natione **Bueu** ratisponēs ep̄s
z ordis p̄dicatoz p̄fessor t̄pib⁹ **Urbani** pape q̄rti fui
it parisi⁹ vir t̄nc t̄te doctrine vt nemo ei anpōnēd⁹
sit quāob̄rē z magni cognomētū adept⁹ est. Qui cū p
multos ānos **Colonie** et parisi⁹ publice theologiā et
p̄biāz legisset et infinitos p̄pe modū discipulos con
quisisset tandē senex z plenus in dño morit⁹ **Colonie**
Sūt insup plures alij historiographi z chroniciste q
hu⁹ p̄cellētissimi viri in suis editis mētionē faciunt
adeo vt q̄daz etiā nō nulla metricē laudū carmina si
ne p̄sas de ip̄o elegātissime p̄posuerūt quoz noīa aut
scripta hic inferere lōgū esset. Nō enī destitit p̄clar⁹
ille oriēs splendor lucēterne ecclesiā suā scōz docto
rū z illustriū viroz illūiare fulgorib⁹ q̄s pro t̄pm cri
gentia ex diuersi mūdi angulis tanq̄ astra purissima
oriri fecit de quoz nuēro añ **Albertū** ferax germania
nullū aliqñ tā insignē ptulisse p̄bat quē tādē in t̄pe
suo velut stellā matutinā in medio nebule radiantēz
olympo ex **Bucuo**z gente sup filios hominū stellifer
orbis produxit.

Apologeticū cōtra emulos

z detractores sanctitat. z doctrine religiosissimi pa
tris beati **Alberti** ep̄i. **Capit. viij.**

Gitur sal terre et lux mūdi **Albert** nō solū sacrarūz
līraz lucidissim⁹ ē doctor vez etiā oīm p̄hoz p̄iceps
et p̄fundissim⁹ interpretes. Sol⁹ enī ip̄e int̄ oēs docto
res et sapiētes oēs scias hūanas ad plenū exposuit
secretas causas rez z h̄utes illaz occultas in lucē p
ducēs tāq̄ oīm peritissim⁹ p̄scrutator. **Meritū** falsa

Stipologia cōtra emulos

in falloz quorū dā imaginatio melancholica ne ve dicā
inuidia q̄ iuxta scripturā rebelles sunt lumini et celū
serenū terra causant offuscare: ipm nimis in natura/
lib^o fuisse curiosū trutinātes/ sapientes ignaui argue
re moliant^r Alij ac illū obstetricē p̄ grāmaticos epice
ni generis vel cōis fuisse mētiunt^r Alij vero deter^o
insaniētes ipm dicūt artē magicā p̄tentasse Quidam
etiā rudes historijs fabularū tm̄ imbuti de tā stren
nuo ecclesie pugile fabulas quas dā q̄si stulti et insipi
entes cōmētant^r Alij at in vanitate sua dolos cogitā
tes figmēta qdā pponūt et alios deliramenta sua q̄si
iā pbata foret erudiūt sub aucte famolū p̄ceptorū Al
berti magni volētes p̄ h̄ mēdacia eoz palliare et q̄si
autētica p̄firmare Un̄ etiā nō nulli p̄t h̄ tāti docto
ris scripta cōmiciare et illis derogare nō verent^r cū tm̄
incl̄yta ipi^o doctrina p̄ orbis latitudinē suscipit et in
theologoz et p̄hoz gymnasijs allegat^r et declamatur
et a viris cordatis cōmēdat^r Quod si tales p̄fecto car
lūniatores aut etiā vaniloq̄ et detractores prudētū
callerent ingenio maturiori q̄z diligētia inspicerent
illi^o dicta q̄ sine qua etate et ingenij claritate ac ratio
nū approbatione hic doctor illa ediderat ac ea dissēru
erit non ita canino dēte tanti viri famā roderēt q̄ni
mo gr̄az actiones et laudes eidē pijs labijs p̄sonarēt
Quo enī tpe vt ip̄e in quodā loco ait int̄ dēfissimas
pccōz tenebras iportuna heres in diuersi mūdi p̄tib^o
dñici gregis onile fedauerat ac p̄ varia sup̄stitionum
germina et nigromāticōz zizania causas ei^o infecēat
Erāt nēpe tūc varie p̄hoz opiniōes/ dissēsiōes m̄ltre
et p̄uerlie doctoz piculose ita vt maxie necessariū vi
debat hoīez tunc posse doctū in ōni scia inueniri qui

Tertia pars legende

pro tuitiōe fidei catholice ecclie dei posset in tali disti-
crimie quidē et p̄ciosū a vili sanā q̄s doctnā ab hēsi-
potent sequestrare. **V**ñc igit vix sapiētez ex fr̄m p̄dī-
catorū collegio assumi et p̄ hostes ecclie dirigi debē
p̄gruebat. qñ quidē ap̄lo teste ad p̄dicatore p̄tinz ve-
ritatē docere et eos q̄ p̄dicūt arguere. **E**t itez. **P**ia p-
bare q̄s bonū est tenere. **S**ciāt igit h̄mōi cribratores.
Albertū nō p̄hie curiosū sed exptuz interptem fuisse
vtpote q̄ p̄hor oīm foramina cognoscēs cribrū dñiū
scīaz q̄s nouit vsq̄ adeo suo tpe exagitant vt mira-
bilis et p̄hor p̄hs reputaret et eēt. **A**egāt p̄inde ap̄d
quoscūq̄ doctores orthodoxos vniuersaliter sciētā
esse bonā si quis ea bene vtaf qñ etiā vt p̄missuz est
i p̄te oīno expedire videt nō nūq̄ cū dauid de lō gīn/
quo arma regl inimici bellica furari ne p̄is sint in ru-
inā. **H**ic eē vasa egyptiorū aurea et argētea a dño p̄ci-
piebant asportari vt postmodū ex eis vasa fierēt dñi
ad vsū tabernaculi. **V**oluit igit clarissim⁹ p̄r **A**lbert⁹
subtili p̄cisozio se armis p̄hiciis ex dñi p̄te munire et
sic p̄hor castra p̄transire vt in libris suis disertissimis
q̄s ad ecclie edificationē rogatū fr̄m suoz edidit
posset inimicorū fidei versutias p̄uenire et ap̄iis il-
los idib⁹ forti⁹ ferire. **T**ales enī scriptozes p̄mēdat
Eusebi⁹ **C**esariēf eōs in ecclastica historia adducēs
exēpli causa. b̄m **I**ustinū p̄hm et martyre. **A**n̄tho-
liū ep̄m et plures alios fidei pugiles inter quos etiā
b̄m **P**anthenū vix insignē laudū p̄conijs extollit
qui nō solū eruditionē fidei sed admirāda p̄his inge-
nij sui monimēta reliquerūt q̄ etiā int̄ p̄cellas p̄secu-
tionū cōtra hereticorū et paganorū insult⁹ immobiles
fidei colonne in ecclia trāsmarina extiterūt. **M**ouerat
enī solertissim⁹ doctoz **A**lbert⁹ h⁹ scīe vtilitatez. **M**o

Apologia cōtra emulos

nerat etiā eiusdeꝝ scie vtilitateꝝ **I**ulianus augustus
et apostata qui ne ipsi catholici se armis eoz scilz pa/
ganorꝝ p philosophie studiū ad fidē seipos fortiꝝ cō/
munirent philosophie studiū vt in ecclesiastica histo/
ria legitur catholicis interdixit. **Q**uāt hic doctor etiā
laudandꝝ sit eo q multa de aialibus et herbis ⁊ lapi/
dibꝝ famosa scripserit nō indebite ex vbis bti Hiero/
nymi sumit q taliū scriptores pmedat. **V**n idē super
Hieremiā sic inqt. **D**e natura lapidū siue gēmarꝝ gre/
corꝝ pariter et latinorꝝ plurimi scripserunt. **E**x qbus
scē memorie epiphaniꝝ salamine vrbis epꝝ viꝝ fuit
qui nobis insigne volumē desup reliquit. **P**liniꝝ qz
scēꝝ orator et pbs sūt in suo ope naturalis historie li/
bro xxxꝝ cōpleuit. **H**eatꝝ etiāz **A**ugustinꝝ huiusmodi
scriptores cōmendans in scdo libro de doctrina chꝝi
ana mltā ex his scriptis vtilitatē nobis puenisse rei/
stat ita dicens. **R**erū at ignorantia facit obscuras fi/
guratas q locutiones cū ignoramꝝ vel aialium vel
lapidūz vel herbaz naturas aliaz ve rerū q plerunq
q in scripturis similitudinis alicuiꝝ gratia ponuntur
Sileant ergo detractores supdicti. **O**mnimutescāt etiā
illi pꝑue ignauī q gloriosū virū **A**lbertū eo q rātū
de aialū generatione et secretis nature scripsit nitū/
tur criminari ipm obstetricem fuisse mētiētes. **Q**uā
nolūt psuasionibꝝ adq̄scere saltz ad hoc nob respō/
deāt. **S**i ideo obstetricator fuit q de secretis nature
ceteris doctoribꝝ copiosiꝝ scripserit. **V**n igit illa scia
de natura ignotoꝝ aialū ⁊ venenatoꝝ feraliūqꝝ be/
stiaz gñatiōe pceptiōe educatione ⁊ sic de similibus
multis nūq̄d artem obstetricandi habuit q ad oēs?
Aut nunq̄d oīm ipē educator fuit aut perscrutator?

Tertia pars legende

Sz nūqd etiā oīm h̄bax arbor̄ aromatū ip̄e ortulan⁹
z plātator fuit q̄ x̄utes z p̄rietates illor̄ nō ignora
uit! Et vt ofa sub breuib⁹ cōcludam⁹ nūqd tot artū
mechanicaz hic censend⁹ est p̄tic⁹ quos sup̄ his edi
dit libros Aut nō nauta aut arator aut lanifex aut ve
nator z sic de alijs ip̄e fuit? **V**inime Nec valet adhuc
pueror̄ argumētū si ad solas mulieres hec facta fu
isse referāt qm̄ eadem ratione vincuntur vt sup̄. **S**i
adhuc p̄ternire audeāt ad hoc breuiter respondeāt
An nō **A**ugustin⁹ **H**ieronym⁹ **G**regori⁹ **A**mbrosi⁹
Thomas aqnas et **B**onauentura alij q̄ sc̄i p̄es car
nalis p̄ccōz diuersarūq̄ speciez illarū dicēdi sūt a
ctores quia de h̄mōi hoīz p̄ccōz scribūt immūdicis?
Mequaq̄ **S**ed nūquid innocens et mūd⁹ ille p̄fessor
dñi b̄n̄s **B**ernard⁹ q̄ a iuētute sua muliēs vt latro
nes fugere cōsuevit aliqñ eaz obstetricator fuit q̄ in
quodā s̄mone de passione dñi scribit in hūc modum
Cipereo more laceram⁹ miseras matres. mix est q̄
nō laceramur et ip̄i **T**aceāt ergo tales a stulticia sua
nec vltra supuagie loqui audeāt ne fatui videantur
Demū vt etiā illis nugacib⁹ q̄ prestātissimū viz **A**l
bertū artes magicas p̄tentasse mentiunt aliqd dica
m⁹ quo eoz ora obstruant **N**otādū q̄ hic doctor p̄cla
rus zelo dei succēs⁹ nigromāticor̄ etiā dicta nō tam
meritorie q̄ curiose p̄legere voluit vt ea fortius poi
stea impugnaret quēadmodū etiā de brō **P**aulo apo
stolo in actib⁹ apostolorū legi qm̄ apud atheniēses
existens aras demonū et poetaz dicta plustrauit vt
sic ip̄orū errores prop̄s⁹ euelleret et ch̄m dei sapi
entiā cū maiori auctoritate p̄dicaret **C**omposuit igi
hic venerabilis p̄ **A**lbert⁹ speculuz mathematice in
quo vtiles et bonos astronomie libros a nigroman
ticis separat dans intelligere quō vtiles et liciti ab
illicitis libris discerni p̄nt **N**igromātici nāq̄ p̄ astro

Apologia contra emulos

nomiā apd̄ inscios se nōnūq̄ fidedignos reddūt. Et
in est q̄ alij etiā qdā inexpti: astronomie libros tanq̄
oīno noxios refutāt et accusant. Sed qd in his vtile
aut licitū quid ve suspectū eē poterit ex p̄dicto spe
culo colligit̄ clari⁹. **N**ā i eodē reprobat scias magicas
necromatiā scz cū oīb⁹ specieb⁹ suis et modis. **G**eo/
matiā qz et **H**ydromatiā **A**rimatiā **C**hiromantiam
Auruspiciū **D**oroscopiā **A**nnulos **M**estigia **C**hara
cteres suffumigationes ⁊ sic de alijs. **U**n in eodē spe
culo sic iquit. **I**ā diu est q̄ ex eis multos libros inspti
h̄ qm̄ abhorruī eos. nō extat mihi p̄fecta mēoria sup
eoz nūcro. **S**pūs enī me⁹ nūq̄ requiescebat in illis
bene tñ volui transendo vidisse vt saltez nō ignora
rē quō esset miser. eoz sectatorib⁹ irridendū. **E**x qb⁹
suis x̄bis clare notat̄ quō ip̄e dignissim⁹ p̄r **A**lbert⁹
nō studiose h̄ p̄r **curioso et** superficiali oculo illa cū
pia int̄r̄ide vt dictū ē p̄legit. **D**eniqz religiosus vir
fr̄ **Ulric⁹ engelberti** argētun̄s m̄gr̄m suū **Albertuz**
ob causas sup̄ memoratas de tali peritia specialiter
cōmendare voluit. **D**icit enī in sūma theologie libro
q̄rto vbi loquit̄ de apparitionib⁹ angeloz narrando
m̄gr̄oz opimones de hac re sic cōcludens. **A**lter ab
oīb⁹ p̄missis sc̄it̄ doctor me⁹ fr̄ et dñs **Albert⁹** quon
dā ratisponens ecclesie ep̄s vir in oī scia adeo dñ⁹ vt
nisi ep̄s euo stupor ⁊ miraculū cōgrue vocari possit
et in magicis expt⁹ ex qb⁹ multū depēdet hui⁹ mate
rie scia. **R**eligios⁹ igit̄ vir fr̄ **Ulric⁹** m̄gr̄m de expien
tia magicaz artū p̄cipue cōmendare voluit tanq̄ sin
gulaē sit donū iuxta aplī vocē nō ignorāē fallacias in
imici. **N**ec diuinū hūc hoīez dixisset si ip̄m cum pecca
to magicas scias habere iudicasset. **T**aceāt igit̄ illi q̄
de tanto catholice ecclesie validissimo milite absurda

Tertia pars legende

huiusmodi figmēta dicere non verent̃ nec vltra temerarie aut stulte loqui audeāt qm̃ perdet dñs oēs q loquūtur mendaciū aduersos sanctos suos.

Ad hui⁹ igitur catholice doctrine studia animentur iuuenes. senes non torpeant. qm̃ elegit eum dñs ex omni carne et dedit illi cor ad precepta et legē vite et discipline docere. **J**acob testamentuz et iudicia sua israel. **I**n medio namq; ecclesie aperuit os suum et impleuit eum dñs spū sapiētie et intellectu⁹ stola glorie induit eum iocunditatē et exultationē thesaurisauit sup̃ eū et noīe eterno hereditabit illū dñs de⁹ nr̃.

De extumulatione et trās

positione corporis almi doctoris **A**lberti solēniter facta cum quibusdam miraculis. **C**apit. ix.

Agressus igitur p̃r **A**lbertus post hui⁹ vite exitum ad agni nuptias viuit cum christo exultans cuz angelis in conspectū dei inter illos ignitos sup̃ne ciuitatis lapides singulariter coruscus. factaq; est inclytata **C**olonia diuinorū aromatū tam venerādi corporis apotheca. **Q**ualiter autem sacra gleba que annis ducentis et tribus sub terra latuit et in nostri temporis euo in lucem prodierit sequentia declarabunt. **A**nno igitur salutis nostre. **M.** quadringentesimo octogesimo tertio. 3.º idus ianuarij altera die sancti **P**auli primi heremite sub sanctissimo patre **S**ixto huius noīis q̃rto rhomane sedis pontifice de ei⁹ beneplacito **R**euerendissim⁹ magister **S**aluus **M**osseta de panormo totius predicatorū ordinis magister generalis assistentibus illi reuerendis **P**rioribus et dominis priore provinciali teuthonie fr̃e **J**acobo de stubaco. priore etiā insignis conuētus **C**oloniens̃ fratre **J**acobo

Miracula p^o extumulationē

de basilea cum alijs sex dicti ordinis et theologie facultatis professoribus. et fratribus quibus pluribus domino etiam Rector alme vniuersitatis. Colonienſis magister Ulrichus de Esslinga cum pluribus ex omni facultate doctoribus et alijs non paucis artium magistris et studentibus deuotius concurrentibus sepulcrum beati viri Alberti episcopi et doctoris preclarissimi aperiri iussit. Quo aperto apparuit in arca saxeae ligneae tumba in qua corpus doctoris venerabile reconditum iacuit cum omni habitu pontificali ornatum insignitum quibus signaculis sue solite deuotionis et paupertatis ut puta cruce parua in collo pendente particulam ligni sancte crucis continentem. Serico etiam nodulo in quo Agnus dei virginis nea cera dedicatum claudebatur cuius denario clauo dominico perforato quibus munimentum videretur securus venturo iudici velle occurrere in resurrectionis gloria in spe sancta et fide salutis. Et cum tanto tempore in terra iacuisset corpus pontificis. non tamen fetor aliquis de ipso exhalabat sed odor suauis de illo emissus altantes quadam grata resperguie refecit. Altera autem die multi vtriusque sexus homines deuotionis causa ad venerandi presulis bustum confluebant. Ex quibus quidam se sanitatis beneficia recepisse fideliter fatebantur. Alii autem timorati acceptas gratias ut didicimus occultare potius quam predicare maluerunt.

De iuvene quasi totaliter

excecato et ad tumbam almi doctoris plene illuminato. Capitulum .x.

Erat ipso tempore vir quidam Colonie habens filium qui in tantum visu caruerat ut pene nihil videret.

Miracula p^o extumulationē

Et q^o ob hanc cāz nullū artificiū exercere posset aut
addisceret p^o illi^o q^o reb^o pauper erat nimīū dolēs cū
deficeret hūanū auxiliū: diuinū nō distulit expectē rer
mediū Illo ergo tpe p^ostate exhūationis credens ser/
uū dei Albertū tanti esse meriti vt se q^o p^omebat angu
stia posset eripere: ilico votum emittit venerationis
venerabili doctōri se exhibitur^o ad ei^o venerabile se
pulcrū si cecitatē illi q^o patiebat sua int^ocessiōe dignas
ret auferre Et ecce p^otin^o idē quē tenebre inuoluerāt
merore per deo digni Alberti merita redditus ē gau
dio et luci voti cōpos p^o omnia effectus.

ADe muliere a diuturna egritudine ad tumbā pon
tifici. liberata. **Capit. xi.**

EOdē tpe extumulatiōis mulier quedāz diutur/
na egritudine pressa facto sūtr voto ad tumulū
pōtificis mox inde cōualuit et venerabilis doctōris
merita cōmendans sospes euasit.

ADe viro q^o sensuz olfact^o quē pdiderat ad fragrā
tiā venerādi corpis recuperauit. **Capit. xij.**

Ifr quidā olfact^o carēs sensu ad visuz glebe pōti
ficis mox lete recuperauit q^o triste pdiderat.

De quodā q^o disenteriaz patiebat siue fluxū sanguis
et ad tumbam doctōris cōualuit. **Capit. xij.**

Alius quoq^o fluxū sanguinis patiens p^o disenteriaz
deuot^o ad sepulcrū bti p^ois Alberti mox meruit
sanitatis beneficium obtinere.

ADe q^odā fr^o ord^o p^odicatoz ad sepulcrū venēabil^o do
ctoris a q^odā icurabili ifirmitate curato. **Cap. xij.**

Aliud quoddā sanitatis beneficiuz bti doctōris
meritis impetratū eo familiarius referimus quo
verius illud accepimus de fr^o ordinis p^odicatoz cui
hoc cōrigit q^o subiungo Frater en ī iste ordinis p^ofari

nō ordinis ipsius ingressū capitis molestiaz frequentē
sustinēs p^o acceptū ordīs iugū illā eandē p^o tempoz
curricula adeo grauit^r ē p^oessus vt iā sibi sub fumo/
sa capitis testa cerebz ei^o q^oi pendulū z a cellulis dis/
solutū videret. Nec poterat ipse cū alijs frīb^o come
dere, orare, z legē, sed nec parū q^od vel remissū in cho
ro cantare. Tūq^o post multa disquisita medicoz p^osilia
nequaquā ab hac molestia, liberari posset: ad diuina se
contulit presidia mente q^o ac fide merita patris **Al**/
berti quem semper dilexit sincere reuoluens sepulcrū
ei^o secura deuotioe p^oquiliuit. Postea vero cū fidelē
ac solitā sibi orationē ingeniculato interiori et exte/
riori hōie cōpleuisset: cepit deinceps meli^o habē z p^o
success^o p^otinuos de tāta inualitudine plene conuale
scens san^o oīno p^oseuerat ē.

Finit legenda

Bequitur epitaphiū depē

Abens ad sepulcrū venerabilis dñi **Alberti** epi.

Fenix doctōrū, paris expers, phoz

Princeps, vboz vas fundēs dogma sacroz

Hic iacet **Albert** p^oclar^o in orbe disert^o

Pre cūctis cert^o assertor in arte reclus

Mator platone vix inferior salomone

Quē tu ch^oie bone doctoz ilige corone

Annis/bis denis min^o/actis mille trecenis

Ch^ori nascentis de corpori, exit habenis

Quinta post festū martini luce molestū

Ore petēdo deū transiuit agens tubilest

Asupuixit aūt beātis p^oi **Albert** ep^os post trāsitū scī

Ahome de aquino ānis sex z octo mensib^o **Q**uib^o ex
plexis p^oboz oīm toti^o ch^orianitatis sol preclarissimus
et generalis **Albertus** in dño moritur.

Oratio venerabilis domi-

ni Alberti epi ad venerabile sacm eucharistie.

Aps sempitne de^o fili dei vnigenite q^{ue} ex n^{ost}ro a nob^{is} z ap^{ost} nos
corp^{us} et sanguine z aiaz humanā et spūm assumpsisti. z p^{er} sanctū
hieremiā pph^{etam} etā quē in vtero scificasti p^{ro}nūciare dignar^{is} es dicens q^{uod}
aias sacerdotū impleturus esses pinguedine/et p^{ro}p^{ri}is tuis abundatu^{rum}
rus bonis:implete sagina corpis tui aias n^{ost}ras. et reple in bonis deside^{riis}
rū n^{ost}rum et p^{ro}ia vt tui corpis z sanguis admirabile sacm oēm sit in no^{bis}
bis veritatis. v^{er}itatis. vnitatis. charitatis. puritatis. pietatis. deuotōis.
z s^{an}ctatis op^{er}es effectū. vt sicut tu in p^{re} et p^{re} in te est z tu in nob^{is} p^{er} in/
corruptā tue susceptionis naturā: ita in te p^{ro} corpis z aie maneamus z
spūm integritatē. In corp^{us} tibi sacrosco corpe tuo ad sacro^{rum} tuoz salua^{re}
re coionem z tuipius dulcissimā p^{ro}ncipationē. Infusi sacrosco sanguie
tuo ad oīm intimo^{rum} n^{ost}roz asperione z emūdanone. Redempti sacro/
sco aia tua saluati p^{ro}cio ad verā rectū et cū p^{re} z cū spūscō recte aliationē
et redemptionē. Mūsticari sacrosco spū tuo ad oēm spūalis vite ī nob^{is}
depdite restauracionē. et sensuū n^{ost}roz illūiatonē. S^{an}ctificari tibi sacro/
sco tua diuitate ad oēm x^{risti}anis p^{ro}fectionē. et de eucharistia q^{ue} vas ē oīs
g^{ra}te de plenitudine tua g^{ra}z p^{ro} g^{ra} accipietes/ fac nos cōicare gratijs
q^{ui}bus scī aplī tui z discipuli de manu tua h^{ab} sacm p^{ro}apientes cōicane
rūt. **O**perare in nob^{is} sensū z experimētū spūalis refectionis inf^{er}cessioe
oīm co^{rum} q^{ui} a te spūalit^{er} refecti sūt. **O**perare in nob^{is} fidē. dilectionē. pieta^{tem}
tē. deuotōes. sacrosco vnetōis p^{ro} spūalē p^{ro}fectionē quā tibi in cena brūsi
ma^{ria} **M**aria magdalēa exhibuit solitudinē. frequētiā. op^{er}ositatē. dili^{gentiā}
gentiā obsequēdi mēbris tuis vt experimētālē sensū spūalis refectionis
a te capite mereamur accipe. **O**pare in nob^{is} confessum **L**azari z oīm
rectū q^{ui}scētū in bonis tuis q^{ui}bus disposuisti regnū sic illud tibi p^{ro} dis
posuit vt edant^{er} bibant sup^{er} mensam tuā in regno tuo. q^{uod} vere bñ qui
māducabūt panē q^{ui} tu es in regno dei. **O**pare in nob^{is} zelū **P**etri igno
scētē et oīa destruentē q^{ui} tue sūt p^{ro}traria volūtati quē in cena tua pet^{rus}
z traditorē p^{ro}cepit. **O**perare in nob^{is} quietā resolutionē. a mūdi delecta
bilib^{us} p^{ro}fectam sopitationē. felicitatē gustuū scī **I**oh^{annis} euāg^{el}iste: q^{ui}bus
ad pectus tuū inclinatz haustu sapie^{ntie} z gustū tue felicissime accipiam^{us}
dilectōis et bonitatis. **O**perare in nob^{is} fidē rectā. spem firmā. charita^{tem}
tē p^{ro}fectā inf^{er}cessione oīm ap^{ost}lo^{rum} et discipulo^{rum} tuoz de manu tua hoc sa
cramētū suscipientū. et fac nos sp^{iritu} aspernari **J**ude p^{ro}ditionē. et in men
te sepe nob^{is} veniat illa salutaris influentia quam hoc sacm designat.
qua te beatis in celo fm deitātē influens op^{er}at^{ur} in cīs oēs sue b^{en}itudis
p^{ro}fectōes. **Q**ui cū dulcissimo p^{re}ter spūscō viuiz regnas p^{ro} oīa. scilicet. **A**mē.

Salutatio eiusdem ad venerabile sacrm

Alne salus mudi. xpi p̄s. hostia vera. vna caro. deitas integra
verus hō tibi incorporati mereamur offerri ī templo maiestatis dī
ūne ad corp^u tuū qđ ī dextera p̄s est / tibi sociari vt eternitatis tue fu
turi simus participes b̄itudis tue p̄sces. et scē incorporationis tue
p̄corporales qđ tibi est honor et gl̄a ī sc̄a sc̄loz.

Collēa
Perficiat in nobis dñe tua sacra qđ cōtīnēt. vt qđ nūc specie gerim^{us}: re
rū veritate capiamus. Per christū dñm nostrū. Amen.

Oratio eiusdē patris ad beatā xginē Mariā eius qđ filiū benedictissimū.

Salue ī vtero xginālī eterne diuinitati vnita saluatoris humani
tas Salue carnis nre regimine velata ad nos egressa sūma et sem
piterna diuinitas Salue ineffabilis sp̄s sancti potētia xginee carni co
pulata Salue ī qua habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter Sal
ue ī qua habitauit absq̄ mensura sp̄s sancti gratia Salue a deo p̄e
cōsecrata filiū dei mūdissima ex te hūanitas Salue sup oēs choros an
geloz nūc exaltata illibata xginitas Gaude mūdī dñā qđ purissime hu
manitatē xpi templū esse meruisti Gaude et letare xgo xginū ī cui^{us}
xginea carne beata deitas hūc alme humanitati se voluit sociare Ho
cidare celoz regina ī cui^{us} sacratissimo vtero hec felix hūanitas locū
dissimū habitaculum inuenit Salue et exulta summi p̄tarche nobi
lissima ples que hanc sacra humanitatem fouere et tuīs xgineis vbe
ribus lactare meruisti Salue ī eternū benedicta fecūdissima xginitas
p̄ quā fructū vite et gaudiū salutis etne p̄cipere meruim^{us} Amen.

ExPLICIT legēda lrālis beati

Alberti magni ordīs fratꝝ p̄dicatoꝝ et sacre theologie p̄fessoris ce
leberrimi. Patrisponsis ecc̄ie quondam Ep̄i: opendiose ex diuersorū
chronographoz approbatissimoz scriptis collecta p̄ Religiosū et deuotū
tū p̄em f̄rem Rudolphū de Houimago eiusdē ordīs Conuent^{us} Co
lonien^{sis}. Imp̄ressa qđ est p̄ me Johes Koelhoff de Aubeck Colonie
ciuē Anno gr̄e Mcccc. xc. et finita ipso die Prothalsiz hyacincti ī pu
blicationē gratulationē de tā nobili et glōsa vt ita loquar nro concū
ue et patrono aduocatoq; apud deū et hoies. Qui vt testat p̄fate Ci
uitatis chronica sua summa faciētia et sapia eius p̄nciosissimū ītellectū
bellū et seditionē sopiuit. Gaude felix sc̄a Colonia que ībar et glō
riā oīm Alemānoz p̄e alijs oībus tu sola meruisti possidere

Deo gratias.

BIBLIOTHECA
VNIV. INTEL.
CRACOVENSIS

